

PIENESTÄ KASVAA SUURTA YHDESSÄ – YMPÄRISTÖ- VASTUULLISUUDEN EDISTÄMINEN

SUOMALAISTEN TOIMIJOIDEN KOORDINOIMIEN
ERASMUS+ -YHTEISTYÖHANKKEIDEN KOKEMUKSIA

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Erasmus+
Muuttaa elämäsi – avartaa maailmaasi.

Raportit ja selvitykset 2024:5

1. painos

© Opetushallitus

Raportit ja selvitykset 2024:5

ISBN 978-952-13-6952-0 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Taitto: PunaMusta Oy/Sisältö- ja suunnittelupalvelut

www.oph.fi

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	4
1. JOHDANTO	5
2. TAUSTAA	6
3. SELVITYKSEN TAVOITTEET JA TARKOITUS	11
3.1 Menetelmät	11
3.2 Selvityksen rakenne	13
4. SUOMALAISTEN HANKETOIMIJOIDEN KOORDINOIMIEN ERASMUS+ KA2 -HANKKEIDEN VALINTA JA KARTOITUS LOPPURAPORTTIEN PERUSTEELLA	14
4.1 Valittujen Erasmus+ KA2 -hankkeiden tarkastelunäkökulma ja mahdollinen vaikuttavuus ympäristövastuullisuuden edistämiseksi	14
4.2 Selvityksessä mukana olleet ympäristövastuullisuuteen painottuneet Erasmus+ -KA2 -yhteistyöhankkeet ja hankkeiden tarkastelunäkökulma	15
5. SAADUT KOKEMUKSET, POTENTIALISET IDEAT JA INNOVATIIVISET KÄYTÄNNÖT ..	18
5.1 Kysely ympäristövastuullisuuteen painottuneiden Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöille hankkeiden innovatiivisista käytännöistä	18
5.2 Kyselyn tulokset	21
6. ERASMUS+ -OHJELMAN MAHDOLLISUUDET YMPÄRISTÖVASTUULLISUUDEN EDISTÄMISEKSI YHTEISTYÖHANKKEISSA	36
6.1 Hanketoimintaa edistävät toimintatavat Erasmus+ -yhteistyöhankkeissa	36
6.2 Hanketoimijoiden suositukset ympäristövastuullisuuden edistämiseksi	38
6.3 Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden pysyvät vaikutukset ja merkitykselliset lähestymistavat	38
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	41
LIITTEET	
LIITE 1. Valitut suomalaisten toimijoiden koordinoimat Erasmus+ KA2 -hankkeet	43
LIITE 2. Erasmus+ -KA2 -hanketoimijoille lähetetty kysely	64
LIITE 3. Erasmus+ KA2 -hanketoimijoiden työpajan keskeiset tulokset	67
Työpajan ohjelma	67
Työpajan sisältö ja menetelmät	68
Työpajojen yhteenveto, keskeiset keskustelunaiheet ja keskeiset näkökohdat	70
LIITE 4. Luettelo tietolähteistä	81

TIIVISTELMÄ

Euroopan unionin rahoittama Erasmus+ -ohjelma tukee koulutuksen, nuorisoalan sekä liikunnan ja urheilun kansainvälisyyttä ja yhteistyötä edistäviä hankkeita Euroopassa. Ohjelman tavoitteena on tukea koulutuksellista, ammatillista ja henkilökohtaista kehitystä koulutus-, nuoriso- ja urheilualalla Euroopassa ja kumppanimaissa, edistää kestävästä kasvusta, ympäristövastuullisuutta, työllisyyttä, sosiaalista koheesiota ja innovaatioita sekä vahvistaa eurooppalaista identiteettiä ja yhteiskunnallista osallistumista. Lisäksi Erasmus+ -ohjelma edistää oppilaiden, opiskelijoiden, opettajien ja kouluttajien laadukasta koulutusta, osaamista, digitalisaatiota, oppimiseen liittyvää liikkuvuutta sekä koulutusalan organisaatioiden eurooppalaista yhteistyötä, osallisuutta, huippuosaamista, luovuutta ja innovaatioita.

Vuonna 2023 Opetushallituksen toimeksiannosta selvitettiin, miten ympäristövastuullisuus toteutuu suomalaisten toimijoiden koordinoimissa Erasmus+ -yhteistyöhankkeissa. Lisäksi kartoitettiin Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden potentiaalisia ideoita, osallistavia lähestymistapoja ja innovatiivisia käytänteitä.

Erasmus+ KA2 -yhteistyöhankkeiden mahdollisen vaikuttavuuden edistämisen tarkastelussa käytettiin tapaustutkimusmenetelmää ja dokumenttianalyysiä analysoimalla Erasmus+ KA2 -yhteistyöhankkeiden hakemus- ja raportointijärjestelmän asiakirjoja, jotka sisältävät tietoa hankkeiden suunnittelusta, toteutuksesta, tuloksista ja vaikuttavuudesta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin lisäksi kyselytutkimusta lähettämällä yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöille sähköiset kyselyt, joilla selvitettiin edunsaajien kokemuksia ja havaintoja hankkeen vaikutuksista ympäristövastuullisuuden edistämiseksi. Hanketoimijoille järjestettiin syyskuun lopussa työpaja, jossa arvioitiin hankkeiden vaikutuksia jakamalla innovatiivisia käytäntöjä sekä kehitettiin edelleen potentiaalisia jatkokehitysideoita yhteistyössä.

Selvityksen perusteella Erasmus+ -hankkeet tarjosivat mahdollisuuksia kulttuurien väliselle vuorovaikutukselle ja monimuotoisuuden ymmärtämiselle. Kansainvälinen yhteistyö vahvisti uskoa ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaamiseen. Hankkeet edistivät ekologisesti kestävästä ja vastuullista toimintaa, kasvattivat osallistujien ymmärrystä eri kulttuureista ja ympäristöistä sekä lisäsivät heidän valmiuksiaan toimia kansainvälisessä ympäristössä. Hankkeiden tavoitteena oli ekologisesti kestävä ja vastuullinen toiminta omassa elämässä. Hankkeissa edettiin tietoisuudesta kohti toimintaa ja ratkaisuja.

Opetushenkilöstön ammattitaito kehittyi, vanhemmat osallistuvat aktiivisesti ohjelman toteuttamiseen ja oppijat otettiin mukaan hankkeiden suunnitteluun. Samalla osallistujien kriittisen ajattelun taidot ja sosiaaliset taidot kehittyivät. Hanketoimijat valitsivat usein kumppaneiksi toimijoita, jotka jakoivat saman arvopohjan. Pedagogiikkaa, opetusmateriaaleja ja opetusteknologiaa kehitettiin yhteistyössä keskittyen ympäristövastuullisiin ratkaisuihin.

Selvityksen tulosten perusteella hankkeet edistivät ympäristövastuullisuutta ja -osaamista lisäämällä tietoisuutta ilmastonmuutoksen moninaisuudesta sekä sen erilaisista vaikutuksista eri puolilla maailmaa.

1. JOHDANTO

Erasmus+ -ohjelma on Euroopan unionin rahoittama ohjelma, joka tukee koulutuksen, nuorisoalan sekä liikunnan ja urheilun kansainvälisyyttä edistäviä hankkeita eri Euroopan maissa. Erasmus+ KA2 -yhteistyöhankkeet lisäävät organisaatioiden ja instituutioiden välistä yhteistyötä. Ohjelman tavoitteena on tukea koulutuksellista, ammatillista ja henkilökohtaista kehitystä koulutu-, nuoriso- ja urheilualalla Euroopassa ja kumppanimaissa, edistää kestävästä kasvusta, työllisyyttä, sosiaalista koheesiota ja innovaatioita sekä vahvistaa eurooppalaista identiteettiä ja aktiivista kansalaisuutta.

Lisäksi Erasmus+ -ohjelma edistää oppilaiden, opiskelijoiden, opettajien ja kouluttajien laadukasta koulutusta, osaamista, oppimiseen liittyvää liikkuvuutta sekä koulutusalan organisaatioiden eurooppalaista yhteistyötä, osallisuutta, huippuosaamista, luovuutta ja innovaatioita. Se lisää myös nuorten ja nuorisotyöntekijöiden epävirallista oppimista ja aktiivista osallistumista sekä nuorisjärjestöjen yhteistyötä, osallisuutta, luovuutta ja innovaatioita. Tämän lisäksi ohjelma edistää urheiluvallmentajien ja urheiluhenkilöstön oppimiseen liittyvää liikkuvuutta sekä liikunta- ja urheiluorganisaatioiden yhteistyötä, osallisuutta, luovuutta ja innovaatioita.

Erasmus+ -ohjelman vaikuttavuusarvioinnissa käytetään Euroopan komission hyväksymiä indikaattoreita, jotka toimivat mittareina hankkeiden vaikutusten seuraamiseksi. Indikaattorit muodostavat perustan vaikuttavuuden arvioinnille. Niiden avulla pystytään arvioimaan, onko ohjelman toteutuksessa onnistuttu ja millaisia muutoksia on tapahtunut kohderyhmässä ja heidän ympäristössään. Indikaattorit eivät ainoastaan tarjoa objektiivista tietoa ohjelman tehokkuudesta, vaan myös heijastavat asetettuja tavoitteita ja auttavat kohdentamaan tulevaa toimintaa entistä paremmin.

Erasmus+ -ohjelmassa on toteutettu vuosien 2014–2022 aikana useita Erasmus+ KA2 -yhteistyöhankkeita, jotka ovat keskittyneet ympäristövastuullisuuden edistämiseen. Tämän selvityksen tavoitteena on kartoittaa jo päättyneiden, suomalaisten hanketoimijoiden koordinoimien vuosina 2017–2020 käynnistyneiden ympäristövastuullisuuden painottuneiden Erasmus+ -KA2 -hankkeiden edunsaajien kokemuksia ja ideoita hankkeissa kehitetyistä merkityksellisistä lähestymistavoista. Selvityksen avulla pyritään lisäksi saamaan tietoa hankkeiden vaikuttavuudesta ja tuloksista sekä tunnistamaan innovatiivisia käytäntöjä ja potentiaalisia innovaatioita, joita voidaan mahdollisesti hyödyntää tulevissa hankkeissa.

Selvityksen teoreettisena taustana on Erasmus+ -KA2 -hankkeiden hakemus- ja raportointijärjestelmä, joka sisältää hankkeiden loppuraportit ja arviointipalautteet sekä tietoa hankkeiden suunnittelusta, toteutuksesta, tuloksista ja vaikuttavuudesta. Hankkeiden tuloksia koskevia tietoja täydennettiin valittujen hankkeiden vastuuhenkilöille lähetetyillä kyselyillä sekä hanketoimijoille suunnatulla työpajalla, jossa innovatiivisia käytäntöjä jaettiin ja hankkeiden potentiaalisia jatkokehitysideoita työstettiin edelleen.

Selvityksen tavoitteena on tarjota autenttista tietoa päättyneiden Erasmus+ KA2 -hankkeiden vaikuttavuudesta ja tuloksista vastaaville hankkeita suunnitteleville ja toteuttaville toimijoille ja päättäjille. Lisäksi selvityksen avulla pyritään kannustamaan uusia hanketoimijoita hyödyntämään hankkeiden parhaita käytäntöjä ja kehittämään edelleen innovatiivisia ratkaisuja koulutuksen, nuorisoalan sekä liikunnan ja urheilun kehittämiseksi.

2. TAUSTAA

Erasmus+ -yhteistyöhankkeissa osallistujaorganisaatiot voivat hankkia kokemusta kansainvälisestä yhteistyöstä, parantaa valmiuksiaan ja tuottaa samalla laadukkaita ja innovatiivisia tuloksia. Yhteistyöhankkeiden koko ja laajuus voi vaihdella hankkeen tavoitteiden, osallistujaorganisaatioiden, odotettujen vaikutusten ja muiden tekijöiden mukaan, ja toimintaa voidaan mukauttaa näiden tekijöiden mukaisesti. Hankkeiden laadullisessa arvioinnissa otetaan huomioon yhteistyön tavoitteet ja mukana olevien organisaatioiden luonne. Tämän logiikan mukaisesti organisaatioille tarjotaan kahdentyyppisiä kumppanuuksia, joiden avulla ne voivat työskennellä, oppia ja kasvaa yhdessä:

- kumppanuushankkeet
- pienimuotoiset kumppanuushankkeet.

Erasmus+ KA2 -avaintoimi 2 tukee yhteistyöhankkeita ja seuraavia toimintotyyppisiä:

- yhteistyöhankkeet, kuten kumppanuushankkeet ja pienimuotoiset kumppanuushankkeet
- huippuosaamiseen tähtäävät kumppanuudet, kuten ammatillisen koulutuksen huippuyksiköt ja Erasmus Mundus -toiminto
- innovaatiokumppanuudet, kuten innovaatioyhteenliittymät ja tulevaisuuteen suuntautuvat hankkeet
- korkeakoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, nuorisolan ja liikunta- ja urheilualan kapasiteettivahvistamishankkeet
- voittoa tavoittelemattomat eurooppalaiset liikunta- ja urheilutapahtumat.

Toimintojen odotetaan edistävän ohjelman painopistealoja huomattavasti ja vaikuttavan myönteisesti ja pitkäkestoisesti osallistujaorganisaatioihin ja näitä toimintoja sääteleviin järjestelmiin sekä organisaatioihin ja henkilöihin, jotka osallistuvat järjestettävään toimintaan suoraan tai välillisesti. Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden odotetaan johtavan innovatiivisten käytäntöjen kehittämiseen, leviytykseen ja toteuttamiseen paikallisella, alueellisella, valtakunnallisella, Euroopan unionin tai globaalilla tasolla. Hankkeen elinkaaren aikana organisaatiot toteuttavat monenlaisia aktiviteetteja, jotka vaihtelevat perinteisestä luovempaan ja innovatiivisempaan toimintaan. Organisaatiot voivat valita niistä yhdistelmän, joka edistää parhaiten hankkeen tavoitteiden saavuttamista suhteessa sen soveltamisalaan ja kumppaniverkoston valmiuksiin.

Käsiteltävän alan ja hakijan tyyppin mukaan Erasmus+ KA2 -hankkeita hallinnoivat joko kansalliset toimistot tai Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanovirasto (EACEA). Euroopan komissio asettaa vuosittain yhteiset painopisteet ja tavoitteet, joihin koulutuksen, nuorisotoiminnan sekä liikunnan ja urheilun eri aloilla pyritään Erasmus+ -ohjelman tasolla. Tästä syystä yhteistyöhankkeilla pyritään hankkeeseen osallistuvien organisaatioiden valmiuksien kehittämisen ohella edistämään painopisteiden saavuttamista kumppanuuksien tulosten avulla. Hankkeissa tehtävä työ on rajattava suhteessa yhteen tai useampaan näistä painopisteistä, jotka on valittava hakuvaiheessa. Hanke-ehdotuksia laadittaessa on myös suositeltavaa tutustua samanlaisten painopisteiden perusteella rahoitettujen aiempien hankkeiden tuloksiin, jotta varmistetaan johdonmukaisuus ja vältetään päällekkäisyyksiä sekä hyödynnetään asteittain jo saatuja tuloksia ja edistetään eri alojen yhteistä kehitystä.

Jotta EU-tason painopisteet voidaan yhdistää paremmin kansallisen tason erityistarpeisiin, Erasmus+ -ohjelman kansallisilla toimistoilla on lisäksi mahdollisuus määrittää yksi tai useampi EU-tason painopisteistä erityisen merkittäviksi niiden kansallisessa toimintaympäristössä, jotta organisaatioita kannustetaan keskittymään toimissaan näihin valikoituihin aloihin tiettyinä vuosina.

Vuonna 2023 yhteistyöhankkeissa on painotettava yhtä tai useampaa seuraavista painopistealoista:

Osallisuus ja moninaisuus kaikilla koulutus-, nuoriso- ja liikunta- ja urheilualan sektoreilla: Ohjelmalla tuetaan hankkeita, joilla edistetään sosiaalista osallisuutta ja pyritään parantamaan sellaisten henkilöiden tavoitettavuutta, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia. Tällaisia henkilöitä ovat muun muassa vammaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt, maaseutualueilla ja syrjäisillä alueilla asuvat henkilöt, sukupuolten epätasa-arvosta kärsivät henkilöt, sosioekonomisissa vaikeuksissa olevat henkilöt sekä sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvasta syrjinnästä mahdollisesti kärsivät henkilöt. Hankkeiden avulla hyödynnetään Erasmus+ -ohjelman tarjoamia mahdollisuuksia näiden henkilöiden kohtaamiin esteisiin ja pyritään luomaan osallistavia ympäristöjä, jotka edistävät yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa ja vastaavat laajemman yhteisön tarpeita. Tällä painopistealalla ohjelmasta tuetaan hankkeita, jotka edistävät koulutustoimintaa ja helpottavat Ukrainasta sotaa pakenevien ihmisten integroitumista uusiin oppimisympäristöihinsä.

Ympäristö ja ilmastonmuutoksen torjunta: Ohjelman tavoitteena on tukea vihreään siirtymään, ympäristöhaasteisiin ja ilmastonmuutoksen haasteisiin liittyvän tietoisuuden lisäämistä kaikilla aloilla. Etusijalle asetetaan hankkeet, joilla pyritään kehittämään osaamista erilaisilla kestävyyskannalta merkityksellisillä aloilla ja laatimaan vihreän sektorin osaamisstrategioita ja -menetelmiä sekä tulevaisuuteen suuntautuvia opetussuunnitelmia, jotka vastaavat paremmin yksilöiden tarpeita. Ohjelmalla tuetaan innovatiivisten käytäntöjen kokeilemistä, jotta oppijoista, henkilöstöstä ja nuorisotyöntekijöistä voi tulla todellisia muutoksen aikaansaajia (esimerkiksi resurssien säästäminen, energiankulutuksen ja jätteiden vähentäminen, hiilijalanjäljen kompensointi ja kestävien ruoka- ja liikkuvuusvaihtoehtojen valitseminen). Etusijalla ovat myös hankkeet, jotka mahdollistavat käyttäytymismuutokset yksilöllisissä valinnoissa, kulutustottumuksissa ja elämäntavoissa koulutuksen, nuorisotoiminnan ja liikunta- ja urheilutoiminnan avulla. Tähän kuuluvat myös hankkeet, joilla kehitetään kouluttajien ja koulutusalan johtajien kestävyysosaamista ja tuetaan osallistajaorganisaatioiden suunnittelemaa lähestymistapoja ympäristökestävyyteen.

Vastaaminen digitaaliseen muutokseen kehittämällä digitaalisia valmiuksia, häiriönsietokykyä ja kapasiteettia: Ohjelmalla tuetaan alemman perusasteen, ylemmän perusasteen ja keskiasteen, ammatillisen koulutuksen, korkeakoulutuksen ja aikuiskoulutuksen oppilaitosten digitalisaatiosuunnitelmia. Etusijalle asetetaan hankkeet, joilla pyritään lisäämään oppilaitosten kapasiteettia ja valmiuksia hallita tehokasta siirtymistä kohti digitaalista koulutusta. Ohjelmalla tuetaan digiteknologian tarkoituksenmukaista käyttöä opetuksessa, koulutuksessa, nuorisotoiminnassa sekä liikunnassa ja urheilussa opetukseen, oppimiseen, arviointiin ja osallistamiseen. Tähän sisältyy digipedagogiikan ja opettajien digitaalisten työkalujen käyttöön liittyvän asiantuntemuksen kehittäminen, mukaan lukien esteettömät ja avustavat teknologiat sekä digitaalisen koulutussisällön luominen ja innovatiivinen käyttö. Siihen kuuluu myös koko väestön digitaitojen ja -osaamisen kehittäminen asianmukaisten ohjelmien ja aloitteiden avulla. Erityistä huomiota kiinnitetään sukupuolten tasa-arvon edistämiseen ja siihen, että puututaan digiteknologian saatavuuteen ja käyttöön liittyviin eroihin aliedustettujen ryhmien keskuudessa. Ohjelmalla tuetaan myös kouluttajien, kansalaisten ja organisaatioiden digi-osaamista koskevien eurooppalaisten puitteiden käyttöä.

Yhteiset arvot, kansalaistoiminta ja osallistuminen: Ohjelmalla tuetaan aktiivista kansalaisuutta ja eettisiä periaatteita elinikäisessä oppimisessa, ja sillä edistetään sosiaalisten ja kulttuurienvälisten taitojen, kriittisen ajattelun ja medialukutaidon kehittämistä. Etusijalle asetetaan hankkeet, jotka tarjoavat henkilöille mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumiseen, sosiaaliseen sitoutumiseen ja kansalaistoimintaan virallisen tai epävirallisen oppimisen myötä, kuten toimintaan, joilla lisätään tietoisuutta Euroopan parlamentin vuoden 2024 vaaleista ja edistetään niihin osallistumista.

Painopisteenä on myös lisätä Euroopan unionin tilannetta koskevaa tietoisuutta ja ymmärrystä etenkin EU:n yhteisistä arvoista, yhtenäisyyden ja moninaisuuden periaatteista, henkilöiden kulttuurisesta identiteetistä ja tietoisuudesta sekä sosiaalisesta ja historiallisesta perinnöstä. Edellä esitettyjen yleisten painopisteiden lisäksi eri sektoreilla on erityistavoitteita.

Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden tarkoituksena on tuottaa osallistajaorganisaatioille seuraavia tuloksia:

- innovatiivinen tarjonta kohderyhmille, esimerkiksi houkuttelevammat, yksilöllisiä tarpeita ja odotuksia vastaavat koulutusohjelmat, osallistavien lähestymistapojen sekä digitaalisten menetelmien käyttö, uudet tai entistä paremmat menettelyt osaamisen tunnustamiseksi ja validoimiseksi, toiminnan tehostaminen paikallisyhteisöjen hyödyksi, uudet tai entistä paremmat tavat täyttää niiden kohderyhmien tarpeita, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, sekä käsitellä maantieteelliseen ja sosioekonomiseen epätasa-arvoisuuteen perustuvia eroja oppimistuloksissa, uudet lähestymistavat yhteiskunnallisen, etnisen, kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden käsittelyyn, uudet lähestymistavat kilpailukyvyyn ja työllisyyden tukemiseksi etenkin alueellisella ja paikallisella tasolla sekä mahdollisuus saada kielihankkeiden eurooppalainen laatuleima kieltenoppimisesta tai -opetuksesta
- nykyaikaisempi, dynaamisempi, sitoutuneempi ja ammattimaisempi organisaation sisäinen toimintaympäristö, jossa ollaan valmiita omaksumaan hyviä käytäntöjä ja uusia menetelmiä, muun muassa digitaalisia valmiuksia, päivittäisessä toiminnassa, joka on avoin synergioille muilla toimialoilla tai sosioekonomisilla aloilla toimivien organisaatioiden kanssa ja jossa henkilöstön ammattitaitoa kehitetään strategisen suunnittelun avulla kunkin omien tarpeiden ja organisaation tavoitteiden mukaisesti
- paremmat ammatilliset ja muut valmiudet toimia EU:n tai kansainvälisellä tasolla: paremmat johtamistaidot ja kansainvälistymisstrategiat, tiiviimpi yhteistyö ulkomaisten kumppanien tai muita koulutus- ja nuorisovalan sektoreita ja/tai muita sosioekonomisia aloja edustavien kumppanien kanssa, enemmän taloudellisia resursseja (muuta kuin EU:n rahoitusta) EU:n tai kansainvälisten hankkeiden järjestämiseen koulutus- ja nuorisovalalla, EU:n tai kansainvälisten hankkeiden laadukkaampi valmistelu, toteutus, seuranta ja jatkotoimet
- tiedon ja tietoisuuden lisääminen urheilusta ja liikunnasta
- tietoisuuden lisääminen liikunnan ja urheilun merkityksestä sosiaalisen osallisuuden, yhtäläisten mahdollisuuksien ja terveellisten elintapojen edistämiseksi.

Rahoitetut hankkeet vaikuttavat todennäköisesti myönteisesti myös henkilöihin, jotka osallistuvat toimintaan suoraan tai välillisesti, esimerkiksi seuraavin tavoin:

- aloitteellisuuden ja yrittäjähengen lisääntyminen
- kielitaidon koheneminen
- digitaitojen paraneminen
- sosiaalisen, etnisen, kielellisen, sukupuolen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä erilaisten kykyjen syvällisempi tuntemus ja myönteisempi suhtautuminen niihin
- parempi osaaminen, joka lisää työllistettävyyttä ja mahdollisuuksia ryhtyä yrittäjäksi (yhteiskunnallinen yrittäjyys mukaan lukien)
- aktiivisempi yhteiskunnallinen osallistuminen
- myönteisempi suhtautuminen Euroopan yhdentymiseen ja EU:n arvoihin
- taitojen ja tutkintojen parempi ymmärtäminen ja tunnistaminen Euroopassa ja muualla maailmassa
- omaan ammattiprofiiliin (esimerkiksi opetus, koulutus, nuorisotyö tai valmennus) liittyvän osaamisen kehittäminen

- eri maiden koulutus-, nuoriso- ja liikunta- ja urheilualan käytäntöjen, politiikan ja järjestelmien parempi tuntemus
- virallisen ja epävirallisen koulutuksen, ammatillisen koulutuksen sekä muiden oppimismuotojen ja toisaalta työmarkkinoiden välisten suhteiden parempi ymmärtäminen
- enemmän mahdollisuuksia ammatilliseen kehittymiseen
- lisääntynyt työmotivaatio ja tyytyväisyys
- lisääntynyt liikunnan ja urheilun harrastaminen.

Järjestelmätasolla hankkeiden odotetaan johtavan koulutusjärjestelmien ja nuorisopolitiikan nykyai-kaistamiseen ja vahvistavan alan järjestelmien kykyä vastata nykymaailman suurimpiin haasteisiin: ympäristökestävyys, digitaalinen muutos, työllisyys, talouden vakaus ja talouskasvu sekä tarve edistää sosiaalisia, kansalais- ja monikulttuurisia taitoja, kulttuurienvälistä vuoropuhelua, demo-kraattisia arvoja ja perusoikeuksia, yhteiskunnallista osallisuutta, mielenterveyttä ja hyvinvointia, tasa-arvoisuutta ja aktiivista yhteiskunnallista osallistumista, kriittistä ajattelua ja medialukutaitoa.

Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden tavoitteet

- Koulutuksen, nuorisotyön sekä liikunnan ja urheilun laatu Euroopassa ja muualla maailmassa kohenee, lisääntynyt osaaminen ja vetovoima sekä paremmat osallistumismahdollisuudet kaikille.
- Koulutus- ja nuorisoalan järjestelmät vastaavat paremmin työmarkkinoiden tarpeita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja kytkeytyvät läheisemmin elinkeinoelämään ja ympäröivään yhteisöön.
- Perus- ja laaja-alaisten taitojen – joita ovat erityisesti yrittäjyystaidot, sosiaalisuuteen ja kansalaisuuteen liittyvät taidot, monikulttuuriset taidot ja kielitaito, kriittinen ajattelu, digitaidot sekä medialukutaito – opetuksen ja arvioinnin laatu paranee.
- Erilaisten kansallisten koulutus- ja nuorisoalojen väliset synergiat ja yhteydet lisääntyvät ja siirtyminen niiden välillä helpottuu; osaamisen ja tutkintojen tunnistamista, tunnustamista ja avoimuutta lisäävien eurooppalaisten vertailuvälineiden käyttö tehostuu.
- Oppimistulosten hyödyntäminen lisääntyy opetuksen ja oppimisen tukena, arvioinnissa sekä kuvattaessa ja määriteltäessä tutkintoja, tutkintojen osia ja opetussuunnitelmia.
- Tietoisuus sosiaalisesta monimuotoisuudesta sekä avoimuus sitä kohtaan lisääntyvät, ja koulutusjärjestelmien ja -mahdollisuuksien osallistavuutta ja saatavuutta parannetaan.
- Koulutus- ja nuorisoalan viranomaisten kesken syntyy alueiden välistä ja kansallista uutta yhteistyötä, ja tällainen yhteistyö lisääntyy.
- Tieto- ja viestintätekniikkaa ja avoimia oppimisresursseja käytetään strategisemmin ja yhdenne-tymin koulutus- ja nuorisoalan järjestelmissä.
- Kieltenopiskelumotivaatio lisääntyy innovatiivisten opetusmenetelmien ansiosta tai koska opiskelulla on parempi yhteys työmarkkinoilla edellytettävään käytännön kielitaitoon.
- Käytännön, tutkimuksen ja politiikan välinen vuorovaikutus vahvistuu.
- Liikunta- ja urheilutoimintaan osallistuminen terveyttä ja hyvinvointia parantavana toimintana lisääntyy.
- Tietämys siitä, miten torjutaan urheilun integriteettiin kohdistuvia rajat ylittäviä uhkia, kuten dopingia, urheilutulosten manipulointia ja väkivaltaa sekä kaikenlaista suvaitsemattomuutta ja syrjintää, lisääntyy, ja liikunnan ja urheilun hyvää hallintoa sekä urheilijoiden kaksoisuria tuetaan paremmin.
- Liikunta- ja urheilualan vapaaehtoistoiminta saa enemmän tunnustusta.
- Voittoa tavoittelemattomien liikunta- ja urheilualan organisaatioiden vapaaehtoistyön tekijöiden, valmentajien, johtajien ja henkilökunnan liikkuvuus lisääntyy.
- Sosiaalinen osallisuus ja yhtäläiset mahdollisuudet liikunta- ja urheilualalla lisääntyvät.

Suomalaiset toimijat ovat olleet aktiivisia Erasmus+ KA2 -hankkeiden koordinoijia ja osallistujia. Tässä selvityksessä tarkastellaan osallisuuteen ja moninaisuuteen sekä ympäristövastuullisuuteen painottuneita, suomalaisten edunsaajien koordinoimia hankkeita, joissa on pyritty kehittämään innovatiivisia käytäntöjä ja potentiaalisia kehittämisideoita osallisuuden ja moninaisuuden sekä ympäristövastuullisuuden painopistealueilla.

3. SELVITYKSEN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Selvityksen tavoitteena on kartoittaa jo päättyneiden, suomalaisten hanketoimijoiden koordinoimien, vuosina 2017–2020 käynnistyneiden, ympäristövastuullisuuteen painottuneiden Erasmus+ -KA2 -hankkeiden edunsaajien kokemuksia ja ideoita hankkeissa kehitetyistä potentiaalisista innovaatioista ja merkityksellisistä lähestymistavoista. Selvityksen avulla pyritään lisäksi saamaan tietoa hankkeiden vaikuttavuudesta ja tuloksista sekä tunnistamaan innovatiivisia käytäntöjä ja potentiaalisia innovaatioita, joita voidaan mahdollisesti hyödyntää ja jatkokehittää tulevilla hankkeilla.

Selvityksen tulosten tavoitteena on tarjota autenttista tietoa ympäristövastuullisuuteen painottuneiden, jo päättyneiden Erasmus+ KA2 -hankkeiden vaikuttavuudesta ja tuloksista vastaavien hankkeita suunnitteleville ja toteuttaville toimijoille ja päättäjille. Lisäksi selvityksen avulla pyritään kannustamaan uusia hanketoimijoita hyödyntämään hankkeiden parhaita käytäntöjä ja osallistavia lähestymistapoja sekä kehittämään uusia innovatiivisia ratkaisuja koulutuksen, nuorisosan ja liikunnan ja urheilun kehittämiseksi.

KUVA 1. SELVITYKSEN TAVOITTEET JA TARKOITUS.

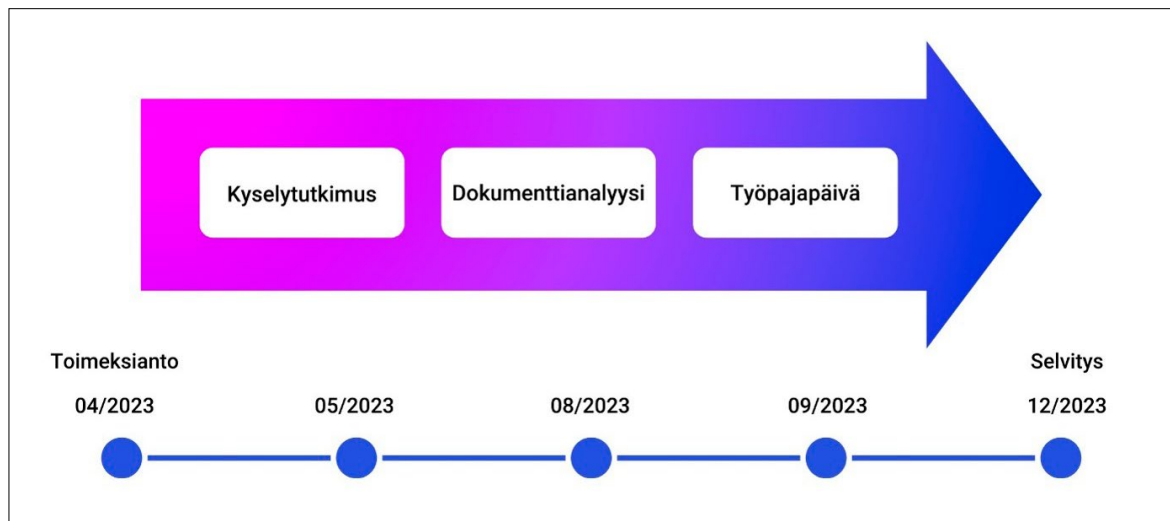
3.1 Menetelmät

Selvityksen lähtökohtana on Erasmus+ KA2 -hankkeiden hakemus- ja raportointijärjestelmä, joka sisältää tietoa hankkeiden suunnittelusta, toteutuksesta, tuloksista ja vaikuttavuudesta. Tämän lisäksi selvityksessä hyödynnettiin valittujen hankkeiden loppuraportteja ja arviointipalautteita, jotka sisälsivät hankkeiden tulosten kuvaukset. Hankkeiden tuloksia koskevia tietoja täydennettiin valittujen hankkeiden vastuuhenkilöille lähetetyillä kyselyillä sekä hanketoimijoille suunnatulla työpajalla, jossa innovatiivisia käytäntöjä jaettiin ja potentiaalisia jatkokehitysideoita työstettiin edelleen. Kaikki valitut 17 hanketta kuuluvat Erasmus+ -KA2 -ohjelmatyypin (Innovaatioyhteistyö ja hyvien

käytäntöjen vaihto) ja kattavat eri koulutusalat (yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus, aikuiskoulutus, korkea-asteen koulutus ja nuoriso).

Ympäristövastuullisuuden painottuneiden Erasmus+ KA2 -hankkeiden mahdollisen vaikuttavuuden edistämisen tarkastelussa käytettiin tapaustutkimusmenetelmää. Menetelminä käytettiin lisäksi dokumenttianalyysiä analysoimalla Erasmus+ KA2 -hankkeiden hakemus- ja raportointijärjestelmän asiakirjoja, jotka sisältävät tietoa hankkeiden suunnittelusta, toteutuksesta, tuloksista ja vaikuttavuudesta. Näiden kirjallisten lähteiden analyysin avulla voitiin tunnistaa Erasmus+ KA2 -hankkeiden tavoitteiden ja suunnitelmien toteutumista, hankkeiden tuottamia resursseja, materiaaleja, työkaluja, innovaatioita ja pysyviä käytäntöjä ympäristövastuullisuuden näkökulmasta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin myös kyselytutkimusta lähettämällä Erasmus+ KA2 -hankkeiden vastuuhenkilöille sähköiset kyselyt, joilla selvitettiin heidän kokemuksiaan ja havaintojaan hankkeen vaikutuksista ympäristövastuullisuuteen. Kyselyjen avulla arvioitiin osallistujien tietoisuutta näistä teemoista ennen hanketta ja sen jälkeen sekä edunsaajien näkemyksiä hankkeen vaikutuksista. Lisäksi eri hankkeiden hanketoimijat arvioivat hankkeiden vaikutuksia jakamalla innovatiivisia käytäntöjä sekä jatkokehittämällä potentiaalisia kehitysideoita yhteistyössä hanketoimijoille syyskuun lopussa järjestetyssä työpajassa.

KUVA 2. ERASMUS+ -YHTEISTYÖHANKESelvITYKSEN TOIMEKSIANNON VAIHEET.

3.2 Selvityksen rakenne

Selvitys on jäsennelty seuraavasti:

Luku 1 on johdanto, jossa esitellään Erasmus+ KA2 -yhteistyöhankkeiden viitekehys.

Luvussa 2 kuvataan Erasmus+ -ohjelman taustaa.

Luvussa 3 taustoitetaan valittujen Erasmus+ KA2 -yhteistyöhankkeiden tavoitteet, menetelmät ja rakenne.

Luvussa 4 kuvataan selvityksen aineisto ja hankekohtainen analyysi.

Luvussa 5 esitetään kyselystä saadut kokemukset.

Luvussa 6 tarkastellaan selvityksen löydöksiä.

Luvussa 7 esitellään selvityksen johtopäätökset.

Liite 1 sisältää lyhyet kuvaukset valituista suomalaisten toimijoiden koordinoimista ympäristö vastuullisuuteen painottuvista Erasmus+ KA2 -yhteistyöhankkeista.

Liite 2 sisältää valituille Erasmus+ KA2 -hanketoimijoille lähetetyn kyselyn.

Liitteessä 3 esitellään syyskuussa 2023 järjestetyn Erasmus+ KA2 -hanketoimijoiden työpajapäivän ohjelma, sisältö, menetelmät, tulokset, keskeiset keskustelunaiheet ja näkökohdat sekä työpajojen yhteenveto.

Liite 4 sisältää jäsenlän luettelon tietolähteistä.

4. SUOMALAISTEN HANKETOIMIJOIDEN KOORDINOIMIEN ERASMUS+ KA2 -HANKKEIDEN VALINTA JA KARTOITUS LOPPURAPORTTIEN PERUSTEELLA

4.1 Valittujen Erasmus+ KA2 -hankkeiden tarkastelunäkökulma ja mahdollinen vaikuttavuus ympäristövastuullisuuden edistämisessä hankkeissa

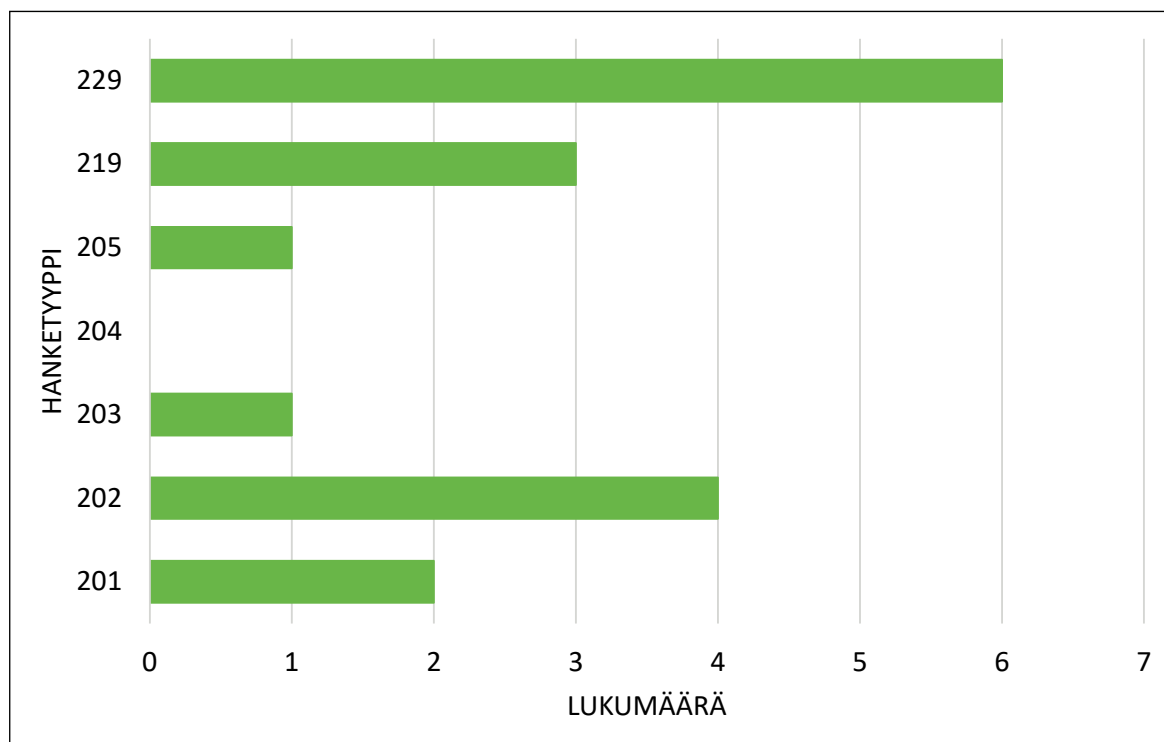
Selvityksessä kartoitettiin ympäristövastuullisuuteen painottuneiden, suomalaisten toimijoiden koordinoimien Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden potentiaalisia ideoita, osallistavia lähestymistapoja ja innovatiivisia käytänteitä. Selitykseen valittiin yhteensä 17 Erasmus+ -yhteistyöhanketta, jotka painottuivat ympäristövastuullisuuteen.

Hankkeiden valinta perustui seuraaviin näkökohtiin:

- Hankehakemuksissa ilmaistiin painotus ympäristövastuullisuuteen.
- Erasmus+ KA2 -hankkeet olivat käynnistyneet vuosina 2017–2020.
- Valitut hankkeet olivat suomalaisten toimijoiden koordinoimia.
- Hanketoimijoita valittiin maantieteellisesti eri puolilta Suomea.
- Sektorit olivat moninaiset (yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus, aikuiskoulutus, korkea-asteen koulutus, nuorisio).

Tuloksena syntynyt selvitystyö toteutettiin EU:n hakemus- ja raportointijärjestelmästä sekä hankerekisteristä koottujen tietojen ja aineistojen perusteella, kyselytutkimuksena sekä työpajatoimintana. Hanketoimijoiden näkemyksiä kuultiin pääasiassa kyselyn sekä työpajapäivässä toteutetun pienryhmätoiminnan avulla. Hankkeiden aineistot ja tiedot koottiin EPlusLink-hakemus- ja raportointijärjestelmästä sekä Euroopan unionin hankerekisteristä, joka sisältää tietoa hankkeiden suunnittelusta, toteutuksesta, tuloksista ja vaikuttavuudesta. Selvityksessä hyödynnettiin hankkeiden loppuraportteja sekä hanketoimijoiden saamaa arviointipalautetta. Kyselyissä ja työpajoissa keskityttiin hankki- maan yleiskuva ja näkemys hankkeen innovatiivisista käytännöistä ja potentiaalisista jatkokehitysideoista sekä yhteenveto ja keskeiset näkökohdat innovaatioiden kehittämisen edistämisestä.

Selvityksessä tarkasteltujen Erasmus+ KA2 -hankkeiden hanketyyppien jakautuminen (n=17).

- KA 201 Yleissivistävän sektorin strateginen kumppanuushanke
- KA 202 Ammatillisen koulutuksen strateginen kumppanuushanke
- KA 203 Korkeakoulutuksen strateginen kumppanuushanke
- KA 204 Aikuiskoulutuksen strateginen kumppanuushanke
- KA 205 Nuorisoalan strateginen kumppanuushanke
- KA 219 Koulujen välinen strateginen kumppanuushanke
- KA 229 Koulujen yhteistyöhanke

4.2 Selvityksessä mukana olleet ympäristövastuullisuuden painottuneet Erasmus+ KA2 -yhteistyöhankeet ja hankkeiden tarkastelunäkökulma

Erasmus+ -ohjelman avulla voidaan edistää ilmastonmuutosta ja kestävästä kehityksestä koskevien tietojen, taitojen ja asenteiden luomista. Ohjelma kannustaa valitsemaan vähäpäästöisiä matkustustapoja ja tekemään ympäristövastuullisia valintoja kaikessa toiminnassa sekä tukee ilmasto- ja ympäristökysymyksiin liittyvän tiedon ja osaamisen jakamista ja kehittämistä. Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen ovat ihmiskunnan suuria haasteita, joiden ratkaisemiseen tarvitaan yhteistyötä eri tasoilla, paikallisesta kansainväliseen. Erasmus+ -ohjelmassa on määritelty ympäristövastuullisuus painopisteeksi, jonka tulisi olla osa kaikkea hanketoimintaa – myös niissä hankkeissa, joiden teemana ei ole varsinaisesti vihreys. Tavoitteena on, että ohjelman osallistujista tulisi todellisia muutoksentekejiä kestävästä kehityksestä edistämiseksi.

Ympäristövastuullisuus on noussut yhä tärkeämmäksi yhteiskunnalliseksi aiheeksi ja haasteeksi, johon Erasmus+ KA2 -hankkeissa on pyritty vastaamaan kehittämällä innovatiivisia käytäntöjä sekä lähestymistapoja ja toimenpiteitä ympäristötietoisuuden lisäämiseksi. Hankkeissa on keskitytty

kestäviin elämäntapoihin, energiansäästöön, kierrätykseen ja ympäristökasvatukseen. Ympäristövastuullisuuden painottuneet hankkeet ovat tarjonneet uusia näkökulmia, lähestymistapoja ja ratkaisuja ympäristöhaasteiden käsittelyyn konkreettisesti.

Selvitykseen valittuja ympäristövastuullisuuden painottuneita Erasmus+ KA2 -hankkeita on tarkasteltu tässä luvussa seuraavista näkökohdista:

- hankkeen painopisteet
- hankkeen tavoitteet
- käytetyt mittarit
- käytetyt menetelmät
- hankkeen tuotokset
- hankkeessa syntyneet innovaatiot
- pysyvät käytännöt.

Erasmus+ -KA2 -hankkeissa saatuja kokemuksia ympäristövastuullisuuden vaikutuksista selvitettiin tarkastelemalla seuraavia näkökohtia:

- Kuinka hyvin hankkeessa otettiin huomioon ympäristönäkökulmat ja pyrittiin vähentämään haitallisia ympäristövaikutuksia?
- Kuinka hyvin hankkeessa onnistuttiin lisäämään osallistujien tietoisuutta ympäristökysymyksistä ja kestävä kehityksen periaatteista?
- Kuinka hyvin hankkeen tulokset ja käytännöt ovat jääneet pysyväksi osaksi organisaatioiden ja yhteisöjen toimintaa ympäristövastuullisuuden edistämiseksi jatkossa?

Selvityksessä mukana olleet ympäristövastuullisuuden painottuneet Erasmus+ KA2 -yhteistyöhankkeet ja tarkastelunäkökulma.

Hanke	Sektori	Painopisteet	Tavoitteet	Mittarit	Menetelmät	Tuotokset	Innovaatiot	Pysyvät käytännöt
Sustainable Development Game	201							
Green Clean Future	219							
Towards sustainable and energy efficient real estate education and training	202							
Changing habits - changing the world!	219							
Youth for Europe- Agenda 2017-2019	219							
Green Data Centre	202							
Drops of Life	229							
Do! Learn! Be sustainable!	229							
Act Green	229							
Sustainable Future	229							
My Sustainable Way of Life	229							
Global Environmental Awareness and Responsibility (GEAR) - a Toolkit for Inclusive Environmental Education	201							
Sustainability-driven Entrepreneurship	202							
SAVINGSCAPES: Fostering collaborative knowledge creation and civic engagement in the field of landscape governance	203							
Ways to a healthier and greener Europe	229							
Entrepreneurial Learning for Future Sustainability	202							
GeT - Gamification, Education and Training to activate youth for sustainable choices	205							

- KA 201 Yleissivistävän sektorin strateginen kumppanuushanke
- KA 202 Ammatillisen koulutuksen strateginen kumppanuushanke
- KA 203 Korkeakoulutuksen strateginen kumppanuushanke
- KA 204 Aikuiskoulutuksen strateginen kumppanuushanke
- KA 205 Nuorisoalan strateginen kumppanuushanke
- KA 219 Koulujen välinen strateginen kumppanuushanke
- KA 229 Koulujen yhteistyöhanke

5. SAADUT KOKEMUKSET JA INNOVATIIVISET KÄYTÄNNÖT

Selvityksen tarkoituksena oli kartoittaa jo päättyneiden, ympäristövastuullisuuteen painottuneiden Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöiden näkemyksiä hankkeiden potentiaalisista ideoista ja innovatiivisista käytännöistä. Selvityksen avulla hakijoita voidaan innostaa uudenlaisiin lähestymistapoihin.

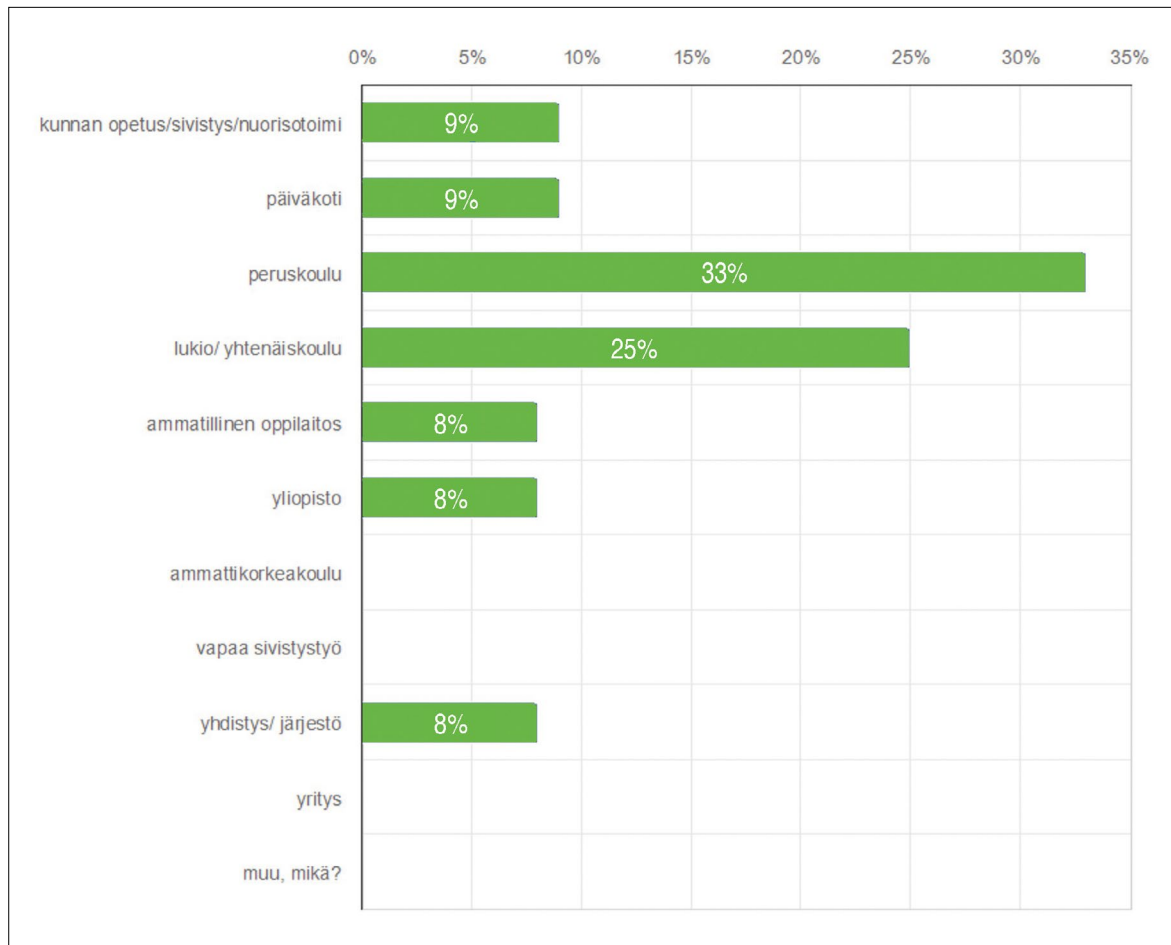
Valittujen ympäristövastuullisuuteen painottuneiden vuosina 2017–2020 alkaneiden, suomalaisten toimijoiden koordinoimien Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöille **lähetettiin** sähköinen kysely sekä ennakkokutsu syyskuussa 2023 järjestettävään työpajaan. Kyselyn tuloksia hyödynnettiin vastuuhenkilöille suunnatussa työpajassa syyskuussa. Kyselyn ja syksyn työpajan tarkoitus oli tarjota hankkeiden vastuuhenkilöille tilaisuus jakaa kokemuksia ja innovatiivisia käytäntöjä, oppia parhaista käytännöistä sekä verkostoitua muiden vastaavien hankkeiden vastuuhenkilöiden kanssa.

5.1 Kysely ympäristövastuullisuuteen painottuneiden Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöille hankkeiden innovatiivisista käytännöistä

Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöille lähetettyyn sähköiseen kyselyyn vastasi 12 edunsaajaa. Seuraavassa yhteenvedossa esitellään selvitykseen liittyvään kyselyyn vastanneiden edunsaajien taustatiedot.

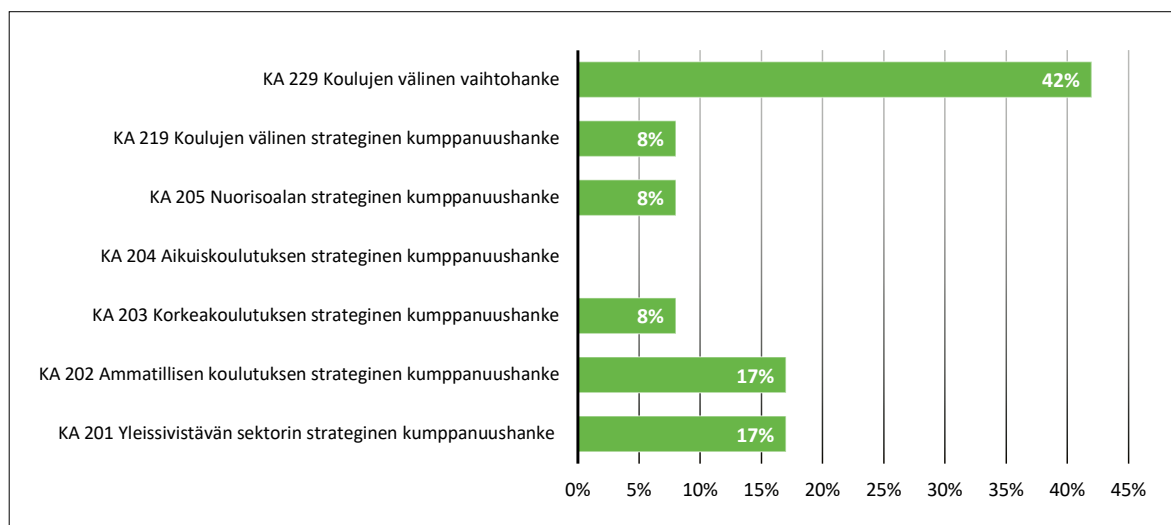
Kyselyyn vastanneiden edustamat organisaatiotyypit

Vastaaia 12

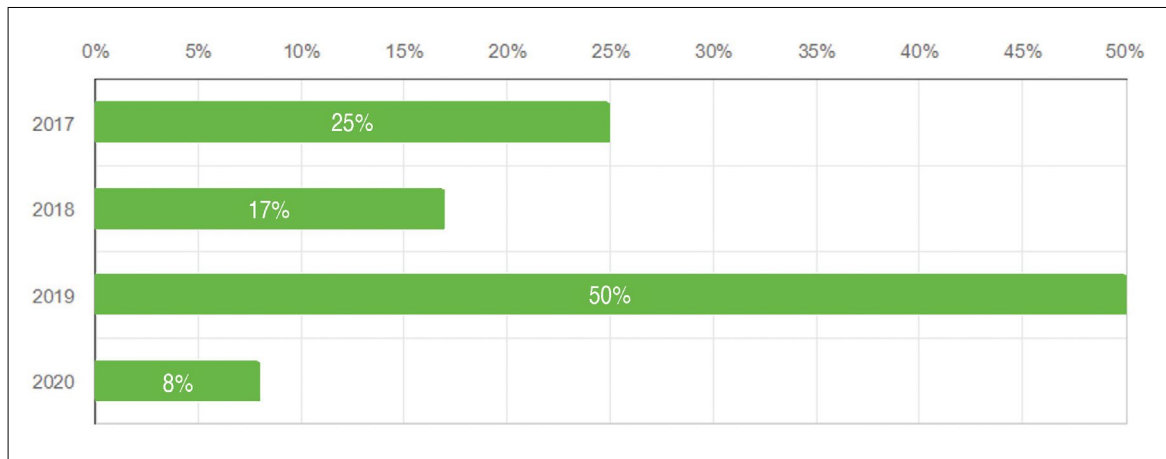
Hanketyyppi

Vastaaajien määrä: 12

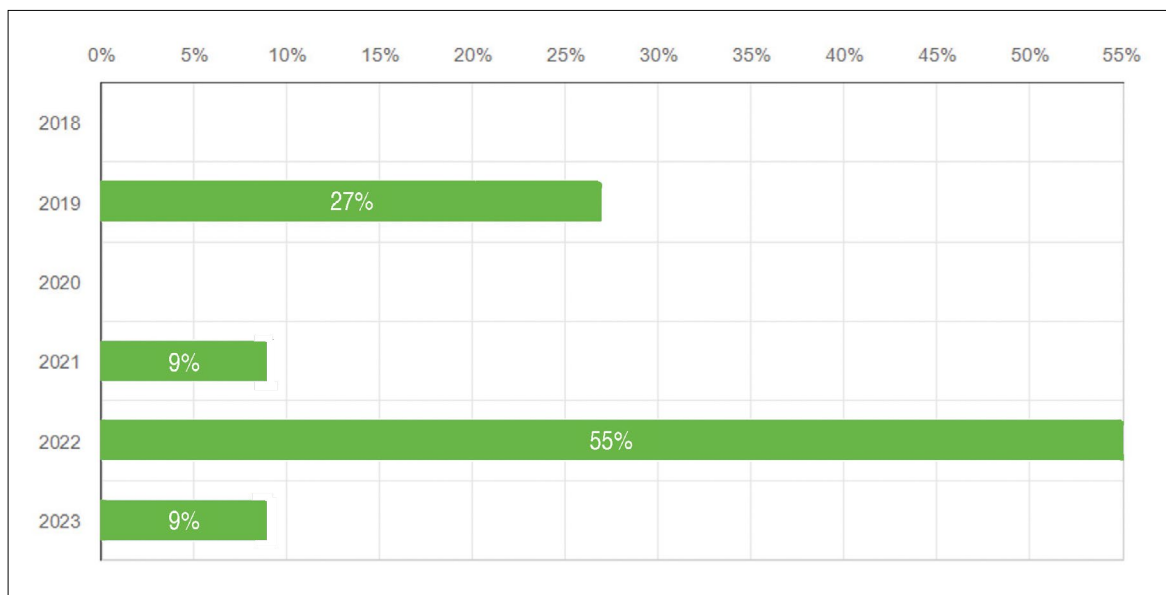
Hankkeen alkamisvuosi

Vastaajien määrä: 12

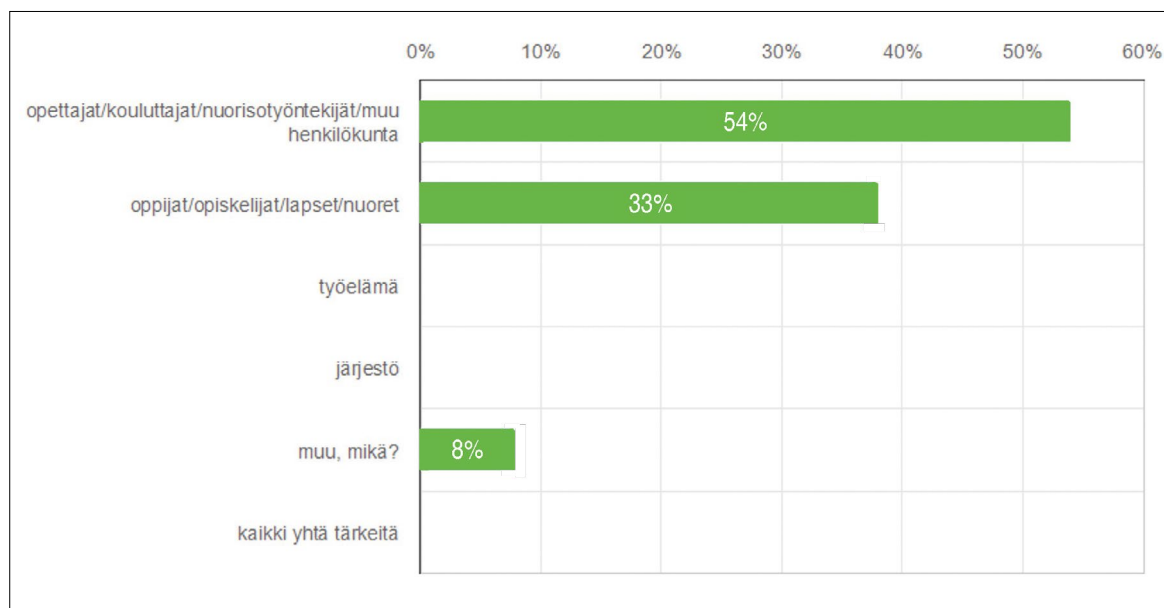
Hankkeen päättymisvuosi

Vastaajien määrä: 12

Hankkeen ensisijainen kohderyhmä

Vastaajia: 12

Lisätekstikenttään annetut vastaukset

muu, mikä?	Erityisen tuen opiskelijat, heidän kouluttajansa, työpaikat, jotka palkkaavat erityisen tuen opiskelijoita
------------	--

5.2 Kyselyn tulokset

Mihin tarpeeseen hankkeella pyrittiin vastaamaan?

Kyselyn vastausten perusteella kestävä kehitys ja ympäristövastuullisuuden opetuksessa oli havaittu tarve elvyttää koulujen kiinnostusta rikkaaseen, mielekkääseen ja hauskaan työskentelyyn ympäristöllisen, taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyuden parissa. Hankkeiden avulla pyrittiin kehittämään uusia opetusmenetelmiä ja käytänteitä ympäristövastuullisuuden edistämiseksi sekä lisäämään opettajien osaamista kasvattaa ja opettaa lapsia kestävä tulevaisuuden asioissa. Ajatuksena oli myös saada lasten vanhemmat aktiivisesti mukaan toteuttamaan kestävä tulevaisuuden periaatteita. Hankkeissa kehitettiin oppimateriaalipaketteja, roolipelimalleja, yrittäjyyskasvatuksen menetelmiä, tutkimusmenetelmien käyttöä ja digitaalisia kestävä kehityksen pelejä, joissa kokonaiset koulut, koulun sidosryhmien ryhmät ja yksittäiset luokat voivat suunnitella ja kirjata kestävä kehityksen toimia yhteisössään. Oppilaat otettiin mukaan teknologia-avusteiseen, pelien yhteistoiminnalliseen suunnitteluhankkeeseen, koska tavoitteena oli kehittää osallistuvien oppilaiden kriittistä ajattelua sekä sosiaalisia ja digitaalisia taitoja, joita nykypäivän koulujen opetussuunnitelmat ja työelämä edellyttävät. Osallistuvat opettajat saivat kokemusta oppilaiden ohjaamisesta tulevaisuuden työelämän taitojen kehittämisessä, joka heijastui heidän muuhun työhönsä ja toimii esimerkkinä nykyaikaisesta, opetussuunnitelmissa vaaditusta pedagogiikasta osallistuvissa kouluissa. Nuoria haluttiin kannustaa toimimaan aktiivisesti luonnonsuojelun, ympäristövastuullisuuden ja kestävä kehityksen edistämiseksi sekä ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitsemiseksi entistä laaja-alaisemmalla maankäytön ja ympäristön suunnittelulla. Kansainvälisen yhteistyön tavoitteena oli kasvattaa nuoria ymmärtämään ja arvostamaan muita ja omaa kulttuuriaan, huomaamaan eroja

ja yhtäläisyyksiä eri maiden välillä, päästä käyttämään vieraita kieliä ja ymmärtämään kielitaidon merkitys sekä parantaa heidän valmiuksiaan toimia kansainvälisessä ympäristössä.

Mihin tarpeeseen hankkeella pyrittiin vastaamaan?

Experienced in sustainability education and certification and somewhat frustrated by the levels of abstraction and bureaucracy involved, the participating schools have identified a need to rejuvenate schools' interest in rich, meaningful and fun work with environmental, economic, cultural and social sustainability. In an era of accessible digital game design and great youth interested in gaming, we intend to develop a monopoly-like Sustainable Development Game (SD-game for short) where whole schools, groups of stakeholders within schools and individual classes can plan and record sustainability actions in their community. The project has the tangible goal of developing a prototype of a playable online SD-game that will take middle and high schools' sustainability work to the next level. However, through engaging students in a technology-assisted, cooperative design project, the project also aims at developing the participating students' broad-based competences (e.g., critical thinking, social skills, digital skills) required by today's school curricula and working life. Participating teachers gain experience of guiding students through such skill development, which spills over to their other work and serves as an example of modern, curriculum-required pedagogy in the participating schools.

Yrittäjyyskasvatus on ollut osa koulutusta kaikilla koulutusasteilla jo vuosia. Opiskelijajiritykset ovat olleet yksi tyypillisimmistä yrittäjyyskasvatuksen muodoista. Kestävää kehitystä ei ole kuitenkaan sisällytetty osaksi yrittäjyyskasvatusta, vaan sitä on tyypillisesti opetettu omana aiheenaan. On tärkeää, että ne, jotka harkitsevat yrityksen perustamista, ymmärtäisivät kestävä kehityksen tärkeyden ja sen tuomat mahdollisuudet. Tässä hankkeessa luotiin oppimateriaalipaketti, jonka avulla pyritään vastaamaan tähän tarpeeseen. Kestävä kehitykseen liittyvän osaamisen yhdistäminen yrittäjyyskasvatukseen, niin kulttuurisesta, sosiaalisesta, ekologisesta kuin taloudellisesta näkökulmasta, lisää opiskelijoiden valmiuksia kestävään yrittäjyyteen. Uuden oppimateriaalin tuella opiskelijoilla on mahdollisuus oppia ja harjoitella kestävä yrittäjyyttä sisäistämällä vihreitä arvoja, luomalla kestävä liiketoimintasuunnitelman sekä harjoittelemalla kestävä yrittäjyyttä osuuskunnassa tai perustamassaan NY-yrityksessä. Nämä taidot mahdollistavat myöhemmin kestävä liiketoiminnan harjoittamisen niin työntekijänä kuin yrittäjänä.

Kestävä tulevaisuus, oppilaita osallistavat opetusmenetelmät.

Tarve syventää ympäristöosaamista ja ymmärrystä ilmastonmuutoksesta -> Oppilaat perehtyvät ilmastonmuutokseen ja sen seurauksiin, erityisesti siihen, miten erilaisia vaikutuksia sillä on ympäri Eurooppaa. Ensimmäisessä osiossa perehdyttiin yleensäkin ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin eri puolilla Eurooppaa. Tarve nähdä vaikutukset luonnossa -> Haluttiin auttaa nuoria ymmärtämään, millaisia vaikutuksia lumipeitteen vähenemisellä ja katoamisella on arktisilla alueilla alueen kasveille, eläimille ja luonnolle. Haluttiin myös voimaannuttaa oppilaita toimimaan. Tarve kehittää oppilaiden aktiivista toimijuutta sekä tieteellisten tutkimusmenetelmien käyttöä -> Lumipeitteen mittaustutkimukset sekä kirjaamiset kansalliseen Talviseuranta-kantaan. Tarve kehittää oppilaiden kielitaitoa sekä monikansallisia työskentely- ja neuvottelutaitoja -> monikansalliset työryhmät, ilmastoaiheinen roolipeli -paneeli.

SD-Game-projektin metatavoite on edistää oppilaiden ja opettajien ymmärrystä ja valmiuksia lisätä toimintaa ilmastonmuutoksen hidastamiseksi ja siihen sopeutumiseksi.

Tuotoksena syntyi SD-peli (sustainable development game) jota voidaan käyttää pelillisenä elementtinä em. mainitun tavoitteen saavuttamiseksi opetuksessa. Sisällöntuottajina toimi 3 koulua kolmessa eri maassa, joissa kaikissa toimii SD-pelin sisällöntuotantoon, käsikirjoitukseen, testaukseen ja arviointiin erikoistunut työryhmä (vastuunjako: Tanska/sosiaalinen, Ranska/kulttuurinen, Suomi / ekologinen ja ekonominen). Tekninen pelikehitys toteutettiin Suomessa: yhteisen käsikirjoitusprosessin aikana syntyvät ideat muokataan tietoverkossa jaettaviksi peliversioiksi, joita testataan kaikissa maissa. Lopuksi kukin koulu pyrki levittämään käytäntöään kunnassaan eteenpäin. Lappeenrannan kohdalla peli sisältyy kunnan GreenReality-alustan sisältöihin edelleen. Peli on myös esitetty Erasmus-alustalla muiden nähtävänä Euroopan tasolla.

Ylipäättään hankkeella haluttiin herätellä nuoria aktiivisiksi toimijoiksi. Hanke keskittyi kestävä kehityksen eri osa-alueisiin: Ensimmäisenä projektivuotena teemana oli ekologinen kestävä kehitys ja toisena vuotena keskityimme sosiaaliseen kestävään kehitykseen. Kimpisen lukiossa on tehty vuosien ajan töitä kestävä kehityksen ja kansainvälisyyden parissa, joten tämä projekti on luonteva osa lukiomme toimintakulttuuria. Kansainväliset projektit eivät ole turismia, vaan keino kasvattaa nuoria ymmärtämään ja arvostamaan muita ja omaa kulttuuriaan, huomaamaan eroja ja yhtäläisyyksiä eri maiden välillä, päästä käyttämään vieraita kieliä ja ymmärtämään kielitaidon merkitys ja parantaa nuorten valmiuksia toimia kansainvälisessä ympäristössä.

Oppilaiden osallistamiseen luonnonsuojelua koskeviin kysymyksiin. Luonnon monimuotoisuuden oppiminen konkreettisella tasolla esim. yhteisten oppimistehtävien avulla hankemaiden kesken.

Opiskelijoiden tietoisuuden lisääminen kestävästä kehityksestä ja veden merkityksestä sekä paikallisesti että maailmanlaajuisesti. Drops of Life -hankkeemme osallistujamaiden vesivarojen ja vedenkäyttömuotojen erilaisuus tuli selkeästi esiin projektin aikana. Halusimme osoittaa veden ratkaisevan tärkeän merkityksen ihmisyyteisille ja yhteiskunnille. Hankkeessa pyrittiin osoittamaan opiskelijoille se, miten veden rooli on vaihdellut eri kansallisuuksien historiassa ja kulttuurissa.

Hankkeen tarkoitus oli lisätä opettajien osaamista kasvattaa ja opettaa lapsia kestävä tulevaisuuden asioissa. Hankkeen ajatuksena oli myös saada lasten vanhemmat aktiivisesti mukaan toteuttamaan kestävä tulevaisuuden periaatteita.

To enhance landscape awareness and collaborative governance of cultural and natural landscapes through innovative learning interventions in higher education. The partners of the consortium were willing to tackle the question, how actors and stakeholders can collaborate into the governance of a landscape. Hankkeen isona kehityksenä: ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillintä entistä laaja-alaisemmalla maankäytön- ja ympäristösuunnittelulla.

Millaista ympäristövastuullisuuteen liittyvää osaamista hankkeen aikana tavoiteltiin?

Hankkeiden tavoitteena oli edistää ympäristöosaamista ja lisätä tietoisuutta ilmastonmuutoksen moninaisuudesta sekä sen erilaisista vaikutuksista eri puolilla Eurooppaa. Hankkeissa saatiin tietoa terveellisistä elämäntavoista, luontoon ja ympäristöön suhtautumisesta sekä luonnonvarojen sääntämisestä. Tiedonlisäämisen ja työstämisen avulla pyrkimyksenä oli aktivoida toimijuutta ilmastonmuutoksen hidastamiseksi vastuullisesti, ratkaisukeskeisen asenteen kasvattamista, myös tieteellisen tiedon keräämistä ja muihin ihmisiin vaikuttamista, vaikuttamisen tunteen kasvattamista sekä luottamusta mahdollisuuksiin toimia. Tavoitteena oli ekologisesti kestävä ja vastuullinen toiminta osana omaa elämää ja elämän eri osa-alueilla: kuluttaminen, energia, asuminen, ravinto ja tieto siitä, että pienillä arjen toimilla voi edistää ympäristövastuullisuutta. Osallistuvien koulujen opettajat ja oppilaat saivat mahdollisuuden parantaa laaja-alaista osaamistaan kriittisessä ajattelussa, sosiaalisissa taidoissa ja digitaidoissa. Digitaalisen pelin kehittämisessä tehtiin ryhmätyötä käyttämällä Mind-Map-toimintaa ja harjoiteltiin kriittistä käsikirjoittamista, jotta voitiin tehdä erilaisia variaatioita pelin juonesta. Peliyrityksen asiantuntijat ovat antaneet osallistujille opetusta ja harjoitusta tietotekniikan ja pelimootorin käytöstä sekä peliympäristön, -hahmojen ja animaatioiden luomiseksi peliin. Hankkeen aikana osallistuvien koulujen opettajat saivat tietoa YK:n kestävän kehityksen tavoitteista ja tavoitteiden hierarkiasta. Hankkeessa edistettiin opiskelijoiden ja opettajien osaamista kestävästä yrittäjyydestä kehittämällä ja pilotoimalla oppimateriaalia ja järjestämällä kansainvälinen kilpailu sekä paikallisia kestävyrittäjyyskilpailuja. Opiskelijat oppivat koulutusjakson aikana arvioimaan omaa osaamistaan yrittäjyydestä ja kestävästä kehityksestä, omaa moraaliaan kuluttajana sekä omaa ekologista jalanjälkeään ja kestävän kehityksen perusteita. Lisäksi tutustuttiin YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin ja opittiin luonnonvarojen rajallisuudesta, elinkaariajattelusta, kiertotaloudesta sekä näiden huomioonottamisesta yritystoiminnassa. Tarjoiluissa vältettiin ruokahävikkiä eikä käytetty muovisia kertakäyttöastioita, kierrätystä painotettiin ja järjestettiin roskankeräystalkoita. Veden laatua tutkittiin erilaisin mittausmenetelmin ja kiinnitettiin huomiota veden taloudelliseen käyttöön ja turhan kulutuksen vähentämiseen. Mietittiin myös veteen liittyviä tulevaisuuden ongelmia ja sitä, voiko yksittäinen ihminen osallistua näiden pulmien ratkaisemiseen. Pyrittiin vahvistamaan integroitua maisemallista lähestymistapaa maankäytössä ja ympäristöhoidossa sekä kansalaisten sitoutumista ympäristöystävällisen käyttäytymiseen uhanalaisia maisemia kohtaan. Tavoitteena oli myös innovoida kansalaistiedettä ja osallistavia menetelmiä maisemasuunnittelun ja -hoidon välineinä sekä suunnitella innovatiivisia oppimisympäristöjä ja toimenpiteitä maisemakasvatusta varten yhteistyön ja tiedon luomisen varmistamiseksi.

Teachers and pupils of the participant schools have had an opportunity to improve their broad-based competence in critical thinking, social skills, digital skills. They have made teamwork in groups using mind-map activities for the game. They have used critical script writing to make a different variation of the plot for the game. They have got the lessons and practice to use IT technology to create the environment and characters + animations for the game. Also, some of them have had an opportunity to learn to use the Unity game engine with the help of the Seepia Games company experts to finish up the game. During the project with the help of Erkkä Laininen (Okka Foundation) the teachers at the participant schools got the knowledge concerning the UN SD-goals and the hierarchy of the goals. It was important to understand when you are planning the structure of the content for the SD-game. When that was made the pupils of the project got tasks to create more precise elements to the game following the philosophy that was based on the idea of the hierarchical nature of the UN SD-goals.

Hankkeessa edistettiin opiskelijoiden ja opettajien kestävään yrittäjyyteen liittyvää osaamista kehittämällä ja pilotoimalla oppimateriaalia ja järjestämällä kansainvälinen kilpailu sekä paikallisia kestävyrittäjyyskilpailuja. Opiskelijat oppivat koulutusmoduulin aikana arvioimaan omaa osaamistaan yrittäjyydestä ja kestävästä kehityksestä, omaa moraaliaan kuluttajana sekä omaa ekologista jalanjälkeään. He oppivat moduulin aikana myös mm. kestävän kehityksen perusteita, kuten YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Lisäksi opiskelijat saivat tietoa luonnonvarojen rajallisuudesta, elinkaariajattelusta, kiertotaloudesta sekä näiden huomioonottamisesta yritystoiminnassa.

Hankkeen käynnistyessä tavoitteena oli ympäristötietoisuus. Hankkeen isona päämääränä oli luoda ympäristöosaamista. Kartoitimme oman ja kumppanikoulujen tilannetta ja hankimme osaamista eri kumppanimaista.

Korona sekoitti hankettamme, ja osaamisen hankkiminen jäi siksi kesken. Samaan aikaan hankkeen alkaessa suomalainen koordinaattorimme kouluttautui opettajien "ekoagentiksi". Hankkeen aikana haimme tietoa vieraillemalla

Tarastenjärven hyötyvoimalaitoksessa, Teiskon luontokoulu Korennessa, Mahnalan ympäristökoulussa ja EKOKUMPPANIT Oy:ssä Tampereella. Näissä suomalaisissa ja vastaavissa kumppanimaiden kouluissa saimme lisättyä tietoa ja ymmärrystä ekososiaalisen sivistyksen merkityksestä. Projektin alkaessa olimme kaikki kumppanit lapsenkengissä ympäristöasioissa, mutta projekti antoi meille uuden suunnan, jota oma kouluni on noudattanut määrätietoisesti.

Lisätä tietoisuutta ilmastonmuutoksen moninaisuudesta sekä sen erilaisista vaikutuksista eri puolilla Eurooppaa.

Tiedonlisäämisen ja työstämisen myötä lisätä aktiivista toimijuutta: Miten voi toimia ilmastonmuutoksen hidastamiseksi vastuullisesti, myös tieteellisen tiedon keräämistä ja muihin ihmisiin vaikuttamista. Vastuullinen toiminta osana omaa elämää ja elämän eri osa-alueilla: kuluttaminen, energia, asuminen, ravinto. Vaikuttamisen tunteen kasvattamista sekä luottamusta mahdollisuuksiin toimia.

Tärkeät tavoitteet olivat ilmastonmuutokseen liittyvän tietouden lisääminen sekä ilmastonmuutoksen huomioiminen omassa toiminnassa / valinnoissa / arvoissa konkreetisoituu tekijälle. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulma ymmärretään yhtenä strategiana. Tavoitteena oli myös ratkaisukeskeinen asenne tulevaisuuden haasteisiin.

Vaikka teemallisesti ensimmäinen vuosi keskittyi ekologiseen kestäväan kehitykseen ja sen jälkeen siirryttiin muihin teemoihin, ekologinen kestävä kehitys kulki rinnalla koko ajan. Pyrimme tekemään ohjelmat sellaisiksi, että kävelimme paljon ja keskityimme yhteiseen tekemiseen. Tarjoiluissa vältettiin ruokahävikkiä eikä käytetty muovisia kertakäyttöasioita, kierrätystä painotettiin yms. Halusimme saada opiskelijoiden silmät avautumaan sille, että pienilläkin arkitoimilla voi vaikuttaa.

Oppilaita pyrittiin kasvattamaan siihen, että jokainen kantaa oman vastuunsa ympäristöstä ja sen suojelemisesta, esim. roskienkeruukampanjat.

Hankkeessa pyrittiin selvittämään veden laatua kuudessa eri eurooppalaisessa maassa ja koulussa erilaisin mittausmenetelmin. Projektissa kiinnitettiin huomiota veden taloudelliseen käyttöön ja turhan kulutuksen vähentämiseen. Yhtenä etukäteistehtävänä opiskelijat lukivat veteen liittyvän dystopian, Teemestarin kirjan. Sen perusteella mietittiin veteen liittyviä tulevaisuuden ongelmia (vesipula jne.) ja sitä, voiko yksittäinen ihminen osallistua näiden pulmien ratkaisemiseen.

Tavoitteena oli saada lisää tietoa ja ymmärrystä kestäväan elämäntavan periaatteista, muun muassa terveellisistä elämäntavoista ja siitä, kuinka suhtaudutaan luontoon ja ympäristöön ja miten luonnonvaroja voidaan säästää.

The specific objectives of the project were:

- To promote integrated landscape approach in land use and environmental management.
- To enhance civic engagement to bring-on pro-environmental behavior towards everyday landscapes and threatened landscapes.
- To innovate in citizen science and participatory methods as tools for landscape planning and management
- To design innovative learning environments and interventions for landscape education in order to ensure collaboration and knowledge creation.

Mitkä tahot osallistuivat hankkeen suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen?

Hankkeiden kaikki partnerit osallistuivat aktiivisesti tavoitteiden asetteluun ja suunnitteluun. Suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen osallistuivat oppijat, opettajat ja hankeorganisaatioiden yhteistyökumppanit sekä edeltävän hankkeen partnerit.

Hankkeen suunnitteluun osallistuneet tahot.	Hankkeen kaikki partnerit olivat vahvasti mukana hankkeen suunnitteluvaiheessa. Partnerit vastasivat heille lähettyyn kyselyyn ja osallistuivat verkossa suunnittelupalaveriin. Hankepartnereina oli useita ammatillisia oppilaitoksia, kaksi korkeakoulua, lukio, koulutusyritys sekä Katalonian alueen opetushallinto.
	Hanketta suunnittelivat kumppanikoulujen koordinaattorit.
	Neljä eri koulua (Espanjasta, Saksasta, Suomesta ja Kreikasta) ja koordinaattorit. Hanketta suunniteltiin koko talvi, jo ennen rahoituksen hakemista, joten suunnittelu ja tavoitteiden asettelu oli hyvin kattavaa ja laadukasta ja se oli tehty hyvässä yhteistyössä ideoiden.
	Oppilaiden kanssa työskentely, suunnittelu ja tavoitteiden asettelu Yhteistyökumppanit eri maissa (esim. Eat4Change-WWF)
	Opetustoimi kussakin yhteistyökunnassa Pelialan asiantuntijat / Seepia-peliyritys Okka-säätiö/ympäristötietous LUT-yliopisto Lappeenrannan ympäristötoimi.
	Kaikkien hankemaiden koordinaattorit.
	Hanke suunniteltiin kuuden eurooppalaisen maan ja kuuden toisen asteen koulun yhteistyönä. Osallistujamaat olivat Suomi, Italia, Kreikka, Kypros, Espanja ja Unkari. Oppilaitoksissa tavoitteita asettivat hankkeessa mukana olevat opiskelijat ja opettajat.

Hankkeen suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen osallistuivat kaikki hankkeen partnerit. Jokaisessa päiväkodissa ja koulussa osallistettiin yhteishenkilöiden lisäksi laajalti koko henkilöstöä. Myös lapsia ja oppilaita osallistettiin.

Edeltävän hankkeen partnerit: <http://towardslowcarbon.eu/partners/>
SavingScapes-hankkeen partnerit: <https://savingscapes.eu/partners/>

Millä konkreettisilla keinoilla ympäristövastuullisuutta edistettiin?

Hankkeen aikana osallistuvien koulujen opettajat saivat tietoa YK:n kestävän kehityksen tavoitteista ja tavoitteiden hierarkiasta. Oppilaat saivat tehtäviä luoda tarkempia elementtejä digitaaliseen peliin noudattaen filosofiaa, joka perustui YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden hierarkkiseen luonteseen. Hanke linkitettiin yhteisön kestävän kehityksen strategiaan. Hankkeessa painotettiin ilmiöpohjaista ja tutkivaa oppimista sekä oppiaineiden välistä yhteistyötä. Opiskelijat pilotoivat hankkeen aikana tuotettua oppimateriaalia, kehittivät kestäviä liikeideoita ja osallistuivat kestäväyrittäjyyskilpailuihin, jotka järjestettiin yhteistyössä yritysten kanssa. Opiskelijat kehittivät yritykselle uusia tuotteita kierrätysmateriaalia hyödyntäen. Hankkeessa kehityksessä digitaalisessa pelissä oppilaat ja opettajat joutuivat arvottamaan arkipäivän toimintojen vaikutuksia ympäristöön ja ilmastonmuutokseen. Arvottamisen tueksi saatiin asiantuntijoiden tuella konkreettista tietoa kuluttajan erilaisista kulutustottumuksista ja niiden vaikutuksista luontoon. Projektin aikana oppilaat ja opettajat saivat tutustua eri maiden luontoon. Luonnossa myös tehtiin tutkimuksia ja harjoitteita, jotka lisäsivät tietoutta kunkin maan olemassa olevista ongelmista. Lisäksi tehtiin erilaisia luontoherkkyttä vahvistavia harjoitteita yksilön luontosuhteen lujittamiseksi. Kouluissa otettiin käyttöön pienimuotoista

kierrätystä ja puiden istutusta, luontosuhdetta edistettiin vieraillemalla kansallispuistoissa, opiskeltiin ympäristöasioita, tutustuttiin kumppanimaiden luontoon ja tehtiin vaikuttamisprojekteja. Opiskelijat tekivät ryhmittäin erilaisia tehtäviä, jotka käsitelivät ympäristönsuojelua eri maissa. Hankkeen aikana vaikutettiin välittömästi tai välillisesti tuhansien ihmisten asenteisiin. Työpajoissa tehtiin pienimuotoisia projekteja uusiutuvien energiamuotojen testaamiseksi, energian säästämiseksi, kestävä ruokatuotannon edistämiseksi, ruokahävikin minimoimiseksi, kokeiltiin ilmastoaiheista simulaattoria työkaluna, tutustuttiin jätteenkäsittelyyn ja lajitteluun sekä pohdittiin, miten veden kulutusta ja ympäristön kuormittamista voidaan vähentää. Hanke järjesti neljä kansainvälistä Learning Labia hankeyliopistojen opiskelijoille ja opettajille maisemaymmärryksen lisäämiseksi ja ympäristövastuullisuuden vahvistamiseksi. Kaikki hankepartnerit tekevät vahvaa kestävyys- ja ympäristövastuullisuustyötä. MOOC sisältää tekstimuotoista ja visuaalista opiskelumateriaalia, tehtäviä ja lopputehtävän. Opintojakso on avoimesti saatavilla ja kenen tahansa suoritettavissa englannin kielellä.

Konkreettiset keinot ympäristövastuullisuuden edistämiseksi.

During the project the teachers at the participant schools got the knowledge concerning the UN SD-goals and the hierarchy of the goals. It was important to understand when you are planning the structure of the content for the SD-game. When that was made the pupils of the project got tasks to create more precise elements to the game following the philosophy that was based on the idea of the hierarchical nature of the UN SD-goals. During this project we had to make cooperation in communal level with Lappeenranta town. In the town strategy there is a strong emphasis for all activities of the municipality to carry out sustainable way. The Environment Office of Lappeenranta Region with the cooperation of the Media Center of the town has established sustainable development structure called "Green Reality" to the town. With the cooperation of the Green Reality members, we have made link from the game to the Green Reality platform where players of the game can make concrete promises of the climate actions as an individual, or as a class or even a whole school. The promises will be published and can be seen to the other members of the Green Reality platform.

Kuten edellä mainitsin, opiskelijat pilotoivat hankkeen aikana tuotettua oppimateriaalia, kehittivät kestäviä liikeideoita ja osallistuivat kestäväyrittäjyyskilpailuihin, jotka järjestettiin yhteistyössä yritysten kanssa. Esim. Suomessa opiskelijat kehittivät Lennol Oy:lle uusia tuotteita kierrätysmateriaalista tehtyä pehmustemateriaalia hyödyntäen. Vaikuttavuuskyselyistä selvisi, että sekä opettajat että opiskelijat oppivat paljon pilotin aikana.

Otimme kouluissa käyttöön pienimuotoista kierrätystä, istutimme puita, edistimme luontosuhdetta vieraillemalla kansallispuistoissa, opiskelimme ympäristöasioita, tutustuimme kumppanimaiden luontoon, teimme vaikuttamisprojekteja ja vaikutimme projektin aikana välittömästi tai välillisesti tuhansien ihmisten asenteisiin.

- Workshopeissa tehtiin monenlaisia pienimuotoisia projekteja, kuten esimerkiksi rakennettiin pienimuotoinen aurinkovoimalaitos ja testattiin sen toimintaa.
- Samoin lumimittaukset, arktisen alueen lumipeitteen merkitykset jne. työpajat
 - Eat4change-luento ja työpajatoiminta
 - Ilmastoaiheinen En-Roads climate simulator paneelin työkaluna.

Projektin pelin sisällön prosessissa oppilaat ja opettajat joutuivat arvottamaan arkipäivän toimintojen vaikutuksia ympäristöön ja ilmastonmuutokseen. Arvottamisen tueksi saatiin asiantuntijoiden tuella konkreettista tietoa esim. kuluttajan erilaisista kulutustottumuksista ja niiden vaikutuksista luontoon. Projektin aikana oppilaat ja opettajat saivat tutustua eri maiden luontoon. Luonnossa myös tehtiin tutkimuksia ja harjoitteita, jotka lisäsivät tietoutta kunkin maan olemassa olevista ongelmista. Lisäksi tehtiin erilaisia luontoherkyyttä vahvistavia harjoitteita yksilön luontosuhteen lujittamiseksi.

Tutustuimme luomuviljelyyn, pohdimme ruokahävikkiä, tutustuimme kansalaisjärjestöihin.

Oppilaille tehty tutkimus heidän ympäristövastuullisuudestaan. Hankemaiden koulujen yhteiset ympäristövastuulliset projektit, kuten roskienkeruukampanja. Oppilaita osallistava etäyhteyksin toteutettu seminaari, jossa esiteltiin kaikkien hankekoulujen tekemät ympäristöprojektit. Lisäksi lukuisia muita konkreettisia keinoja.

Hankkeessa painotettiin ilmiöpohjaista ja tutkivaa oppimista sekä oppiaineiden keskinäistä yhteistyötä. Veden laatua mitattiin osallistujakoulujen mukanaan tuomista vesinäytteistä ja mittauksista verrattiin keskenään. Mittaukset raportoitiin kirjallisesti. Opiskelijat tekivät ryhmittäin erilaisia tehtäviä, jotka käsitelivät ympäristönsuojelua eri maissa. Pohdimme ryhmissä myös sitä, miten veden kulutusta ja ympäristön kuormittamista voidaan vähentää myös vapaa-ajalla. Veden käyttöä tarkasteltiin myös perheittäin eli mikrotasolla.

Ruokakasvatus: lähiruoan ja vihannesten lisääminen, ruokahävikin vähentäminen. Kierrätys ja lajittelu: vanhojen lelujen ja liikuntavälineiden kierrätyskirppis, lajittelun opettelu. Jätteenkäsittely: tietoa opettajille jätteenkäsittelystä, ja siihen liittyen lajittelun merkitys kasvoi huomasti. Vesi: puhtaan veden merkityksen ymmärtäminen ja veden säästäminen mm. käsien pesun yhteydessä. Energian säästäminen: kävelyn ja pyöräilyn lisääminen, yksityisautoilun vähentäminen silloin, kun mahdollista.

Hanke järjesti neljä kansainvälistä Learning Labia hankeyliopistojen opiskelijoille ja opettajille. Kaikki hankkeen toiminnot pyrkivät samaan päämäärään maisemaymmärryksen lisäämisessä ja siten ympäristövastuullisuuden vahvistamisessa.

Kaikki hankepartnerit tekevät vahvaa kestävyys- ja ympäristövastuullisuustyötä.

Mikä oli niistä mielestäsi merkittävin/innovatiivisin?

Innovatiivisina menetelminä pidettiin koetun ja opitun siirtämistä pelilliseen ja pedagogiseen muotoon yhdessä oppilaiden ja aikuisten kanssa, Earth Hourin käyttöönottoa, paikallisten yritysten kanssa järjestettyä kestäväyrittäjyyskilpailua, puiden istuttamista henkilökohtaisen luontosuhteen vahvistamiseksi, jätteiden hyötykäyttöön keskittyvää työpajaa, oppilaille tehtyä ympäristövastuullisuustutkimusta, lajittelun ja jätteenkäsittelyn edistämistä ja vesinäytteiden vertailua erilaisten mittausvälineiden avulla maittain. Landscape Geography and Collaborative Knowledge Creation MOOC-opintojakso syntyi ylimääräisenä tuotoksena. <https://digicampus.fi/course/info.php?id=3835>

Merkittävin tai innovatiivisin keino.	https://www.greenreality.fi/greenreality-kouluissa/greenreality-lupaukset
	Kestäväyrittäjyyskilpailu, koska se järjestettiin yhteistyössä paikallisen yrityksen kanssa, jolla oli aito innovointitarve. Suomessa kilpailuun osallistui Sedun lisäksi lukion ja ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Näistä opiskelijoista muodostettiin yhdeksän sekaryhmää. Opiskelijat tapasivat toisensa verkossa tehdäkseen ennakkotehtävää, ja itse kilpailukin järjestettiin Teamsissä. Kilpailun aikana pilotoitiin myös VR-ympäristöä. Kaksi opiskelijoiden esitystä pidettiin avatar-hahmoina VR-ympäristössä, ennen kuin teknisistä syistä kilpailu jatkettiin loppuun Teamsissä. Kaikki osapuolet olivat tyytyväisiä kilpailupäivään. Kaikki ryhmät tekivät hyvää työtä, saivat esityksen tuotteesta valmiiksi ja pitivät hyvät esitykset. Yritys sai todella hyviä ideoita ja voittajatyöstä tehtiin prototyyppi. Täytyy selvittää, onko tuote päätenyt tuotantoon. Kuusi palkintoa jaettiin eri kategorioissa monen yrityksen toimiessa sponsorina. Pääpalkintona voittajatiimien edustajat pääsivät edustamaan oppilaitostaan kansainväliseen kilpailuun Belgiaan.
	Oppilastasolla puitten istuttaminen ja henkilökohtaisen luontosuhteen vahvistaminen, projektitasolla asenteisiin vaikuttaminen viidessä eri kumppanimaassa.
	- Monet näistä olivat hyvin merkityksellisiä, mutta yksi loistavimmista yksinkertaisuudessaan oli jätteiden hyötykäyttö -workshop, jossa ensin katsottiin muutaman minuutin pätkä elokuvasta Apollo 13. Siinä avaruudessa olevista jokapäiväisistä tarvetyökaluista rakennettiin sukulan ihmiset pelastava laite. Se toimi äärettömän hyvänä innoittajana, kun roskista lähdettiin rakentamaan monikansallisissa ryhmissä uusiokäyttöön soveltuvaa tarviketta. Hyvä, lyhyt pohjustus, ajatuksia herättävä, konkreettinen työskentely ja ideointi.
	Kaikkein innovatiivisinta oli siirtää koettu ja opittu pelilliseen ja pedagogiseen muotoon yhdessä oppilaiden ja aikuisten kanssa.
	Earth Hour oli kumppanikouluille tuntematon käsite, ja otimme sen mukaan projektiin. Se jäi elämään, mutta ei tietenkään ollut meidän keksintömme!
	Oppilaille tehty tutkimus heidän ympäristövastuullisuudestaan.
	Vesinäytteiden vertailu erilaisten mittausvälineiden avulla maittain.
	Kaikki olivat tärkeitä, myös sen ymmärtäminen, että näillä kaikilla pienillä teoilla on suuri merkitys. Pienistä puroista syntyy valtameri. Yksittäisenä asiana nostan lajittelun ja jätteenkäsittelyn merkityksen ymmärtämisen kasvun.
	Ylimääräisenä intellectual outputina syntynyt Landscape Geography and Collaborative Knowledge Creation - MOOC-opintojakso - https://digicampus.fi/course/info.php?id=3835

Kuvailisitko lyhyesti hankkeessa käytetyn menetelmän tai idean ja siihen liittyvän kehitysprosessin?

Digitaalisen pelin idea oli integroitu YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden hierarkkiseen luonteseen, ja peliin on liitetty ilmastotoimia koskevia lupauksia, joiden avulla oppilaita voitiin aktivoida pelaamisen jälkeen löytämään yksilö- tai luokkatason suunnitelmia. Oppilaat voivat suunnitelmien avulla tulevaisuudessa toteuttaa todellisia ilmastotoimia ilmastomuutoksen estämiseksi. Yritysten osallistaminen oppimiseen. Ympäristövastuullisuutta edistettiin asiantuntijoiden avulla ja tutustumalla eri maiden luontoon kestävä tulevaisuuden haasteiden näkökulmasta vaikuttavuusprojektien avulla. Ympäristövastuullisuustutkimus yhteistyössä yliopiston kanssa. Tutkittiin eri maiden vesinäytteiden puhtautta ja happipitoisuutta. Vierailu jätteenkäsittelylaitoksella ja asiantuntijaluento lajittelusta ja jätteenkäsittelystä.

The idea of the game combined with the hierarchical nature of the UN SD-goals is different than usual philosophy to educate the pupils to learn the goals. Goals are usually presented more separated than connected to each other. SD-game is also combined with climate action promises that makes it a good tool to activate pupils after playing to find individual or class level plans to make real future climate actions to prevent climate change. Compared to normal learning games SD-Game includes also more exciting elements including enemies and battles. That strategy was advised by our experts from Seepia Games company. Also, according to the alternative choices, the player can get better or worse circumstances to past the game. So, all in all the environment education can also be fun and interesting to the present-day youngsters.

Menetelmä on kuvattu yllä. Idea lähti jo hakuvaiheessa. Halusimme osallistaa yrityksiä oppimiseen. Ensimmäisenä kontaktoitu yritys innostui asiasta ja lupasi lähteä kumppaniksi. Me järjestimme useita suunnittelukokouksia ja osallistimme riittävästi henkilökuntaa myös tekniseen toteutukseen. Lennol oli muutenkin vahvasti mukana hankkeessa. Yritys piti esityksen niin aloituskokouksessa kuin levitystilaisuudessa.

Olimme huolissamme lasten ja nuorten ahdistuneisuudesta koskien ympäristöuhkia. Tulevaisuus tuntui olevan synkkää dystopiaa nuoren mielessä. Halusimme tehdä muutoksen sen suhteen, miten käsitellä tulevia ongelmia. Päädyimme pelilliseen ratkaisuun, jossa etsitään valintojen kautta kestävä elämäntapaa ja voimaannutetaan nuoria ympäristötietoisiksi kuluttajiksi. Samalla luotiin toivoa tulevaisuuden suhteen heidän mieliinsä. Pelin sisältö jakautuu kolmeen osaan. Pelin päätyttyä pelaaja voi edetä Lappeenrannan Green Reality -alustalle, jossa pelaajat voivat tehdä omakohtaisia lupauksia siitä, miten muuttavat käyttäytymistään ympäristön kannalta kestävämmäksi. Lupaus tulee muille näkyviin lupauspankissa.

Tutkimus toteutettiin tieteellisin menetelmin Itä-Suomen yliopiston ympäristötieteen tutkijan avustuksella. Tutkimuksessa oppilaille esitettiin luontoon ja ympäristövastuullisuuteen liittyviä väittämiä, joihin heidän tuli ottaa kantaa. Tutkimuksen tulokset esiteltiin tieteellisessä julkaisussa.

Jokainen koulu toi omasta maastaan vesinäytteitä joesta, järvestä, merestä, lumesta ja hanavedestä. Näistä tutkittiin mm. veden sameutta, typpi- ja happipitoisuutta ja puhtautta.

Vierailu Tarastenjärven jätteenkäsittely yksikössä ja asiantuntijaluento lajittelusta ja jätteenkäsittelystä oli silmiä avaava. Sen jälkeen näiden asioiden vieminen käytännön tasolle lasten kanssa toimiessa ja myös lasten vanhemmille asiasta kertominen ja mukaan saaminen.

MOOC syntyi korona-ajan rajoitusten ansiosta koko hankkeen yhteistyönä. Halusimme tuottaa oppimateriaalia, joka olisi paitsi hankkeen learning labien ennakkomateriaalina myös myöhemmässä käytössä hankeyliopistoissa ja laajemminkin. MOOC sisältää tekstimutoista ja visuaalista opiskelumateriaalia, tehtäviä ja ns. lopputehtävän. Opintojakso on 2 op:n arvoinen, ja se on avoimesti saatavilla ja kenen tahansa englanniksi suoritettavissa. Landscapes are much more than just visual sceneries. Instead, they are environments for dialog between nature and culture. In this online course you will learn about collaborative knowledge creation and civic engagement in the field of landscape governance. Course topics offer you insights into landscape governance, sustainable landscapes, civic engagement, and collaborative knowledge creation in the context of natural and cultural landscape. You will also learn how cooperation between stakeholders, actors and citizens works with real world examples from different countries.

Miten hankkeessa on huomioitu heikommassa asemassa olevat?

Heikossa asemassa olevat on huomioitu hankkeessa tekemällä oppimateriaalista selkokielistä ja saavutettavaa. Kaikilla oli yhtäläiset mahdollisuudet osallistua hankkeeseen. Yhteistyö järjestettiin vapaamuotoisena, jolloin kaikki oppilaat pystyivät osallistumaan hankkeeseen. Taloudellisesti heikommassa asemassa oleville osallistujille on tarjottu taloudellista tukea. Joihinkin liikkuvuuksiin otettiin mukaan heikommassa asemassa olevia oppilaita. Hankkeen tuottamat aineistot ja materiaalit ovat avoimesti saatavilla.

Oppimateriaalista on pyritty tekemään selkokielistä ja saavutettavaa.

Hankkeessa oli paljon yhteistyötä videotapaamisissa, kirjallisissa tuotoksissa ja vapaamuotoisena yhteydenpitona. Näihin pystyivät kaikki oppilaat osallistumaan. Joihinkin liikkuvuuksiin otettiin mukaan heikommassa asemassa olevia oppilaita.

Taloudellinen tuki taloudellisesti heikommassa asemassa oleville osallistujille. Tiedottaminen ja hankkeiden merkityksellisyyden avaaminen vanhemmille vanhempainillassa sekä oppilaille monikanavaisesti.

Hankkeeseen pystyi osallistumaan kuka vain, ja tarvittaessa heikommassa asemassa olevia tuettiin, mutta tuki oli lähinnä henkistä tsemppausta. Muunlaiseen tukeen ei ollut tarvetta. Muista maista mukana oli maahanmuuttajia, mutta Kimpisen lukiossa heitä on ylipäätään hyvin vähän.

Hankeraha kattoi heikommassa taloudellisessa asemassa olevien opiskelijoiden kulut kokonaan.

Kaikki ryhmät, myös alle 3-vuotiaiden lasten ryhmät, olivat hankkeessa mukana oman ikätasonsa mukaisesti.

Hankkeen tuottamat aineistot ja materiaalit ovat avoimesti saatavilla.

Millaisia ympäristövastuullisuuteen liittyviä menetelmiä, käytännön sovelluksia tai osaamista hankkeen avulla kehitettiin?

Opiskelijat oppivat koulutusjakson aikana arvioimaan omaa osaamistaan yrittäjyyteen ja kestävään kehitykseen liittyen, omaa moraaliaan kuluttajana sekä omaa ekologista jalanjälkeään. Opiskelijat oppivat kestäväen kehityksen perusteita, kuten YK:n kestäväen kehityksen tavoitteet, sekä luonnonvarojen rajallisuudesta, elinkaariajattelusta, kiertotaloudesta ja näiden huomioonottamisesta yritystoiminnassa. Koulujen kierrätystä tehostettiin ja asenteet ympäristönsuojelua kohtaan muuttuivat positiivisemmaksi. Nuoret saivat uusia näkökulmia ilmastonmuutoksen torjunnan huomioimiseen elämän kaikilla eri osa-alueilla arvojensa ja asenteidensa muuttamiseksi sekä omakohtaisen käytäytymisen merkityksen oivaltamiseksi kohti kestävää elämäntapaa. Lähiliikuntaa ja luontoretkeilyä korostettiin hankkeessa oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Veden säästämiseen liittyviin menetelmiin kiinnitettiin huomiota.

Opiskelijat oppivat koulutusmoduulin aikana arvioimaan omaa osaamistaan yrittäjyydestä ja kestävästä kehityksestä, omaa moraaliaan kuluttajana sekä omaa ekologista jalanjälkeään. Opiskelijat oppivat moduulin aikana mm. kestävästä kehityksestä perusteita, kuten YK:n kestävästä kehityksestä tavoitteet, luonnonvarojen rajallisuudesta, elinkaariajattelusta, kiertotaloudesta sekä näiden huomioonottamisesta yritystoiminnassa.

Tietoisuus ympäristöasioista lisääntyi merkittävästi, koulujen kierrätystä tehostettiin ja asenteet ympäristönsuojelua kohtaan muuttuivat positiivisemmaksi.

Tavoitteena oli tukea ennen kaikkea nuorten oppimista, asenteita, asenteiden muuttumista ja ilmastonmuutoksen torjunnan huomioimista elämän kaikilla eri osa-alueilla. Ajatuksena oli, että päästään sellaisesta "sammuta lamput, kun lähdet huoneesta" -tasoisesta energiansäästöajattelusta huomattavasti laajempaan ja syvempään ymmärrykseen energiasta ja energiankulutuksesta yhteiskunnassa läpileikaten asumisen, liikenteen, energiantuotannon, ruokailun ja kuluttamisen. Selkeä vaikutus oli, että esim. En-Roads-simulaattoria on käytetty ilmastonmuutoksen opetuksen tukemiseksi myöhemmin yhteistyökumppaneidemme kouluilla. Samoin WWF:n Eat4Change-kampanja tuli tunnetuksi, ja sitä on jatkettu kouluilla hankkeen päättymisen jälkeenkin. Myös Talviseuranta-tietokantaan on ollut tarkoitus jatkaa tiedonkeruuta. Merkittävää oli koronavuosistakin osittain johtuen lähiliikunnan ja luontoretkeilyn korostuminen hankkeessa ja sen lisääminen oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa.

Tietoisuuden lisääminen luonnon ja ympäristön tilasta. Omakohtaisen käyttäytymisen merkityksen oivaltaminen kohti kestävästä elämäntapaa. Ryhmätyöskentely ja keskustelu arvojen ja asenteiden lujittamiseksi.

Oppilaiden tietoisuus ympäristövastuullisuudesta. Oppilaiden projektityöt sekä printti- että sähköisessä muodossa. Sähköiset kyselyt oppilaille, huoltajille ja hankkeen koordinaattoreille. Lisäksi lukuisia pienempiä menetelmiä.

Erityisesti veden säästämismenetelmiin kiinnitettiin huomiota.

Miten hankkeessa syntyneitä osaamista, konkreettisia menetelmiä ja käytännön sovelluksia hyödynnettiin?

Virtuaalisen pelin prototyypin kehittämistä jatkettiin. Pelin testausta laajennettiin useampien oppilaitosten käyttöön. Peli löytyy alustalta kaikille pelattavaksi. Kolmen eri oppilaitostason oppimateriaaleja käytetään opettajan oppaan tuella erilaisissa koulutusympäristöissä lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista ammattikorkeakouluihin. Kaikki partnerit hyödyntävät jo jollakin tavalla tuotettuja materiaaleja. Kierrätystä ja opettajien kouluttamista ympäristöasioiden ymmärtämiseksi on lisätty, on haettu Erasmus+ -akkreditointia ympäristönsuojeluteemalla ja alettu kehittää kestävästä tulevaisuuden oppilasagenttitoimintaa. Hankkeen koordinaattori liittyi kaupungin kestävästä tulevaisuuden kehittämisryhmään. Tuloksien hyödyntämistä laajennettiin hankekoulujen kaikkien luokka-asteiden opittunneille. Hanke on lisännyt eri oppiaineiden välistä yhteistyötä. Hankkeessa opittua on hyödynnetty lasten kanssa toimimisessa ja opeteltu yhdessä asioita konkreettisilla tavoilla lasten kanssa. Vahvistettiin kestävyys- ja ympäristövastuullisuuteen liittyvää yliopistotasoisesta koulutusta.

We used different ways to evaluate the process and its results. The commitment of all our original partners to our project was 100 %. In the Erasmus application we wanted to have three years' time to work with the project but in the final agreement the time decided to be shorter. That cause a hurry to develop the prototype of the game. Nevertheless, of that we carry on the testing the game in spring 2020 and will expand the use of it in town level in Lappeenranta (Green Reality) and in partner towns according to their solutions.

Kolmen tason oppimateriaaleja voidaan käyttää opettajan oppaan tuella erilaisissa koulutusympäristöissä lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista ammattikorkeakouluihin. Moduuli yhdessä yritysten kanssa järjestettävällä kilpailulla vahvistaa opiskelijoiden, yrittäjyyden ja kestävän kehityksen taitoja sekä innovaatiotaitoja. Kaikki partnerit hyödyntävät jo jollakin tavalla tuotettuja materiaaleja. Useimmat omana kurssinaan.

Omassa koulussamme lisättiin kierrätystä ja opettajien kouluttamista ympäristöasioiden ymmärtämiseksi, haettiin akkreditointia, jonka yhtenä teemana on ympäristönsuojelu, ja lähdettiin kehittämään kestävän tulevaisuuden oppilasagenttitoimintaa. Hankkeen koordinaattori liittyi kaupunkimme kestävän tulevaisuuden kehittämisryhmään.

Tuotokset ja osaaminen on kytketty konkreettiseksi osaksi Lappeenrannan Green Reality-strategiaa. Koulut voivat yhteisen alustan avulla oppia keke-asioita ja saada pedagogisia vinkkejä esim. tuntien pitoon. Lisäksi peli löytyy alustalta kaikille pelattavaksi ja keke-lupauksia voi julkaista kaikkien nähtäväksi alustan avulla.

Tuloksien hyödyntämistä laajennettiin hankekoulujen kaikkien luokka-asteiden oppitunneille.

Hankkeessa syntyneitä osaamista ja tietoa voi jokainen projektiin osallistunut hyödyntää omassa elämässään. Kouluissa hanke lisäsi oppiaineiden välistä yhteistyötä.

Kaikkea osaamista, jota saimme muiden maiden tavoista toimia ja eri asiantuntijoilta, hyödynnettiin lasten kanssa toimimisessa. Lasten kanssa opeteltiin yhdessä asioita konkreettisilla tavoilla.

Vahvistettiin kestävyys- ja ympäristövastuullisuuteen liittyvää yliopistotasosta koulutusta:
 – collaborative knowledge creation
 – civic engagement in the field of landscape governance
 – sustainable landscapes.

Synnyttikö hanke uuden idean, jota mielestäsi vois jatkokehittää? Jos, niin minkä?

Kestävyyrittäjyyskilpailujen järjestäminen yhteistyössä eri koulutusasteiden oppilaitosten ja yritysten kanssa, kestävän tulevaisuuden oppilasagenttitoiminta ja luontokoulu jatkuvat hankkeen päätymisen jälkeen. Hanke vahvisti kunnassa kasvatusektorin yhteistyötä ja verkostoitumista luontevaksi toimintaympäristöksi ympäristökasvatuksen kehittämiseksi.

Kuntaan perustettiin Green Reality -opettajien verkosto. Kaikkea uutta informaatiota voidaan jatkoa hyödyntää kestävän tulevaisuuden näkökulmien opettamiseksi lapsille. Aloitettiin uusi hanke aiemman pohjalta. Kokemuksia sovelletaan hankeyliopistojen koulutustarjonnan kehittämisessä.

<https://www.greenreality.fi/greenreality-kouluissa/greenreality-lupaukset>.

Kestävyyrittäjyyskilpailujen järjestäminen yhteistyössä eri koulutusasteiden oppilaitosten ja yritysten kanssa.

Kestävän tulevaisuuden oppilasagenttitoiminta ja luontokoulun lisääminen opetuksen arkeen.

Kehittelimme tätä, ja tämän pohjalta lähdettiin rakentamaan uutta hanketta.

Hanke vahvisti kunnassa kasvatusektorin yhteistyötä ja verkostoitumista luontevaksi toimintaympäristöksi kehittää ympäristökasvatusta. Kuntaan perustettiin ns. GR-opettajien verkosto, johon kiinnitettiin joka koululta jäseniä.

Kaikkea uutta informaatiota voidaan jatkossakin hyödyntää ja miettiä, kuinka Ketu asioita voidaan opettaa lapsille.

Kokemuksia sovelletaan hankeyliopistojen koulutustarjonnan kehittämisessä.

Onko luotu pysyviä ympäristövastuullisuutta tukevia toimintatapoja ja innovatiivisia käytäntöjä? Jos on, niin millaisia?

Useat partnerit käyttävät oppimateriaalipakettia ja järjestävät kursseja. Hankkeen jälkeen on jatkettu kierrätystä, luontosuhteen parantamista ja oppilasagenttitoimintaa. Julkisten kulkuneuvojen käyttöä on lisätty liikkuvuuksissa ja kaikissa mahdollisissa tilanteissa. Lähi- ja luontomatkailu sekä julkiset kulkuneuvot ovat korostuneet hankkeissa. Turhaa paperinkäyttöä on pyritty vähentämään, palavereita on järjestetty etänä. Jokainen hankkeessa mukana ollut kiinnittää aiempaa enemmän huomiota veden kulutukseen ja puhtauteen. Hankepartnereiden yhteistyö on vahvistunut osaamista jakamalla. Ympäristöasiat on integroitu organisaation toimintasuunnitelmaan, ja ovat osa arkea.

Pysyviä ympäristövastuullisuutta tukevia toimintatapoja ja innovatiivisia käytäntöjä.	https://www.greenreality.fi/greenreality-kouluissa/greenreality-lupaukset
	Oppimateriaalipaketti on jäänyt elämään, ja sitä käyttävät ja kurssia järjestävät useat partnerit.
	Kierrätys, luontosuhteen parantaminen, oppilasagenttitoiminta.
	On lujitettu esimerkiksi liikkuvuuksissa julkisten kulkuneuvojen käyttöä kaikissa mahdollisissa tilanteissa. Samoin liikkuvuuksissa lähi- ja luontomatkailu sekä julkiset kulkuneuvot ovat korostuneet. Turhaa paperinkäyttöä on pyritty vähentämään, palavereita Teamsin välityksellä.
	Veden kulutukseen ja sen puhtauteen kiinnittää jokainen hankkeessa mukana ollut aiempaa enemmän huomiota.
	Ympäristöasiat ovat pysyvästi päiväkotimme toimintasuunnitelmassa.
Hankepartnereiden yhteistyön vahvistuminen ja osaamisen jakaminen.	

Millaisia vaikutuksia hankkeella on ollut jokapäiväiseen työhön, osaamiseen ja ammatilliseen kehittämiseen?

Oppilaat ovat saaneet hankkeiden aikana mahdollisuuden kehittää kielitaitoaan ja useita tilaisuuksia oppia eri kulttuureista sekä nähneet, miten ihmiset elävät erilaisissa ympäristöissä. He ovat oppineet tekemään ryhmätyötä eri maista tulevien oppilaiden kanssa ja saaneet tilaisuuden oppia erilaisia digitaalisia taitoja. Hankkeeseen osallistunut henkilöstö on saanut tehdä kansainvälistä yhteistyötä ja verkostoitua kollegoiden kanssa. He ovat myös saaneet mahdollisuuden ammatilliseen kehittämiseen ja pedagogisten ratkaisujen löytämiseen. Osallistuneisiin organisaatioihin on luotu rakenteita, jotka edistävät kestävästä tulevaisuudesta, ja hankkeelle on saatu akkreditoitteja. Myös uusia hankkeita on aloitettu. Opiskelijoiden motivaatio opiskeluun ja erityisesti kieltenopiskeluun on kasvanut. Kansainvälisyyden lisääminen, globaali ajattelu ja eurooppalaisen identiteetin vahvistaminen ovat merkittäviä vaikutuksia. Ympäristökasvatus ja kestävä kehityksen tavoitteet on sisällytetty koulun arkeen pysyvästi ja jokapäiväiseksi sisällöksi niin opetukseen, hallintoon kuin muihinkin koulun käytäntöihin. Valoja sammutellaan, jos luonnonvalo riittää, vettä ei juokseteta turhaan, valitaan kävely, pyöräily tai joukkoliikenne ja kehoitetaan myös perheitä toimimaan niin. Hanke lisäsi eri oppiaineiden ja opettajien keskinäistä yhteistyötä. Yhteistyö kansainvälisten partnereiden kanssa jatkuu. Kestävä tulevaisuus on osa arkea. Päiväkodissa järjestetään vaihtokirppiksiä, opetetaan lapsia ottamaan itse ruokaa sen verran kuin on nälkä ja palkitaan tyhjästä lautasesta.

Pupils have got during the project many occasions to learn from different cultures and how people live in different environments. They must learn to work in team with pupils from different countries and got an opportunity to learn different it-solutions like drawing landscapes, characters and animation with Krita-Program and using the game engine program Unity to finish the virtual game. It was stimulating to make cooperation with French and Danish teachers to find solutions in pedagogical issues. It is interesting to see how partner schools differ.

Vaikuttavuuskyselyistä selvisi, että sekä opettajat että opiskelijat oppivat paljon jo kokeilupilotin aikana. Uskomme, että molempien kohderyhmien osaaminen kehittyy jatkossa entisestään.

Kaiken muun kiireen ja kaikenlaisten muiden projektien, erilaisten rahoitushankkeiden, vähäisten resurssien sekä huonosti toteutetun inklusion aiheuttaman väsymisen ja kiireen keskellä vaikutukset jokapäiväiseen työhön ovat olleet vähäisemmät kuin toivoin. Oma ammatillinen kehittymiseni on edistynyt isoin askelin, mutta vaikutus työyhteisössä olisi voinut olla parempi. Olemme kuitenkin saaneet luotua koulullemme rakenteita, jotka edistävät kestävä tulevaisuutta, ja saimme akkreditoinnin, joka on jatkumoa edelliselle hankkeellemme, joten katson luottavaisesti tulevaisuuteen.

Hankkeissa mukana oleminen ja niiden vetäminen lisää osallistujien osaamista sekä edesauttaa ammatillista kehittymistä. Erityisesti korona-aika haastoi syventämään monikansallista yhteistyötä opettajien kesken etäyhteyksillä ja tiivistä yhteistyötä. Kielitaito parantui kaikilla osallistujilla, niin aikuisilla kuin nuorillakin, samoin englanninkielistä materiaalia käytetään laajemmin eri yhteyksissä. Monikansallisen työskentelyn osaaminen lisääntyi sekä nuorilla että aikuisilla. Myös motivaatio opiskeluun ja erityisesti kieltenopiskeluun on osallistujilla kasvanut. Kansainvälisyyden lisääminen, globaali ajattelu ja eurooppalaisen identiteetin vahvistaminen ovat merkittäviä vaikutuksia.

Ympäristökasvatus ja kestävä kehityksen tavoitteet on sisällytetty koulun arkeen pysyvästi ja jokapäiväiseksi sisällöksi niin opetukseen, hallintoon kuin muihinkin koulun käytäntöihin.

Opettajilla on monipuolisemmat valmiudet luontoa ja ympäristöä koskevien asioiden opettamiseen.

Kestävä kehitys ja veden käyttö kuuluvat monen oppiaineen sisältöön lukion opetussuunnitelmassa. Hanke syvensi opettajien tietopohjaa ja lisäsi oppiaineiden ja opettajien keskinäistä yhteistyötä. Hyvin toiminut yhteistyö kansainvälisten partnereiden kanssa lisää keskinäistä yhteistyötä jatkossakin.

Kestävä tulevaisuus on tullut osaksi arkea; valoja sammutellaan, jos luonnonvalo riittää, vettä ei juokseteta turhaan, valitaan itse kävely, pyöräily tai joukkoliikenne ja kehoitetaan myös perheitä toimimaan niin. Järjestetään vaihtokirppiksi päiväkodissa, opetetaan lapsia ottamaan itse ruokaa sen verran kuin on nälkä, palkitaan tyhjästä lautasesta.

Yhteistyön ja verkostoitumisen vahvistuminen.

Millaista lisäarvoa kansainvälinen yhteistyö toi hankkeelle ja organisaatiolle?

Opettajat ovat saaneet mahdollisuuksia oppia, millaisia mahdollisuuksia virtuaalidellisuus voi tuoda kouluihin. He ovat saaneet myös lisää verkostoja, yhteistyökumppaneita, laajempaa näkökulmaa ja osaamista. Hankkeiden osallistajat ovat integroituneet kansainväliseen yhteistyöhön.

Ymmärrys Euroopan laajuudesta yhteistyöstä on lisääntynyt. Yhteistyö on tuonut näkemystä oman koulun kehittämiseen sekä avartanut toisaalta näkökulmaa siitä, mitä muualla asioista ollaan mieltä ja mitä käytäntöjä on kehitelty. Hanketoimijat ovat saaneet näkyvyyttä mediassa ja sosiaalisessa mediassa. Hankkeessa syntyneet tulokset on integroitu kaupunkistrategiaan kansainvälisyystoiminnan polkuna varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle saakka. Kansainvälinen yhteistyö on tuonut uskoa siihen, että ilmastonmuutokseen voidaan vaikuttaa. Organisaatiot ovat saaneet esimerkkejä ja toimintamalleja maisematason näkökulmien huomioimisesta ympäristön- ja maisemansuunnittelussa kansallisen kehän ulkopuolelta.

This project process has been an adventure to each of the member of the project. As a teacher we have got many opportunities to learn different topical items that are actual trends in the world outside the school life. What possibilities we can imagine that virtual reality can bring to the schools.

Lisää verkostoja, yhteistyökumppaneita, laajempaa näkökulmaa ja osaamista.

Olemme integroituneet kansainväliseen yhteistyöhön, henkilökuntamme pitää "normaalina", että olemme mukana kansainvälisessä toiminnassa. Kaupungin sisällä olemme saaneet arvostusta siitä, että olemme mukana kehityksen kärjessä.

Ilmastonmuutos koskettaa koko maailmaa. Sen vaikutukset eri puolilla maailmaa ja eri puolilla Eurooppaa ovat erilaisia. Siksi oli erittäin tarpeellista, että tehtiin yhteistyötä eri maiden kanssa ja opittiin, mitä vaikutuksia ilmastonmuutoksella on eri paikoissa ja mitä tyypillisiä haasteita eri maissa on. Ilman sitä näkökulma olisi jäänyt kovin suppeaksi ja keskittynyt vain Suomeen tai ymmärrys todellisista ihmisistä ja esimerkiksi Etelä-Euroopan kuivuudesta ja metsäpaloista huomattavasti ohuemmaksi. Ilmastonmuutoksen hidastamiseksi voidaan ja pitää tehdä asioita niin yksilötasolla kuin koko Euroopan ja maailman tasolla. On lisättävä ymmärrystä siitä, että hidastamista pitää tehdä yhteistyössä ja se koskettaa kaikkia. Näiden asioiden todellista ymmärrystä voidaan lisätä vain kansainvälistä yhteistyötä tekemällä. Kansainvälisyyden lisääminen ja esim. englannin kielen merkityksen ymmärtäminen on haastavaa koulussa, jossa lähes kaikki ovat taustaltaan suomalaisia, ja kaupungissa, jossa kansainvälisyyttä ei ole juuri nimeksikään. Joudumme tekemään tietoisesti runsaasti töitä, jotta saamme lisättyä kansainvälisyyttä kouluun.

Yhteistyö tuo synergiaetuja oman koulun kehittämiseen sekä avartaa toisaalta näkemystä siitä, mitä muualla asioista ollaan mieltä ja mitä käytäntöjä on kehitelty. Win-win-tilanne.

Ympäristöasioiden vertailu hankemaiden kesken oli erittäin antoisaa ja opettavaista.

Hanketyö innosti kansainvälisyyteen profiloitunutta lukiotamme lisäämään yhteistyötä muiden eurooppalaisten koulujen kanssa. Koulumme sai merkittävästi näkyvyyttä myös mediassa ja sosiaalisessa mediassa. Hyvät kokemukset heijastuvat myös kaupunkistrategiaamme, jossa rakennetaan ensimmäistä kertaa kansainvälisyystoiminnan polku varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle saakka.

Kansainvälinen yhteistyö toi innostusta ja uskoa siihen, että yhdessä oikeasti voimme vaikuttaa ilmastonmuutokseen. Kun kaikki tahoillamme teemme työtä asian hyväksi, siinä on valtava mahdollisuus muuttaa maailmaa :)

Esimerkkejä ja toimintamalleja myös kansallisen kehän ulkopuolelta. Hankkeen perusjuuri oli eurooppalainen maisemayleissopimus ja sitä kautta maisematason näkökulmien huomioiminen ympäristön- ja maisemansuunnittelussa.

Miten Erasmus+ -ohjelman mahdollisuuksia voisi paremmin hyödyntää ympäristövastuullisuuden edistämiseksi?

Hanketoimijoiden näkemyksen mukaan Erasmus+ -ohjelman mahdollisuuksia voisi hyödyntää paremmin seuraavien keinojen avulla:

- Suunnittelemalla ja rahoittamalla lisää ympäristövastuullisuutta edistäviä hankkeita.
- Henkilöstön sijaiskulut ja opettajien palkkiot tulisi sisällyttää suoraan saatuun Erasmus+ KA2 -rahoitukseen. Opettajien palkkio tulisi määritellä etukäteen siten, että palkkion suuruus vastaisi tehtyä ylimääräistä työtä. Sijaiskulut tulisi sisältyä rahoitukseen automaattisesti. Projektin hallinto tulisi olla organisaation ja Opetushallituksen välinen.
- Hyvien käytänteiden jakaminen ja hankkeiden sisällön laadun parantaminen auttaisi ympäristövastuullisuuden edistämistä.
- Vähemmän byrokratiaa ja enemmän näkyvyyttä.
- Liikkuvuuksissa tulisi suosia aiempaa enemmän julkista liikennettä ja ympäristöä vähemmän rasittavia liikkumismuotoja.
- Tiedon jakaminen eri maihin.

Suunnittelemalla ja rahoittamalla lisää ympäristövastuullisuutta edistäviä hankkeita.

Erasmus-ohjelman suurin heikkous on tällä hetkellä mielestäni siinä, että järjestelmän sisällä on kaksi riippumatonta toimijaa, Opetushallitus ja kunnat. Kuntapäätäjien intresseissä on säästäminen, opetushallituksen intresseissä innovatiivinen kehittäminen. Opettaja on tässä väliinputoaja. Opettaja tekee valtavan työn tehdessään Erasmus-hakemuksen. Hakemus tehdään omalla vapaa-ajalla, ilman palkkaa. Jos hakemus menee läpi, alkaa neuvottelu siitä, maksaako kaupunki liikkuvuudessa olevien opettajien ja muun henkilökunnan sijaiset ja saako edes hankkeen koordinaattori, puhumattakaan muista työntekijöistä, ylimääräistä palkkiota tekemästään työstä. Oman kaupunkini vastaus on, että palkkiona saa matkustaa. Omasta mielestäni matkustaminen on työtä 24/7. Muiden kiireiden ja työuupumuksen keskellä ylimääräinen työ ilman korvausta ei kovin kauan jaksa innostaa, ei myöskään se, että hanketta hakenut opettaja joutuu hakemuksen kirjoittamisen lisäksi anomaan kaupungilta rahoitusta hankkeelle. Opettajien motivaation hiipuminen on mielestäni suurin uhka kv-toiminnalle. Erasmus-ohjelmaa tulisikin muuttaa siten, että sijaiskulut ja opettajien palkkiot sisältyisivät suoraan saatuun tukeen. Opettajien palkkio tulisi määritellä etukäteen siten, että palkkion suuruus vastaisi tehtyä ylimääräistä työtä. Sijaiskulut pitäisi olla ohjelmassa automaattisesti niin, ettei täysin eri alan koulutuksen saanut opettaja joudu pohtimaan, paljonko sijaiskuluihin mahtaa kuluja rahaa. Projektin hallinto pitäisi jäädä koulun ja opetushallituksen väliseksi. Kaupunki on tässä välissä täysin turha toimija, joka käytännössä vain jarruttaa projektin etenemistä. Kun tämä kaksoishallinto saadaan pois, opettajien palkkiot kuntoon, sijaiskulut automaattiseksi projektiin sisältyväksi kuluksi, voimme alkaa keskustella siitä, mikä tämän kentän kysymys oli. Motivoitunut ja innostunut opettaja on valtava voimavara myös tässä asiassa. Positiivista on se, että akkreditointihakemuksen sai tehdä suomeksi ja hakemus oli suhteellisen kevyt.

Meidän hankkeellamme tehtiin jo paljon, ja se oli monin tavoin hyvä ja kannattava hanke. Hyvien käytänteiden jakaminen ja hankkeiden sisällön laadun parantaminen varmasti monissa tapauksissa auttaisi ympäristövastuullisuuden edistämistä.

Vähemmän byrokratiaa ja enemmän näkyvyyttä.

Lisäämällä ympäristötietoisten hankkeiden rahoitusta.

Mobiliteeteissa voitaisiin suosia aiempaa enemmän ympäristöä vähemmän rasittavia liikkumismuotoja (esim. juna).

Tiedon jakaminen eri maihin. Suomessa ollaan monessa asiassa edelläkävijöitä, mutta myös meillä on oppimista muilta.

6. ERASMUS+ -OHJELMAN MAHDOLLISUUDET YMPÄRISTÖVASTUULLISUUDEN EDISTÄMISEKSI YHTEISTYÖHANKKEISSA

Opetushallitus järjesti syyskuussa 2023 suomalaisten toimijoiden koordinoimien, jo päättyneiden Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöille päivän mittaisen työpajan, jossa keskityttiin ympäristövastuullisuuteen sekä osallisuuteen ja moninaisuuteen painottuneiden Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden innovatiivisiin käytäntöihin. Työpaja tarjosi ainutlaatuisen tilaisuuden syventyä painopistealueisiin, jakaa kokemuksia ja innovatiivisia käytäntöjä sekä luoda verkostoja vastaavien hankkeiden vastuuhenkilöiden kanssa. Työpajassa kerättiin hyviä käytäntöjä ja merkityksellisiä lähestymistapoja osallisuuden, moninaisuuden sekä ympäristövastuullisuuden edistämiseksi ja pysyvien vaikutusten aikaansaamiseksi.

6.1 Hanketoimintaa edistävät toimintatavat Erasmus+ -yhteistyöhankkeissa

Työpajapäivän aikana osallistujat kokoontuivat pienryhmissä aluksi painopistealueittain ja sen jälkeen sektoreittain jakamaan kokemuksiaan ja ideoitaan merkityksellisistä lähestymistavoista ja innovatiivista käytännöistä.

Ympäristövastuullisuutta edistettiin oppijoiden aktivoimisella kokemuksellisen oppimisen ja uusien opetusmenetelmien avulla asetettujen tavoitteiden suuntaisesti. Yhteisten opintokokonaisuuksien suunnittelu ja käyttöönotto vahvisti hanketoimijoiden välistä yhteistyötä ja sitoutumista. Hanketoimijat totesivat pienten, yhteisten arjen tekojen vaikuttavan myönteisesti hankkeeseen. Eri sektoreiden ja sidosryhmien välisen yhteistyön koettiin vahvistavan hankkeen etenemistä.

Hanketoimijoiden näkemyksen mukaan käytännön ja tutkimuksen välinen yhteistyö edisti hanketyötä. Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden kaikkien neljän painopistealueen sisällyttäminen hankesuunnitelmaan paransi hankkeen vaikuttavuutta ja kokonaiskuvaa. Partnereiden tapaaminen, liikkuvuus ja vuorovaikutus muiden kulttuurien kanssa oli olennaista hankkeen toiminnalle ja tavoitteiden saavuttamiselle. Suunnitelmallista sisäistä ja ulkoista viestintää ja yhteydenpitoa hanketoimijoiden ja sidosryhmien välillä pidettiin tärkeänä hankkeen toiminnalle. Verkkoympäristössä tehty, yhdessä suunniteltu ja yhteistyötä tukeva toimintakulttuuri edisti hanketoimintaa ja hankkeen tavoitteiden saavuttamista.

Selvityksen perusteella hankkeet edistivät hanketoimijoiden organisaatioiden

- opetuksen laatua
- jatkuvaa parantamista ja osallistamista
- yhteistyötä ja verkostoitumista
- kansainvälistymistä ja kulttuurienvälisestä vuorovaikutusta.

Opetuksen laatu

- Hanketoiminnan avulla edistettiin osallistujien omatoimisuutta, itsenäistymistä, itseluottamusta ja myönteistä tulevaisuuskuva.
- Osallistujien opiskelumahdollisuudet ja työllistymismahdollisuudet paranivat.
- Heikommissa asemassa olevat osallistujat saivat uusia mahdollisuuksia.
- Opettajien ammatillinen kehittyminen, motivaatio ja sitoutuminen opetukseen lisääntyi.
- Yhteistyö ja tiimityö opetushenkilöstön välillä vahvistui.

Jatkuva parantaminen ja osallistaminen

- Oppijoiden aktiivinen rooli oman oppimisen edistämiseksi kehittyi.
- Opetushenkilöstö sai vaikutteita uusiin innovatiivisiin ja innostaviin opetusmenetelmiin.
- Kehitetyissä opetusmenetelmissä yhdistettiin vahvemmin teoria ja käytäntö.
- Oppijoiden ja opetushenkilöstön välinen ymmärrys, arvostus ja yhteistyö syveni.
- Osallistujien digitaaliset taidot paranivat.
- Avoin oppimiskulttuuri kehittyi lisäten sitoutumista, luovuutta ja innovointia.
- Infrastruktuuria ja oppimisympäristön suunnittelua optimoitiin.
- Osallistujat keskittyvät ympäristövastuullisuuden edistämiseen.

Yhteistyö ja verkostoituminen

- Yhteistyö ja verkostoituminen partnereiden välillä lisääntyi.
- Sektoreiden välinen yhteistyö lisääntyi ja se koettiin myönteiseksi.
- Eri koulutusasteiden välinen yhteistyö lisääntyi.
- Koulutuksen ja tutkimuksen välinen yhteistyö laajensi näkökulmaa.
- Yhteistyö työelämän ja paikallisten toimijoiden sekä sidosryhmien kanssa tiivistyi.
- Kansainvälinen yhteistyö loi uskoa mahdollisuuteen vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.
- Mielikuva hankkeeseen osallistuneista toimijoista parani ja kirkastui.

Kansainvälistyminen ja kulttuurien välinen vuorovaikutus

- Hanketoimijoiden kansainvälinen toiminta ja verkostot laajenivat.
- Oppijoiden ja opetushenkilöstön kulttuurienväliset taidot ja kielitaito paranivat.
- Aloitteellisuus kansainvälisissä hankkeissa lisääntyi.
- Kansainvälinen yhteistyö edisti ympäristövastuullista toimintaa.
- Osallistujat rohkaistuivat kansainväliseen toimintaan pienin askelin.
- Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden myötä paikalliset ja henkilökohtaiset toimintamahdollisuudet omassa arjessa lisääntyivät.
- Arvostus omaa kulttuuria ja kieltä kohtaan vahvistui.

6.2 Hanketoimijoiden suositukset ympäristövastuullisuuden edistämiseksi

Erasmus+ -yhteistyöhankkeissa ympäristökysymysten ratkaisun todettiin olevan edellytyksenä ihmiskunnan olemassaololle ja koettiin, että ilman sen ratkaisua on turha keskustella tulevaisuuden työelämästä. Ilmastomuutoksen vaikutukset eivät ole pelkästään fyysisiä, mistä nuorten ilmastoaahdistus on konkreettisenä esimerkkinä. Hanketoimijoiden kokemuksen perusteella kestävän kehityksen ja ympäristövastuullisuuden opetuksessa on havaittu tarve elvyttää kiinnostusta rikkaaseen, mielekkääseen ja toiminnalliseen työskentelyyn ympäristöllisen, taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyuden parissa. Uusien opetusmenetelmien ja käytänteiden kehittäminen ympäristövastuullisuuden edistämiseksi on lisännyt opettajien osaamista kasvattaa ja opettaa lapsia kestävän tulevaisuuden asioissa. Varhaiskasvatuksen ja koulujen hanketoimijat ovat nähneet tärkeänä saada myös lasten vanhemmat aktiivisesti mukaan toteuttamaan kestävän tulevaisuuden periaatteita. Hankkeissa kehitetyt ja käytetyt kestävän kehityksen oppimateriaalipaketit, roolipelimallit, opetus- ja tutkimusmenetelmät ovat edistäneet opetuksen kehittämistyötä.

Useissa hankkeissa on käytetty apuna digitaalisia pelejä, joissa kokonaiset koulut, koulun sidosryhmät ja yksittäiset luokat ovat voineet suunnitella ja kirjata kestävän kehityksen toimia yhteisössään. Ottamalla oppilaat mukaan on kehitetty osallistujien kriittistä ajattelua, sosiaalisia taitoja ja digitaalisia taitoja, joita nykypäivän koulujen opetussuunnitelmat ja työelämä edellyttävät. Osallistuvat opettajat ovat saaneet kokemusta oppilaiden ohjaamisesta tulevaisuuden työelämän taitojen kehittämisessä. Tämä heijastuu heidän muuhun työhönsä ja toimii esimerkkinä nykyaikaisesta, opetussuunnitelmissa vaaditusta pedagogiikasta osallistuvissa kouluissa. Nuoria on haluttu kannustaa toimimaan aktiivisesti luonnonsuojelun, kestävän kehityksen ja ympäristövastuullisuuden edistämiseksi sekä ilmastomuutoksen ja luontokadon hillitsemiseksi entistä laaja-alaisemmalla maankäytön- ja ympäristösuunnittelulla. Kansainvälisen yhteistyön avulla on kasvatettu nuoria ymmärtämään ja arvostamaan muita ja omaa kulttuuriaan, huomaamaan eroja ja yhtäläisyyksiä eri maiden välillä, käyttämään vieraita kieliä ja ymmärtämään kielitaidon merkitys. Samalla on parannettu heidän valmiuksiaan toimia kansainvälisessä ympäristössä ympäristövastuullisuuden edistämiseksi. Hanketoimijat ovat nostaneet esiin myös muiden kuin ihmisten oikeudet planeetalla. Ekosysteemin, eläinten ja maiseman oikeudet on koettu tärkeiksi. Nuorilla on vahva halu päästä ympäristötietoisuudesta ympäristötekoihin. Nuorten elämänpiiri voi kehittyä laajaksi, jos ympäristövastuullisuuteen kasvatetaan lapsuudesta lähtien. Arkeen kaivataan reittiä ilmastotietoisuudesta toimintaan ja merkityksellisiä tapoja toimia ympäristövastuullisuuden edistämiseksi.

6.3 Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden pysyvät vaikutukset ja merkitykselliset lähestymistavat

Hankepartnereiden yhteinen arvopohja koettiin tärkeänä vahvistavana tekijänä Erasmus+ -yhteistyöhankkeissa. Hankkeista on jäänyt partneriorganisaatioiden välisten verkostojen ja yhteistyösuhteiden lisäksi henkilökohtaisia kontakteja. Sektorien välinen yhteistyö, yritys yhteistyö sekä koulutuksen ja tutkimuksen välinen yhteistyö on ollut merkityksellistä ja siitä on myönteisiä kokemuksia. Erasmus+ -yhteistyöhankkeissa korostuu konkretia ja Learning by doing -kokemuksellinen oppiminen. Tulevaisuuden työelämässä tarvitaan joustavuutta, muutoskykyä, sosiokulttuurista ymmärrystä, kielitaitoa, taiteita, tiedonhallinta ja -käsittelyosaamista, yhteistyötaitoja sekä innovatiivisuutta ja luovuutta.

Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden pysyvinä vaikutuksina mainittiin painopistealueiden jatkuva kehittäminen edelleen ottamalla sidosryhmät vahvemmin mukaan toiminnan suunnitteluun ja muotoiluun. Hankkeissa syntyneitä ideoita on hyödynnetty hankkeiden päättymisen jälkeen. Oppilaitokset ovat tarkistaneet opetussuunnitelmiaan ja opetuksen käytännön toteutusta sekä ottaneet käyttöön uusia opetus- ja valmennusmenetelmiä. Useat partnerit käyttävät edelleen hankkeissa kehitettyä oppimateriaalia ja järjestävät kursseja. Oppijoiden osallistumismahdollisuuksia on lisätty. Hankkeiden on koettu tukevan henkilöstön ammatillista kehittymistä ja vahvistavan oppilaitoksen arvopohjaa. Hankkeen jälkeen on jatkettu ympäristövastuullisuuden, kierrätyksen ja luontosuhteen parantamista. Julkisten kulkuneuvojen käyttöä on lisätty liikkuvuuksissa ja kaikissa mahdollisissa tilanteissa. Turhaa paperinkäyttöä on pyritty vähentämään ja palavereita on järjestetty etänä. Jokainen hankkeessa mukana ollut kiinnittää aiempaa enemmän huomiota veden kulutukseen ja puhtauteen. Osallistuneisiin organisaatioihin on luotu rakenteita, jotka edistävät kestävää tulevaisuutta. Kestävä tulevaisuus ja ympäristövastuullisuus on integroitu organisaatioiden toimintasuunnitelmiin osaksi jokapäiväistä arkea.

Yhteistyö hanketoimijoiden välillä on jatkunut hankkeen jälkeen. Hankepartnereiden yhteistyö on vahvistunut osaamista jakamalla. Hankkeiden päättymisen jälkeen on tiedostettu, mitä vielä on tehtävä tavoitteiden edistämiseksi ja erilaisten kohderyhmien tavoittamiseksi. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys tavoitteet on sisällytetty toimintaan pysyvästi. Kestävä tulevaisuus on tullut osaksi arkea. Useat selvitykseen osallistuneet hanketoimijat ovat hakeutuneet mukaan uuteen Erasmus+ -hankkeeseen tai käynnistäneet jatkohankkeen.

Selvityksessä ilmeni koulutukseen ja oppimiseen liittyviä tekijöitä ja ilmiöitä, jotka vaikuttavat merkittävästi ympäristövastuullisuuden edistämiseen ja pysyvien vaikutusten aikaansaamiseen tulevaisuudessa:

- digitalisaatio
- verkko-opetus ja verkko-oppiminen
- ilmiöoppiminen, kokemuksellinen oppiminen, moninäkökulmaisuus, yhteistyö
- tiedonhallinta
- yhteiskunnan odotukset
- kykyjen ja taitojen merkityksen korostuminen
- jatkuvan oppimisen merkitys.

Hyvien käytäntöjen ja merkityksellisyyden tukemiseksi sekä pysyvien vaikutusten aikaansaamiseksi koulutuksessa ja opetuksessa tullaan tulevaisuudessa tarvitsemaan mm. seuraavia taitoja:

- joustavuus
- sosiokulttuurinen ymmärrys, kielitaito
- muutoksen sietokyky
- tiedon käsittely, syntetisointi
- yhdessä tekeminen, yhteistyötaidot
- innovatiivisuus ja luovuus
- ennakoititaidot.

Selvitykseen liittyvässä työpajapäivässä tuli esiin epävarmuus siitä, miltä tulevaisuuden työelämä näyttää ja millä tavalla esimerkiksi tekoäly voi vaikuttaa ja muuttaa sitä. On pohdittava, miten opetussuunnitelmaa tulisi suunnitella tilanteessa, jossa emme tiedä, miten toimintaympäristö ja työelämä tulee muuttumaan tulevissa mullistuksissa. Yhtenä vastauksena voisivat olla pienemmät ja ketterämmät koulutuskokonaisuudet. Myös väyläopinnot koulutusasteelta toiselle koettiin toimivana

ratkaisuna. Oppimisen laatu nähtiin ohjaavana tekijänä, ei pelkästään tutkintojen ja opintopisteiden määrää. Hanketoimijat kokivat, että myös rakenteiden ja rahoitusmallien täytyy muuttua. Taidelähtöiset menetelmät sekä kehollinen ja intuitiivinen ymmärrys nähtiin yhtenä keinona muutoskyvyn kehittämiseksi. Tulevaisuudessa muuttoliike lisääntyy, jolloin tarvitaan lisää maahanmuuttajien aiemman osaamisen tunnistamisen keinoja, kielikoulutusta ja valmentavaa koulutusta. Koulutusintituutioiden, yksittäisten opetushenkilöstön jäsenten ja oppijoiden rooli muutosagentteina sekä osallisuuden kokemukset ja vaikutusmahdollisuudet koettiin merkityksellisiksi.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Erasmus+ KA2 -yhteistyöhankkeissa on valittu yhteisiin arvoihin sopivat teemat ja painopistealueita on käsitelty monipuolisesti yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Hanketoiminta on koettu merkitykselliseksi, koska se on tarjonnut mahdollisuuden kulttuurienväliseen vuorovaikutukseen sekä tilaisuuden oppia ymmärtämään eri maiden ympäristöjen monimuotoisuutta ja erilaisia lähestymistapoja osallisuuteen, moninaisuuteen ja ympäristövastuullisuuteen. Toisaalta kulttuurien ja aikakäsityksen erilaisuus on ollut haasteellista. Monipuolinen tarkastelu on rikastuttanut oppijoiden ja opettajien näkemyksiä ja innostanut uudenlaiseen ajatteluun ja aktiiviseen osallistumiseen. Kansainvälinen yhteistyö on luonut uskoa ja toivoa mahdollisuuteen vaikuttaa ympäristövastuullisuuden verkostoitumalla. Ympäristövastuullisuus ja kestävä kehitys on otettu pysyväksi ja jokapäiväiseksi sisällöksi toimintaan, opetukseen, hallintoon ja käytäntöihin.

Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden lähtökohtana ja vahvuutena on koettu paikallisuus ja henkilökohtaisuus sekä toimintamahdollisuudet omassa arjessa. Hankkeet ovat kannustaneet osallistujia toimimaan aktiivisesti painopistealueiden tutkimisessa ja edistämässä. Osallistujia on ohjattu ja kannustettu ekologisesti kestäväan ja vastuulliseen toimintaan omassa elämässään. Hankkeissa on opittu ymmärtämään ja arvostamaan muita ja omaa kulttuuria, huomaamaan eri maiden ympäristön eroja ja yhtäläisyyksiä sekä parantamaan osallistujien valmiuksia toimia kansainvälisessä toimintaympäristössä. Kestävää tulevaisuutta ja ympäristöosaamista on edistetty lisäämällä tietoisuutta ilmastomuutoksen moninaisuudesta sekä sen erilaisista vaikutuksista eri puolilla maailmaa. Hankkeissa on kehitetty opetus- ja ohjaushenkilöstön ammattitaitoa ja -osaamista luomalla yhteistyössä uusia yhteistoiminnallisia, tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäviä materiaaleja ja opetusmenetelmiä ympäristövastuullisuuden edistämiseksi. Vanhemmat on haastettu hanketyön tueksi ja saatu aktiivisesti mukaan toteuttamaan kestäväan tulevaisuuden periaatteita. Myös oppijat on otettu mukaan hankkeiden suunnitteluun, jotta he saavat luottamusta mahdollisuuksiinsa toimia ja vaikuttaa. Samalla heidän kriittisen ajattelun taitonsa ja sosiaaliset taitonsa ovat kehittyneet. Virtuaalisuutta ja teknologiaa on kehitetty yhteistyössä partnereiden kanssa keskittyen kestäviin ratkaisuihin ja ympäristövastuulliseen toimintaan.

Pandemia-aika on ollut haasteellista hanketoiminnalle, ja se on vaikuttanut hankkeiden käytännön järjestelyihin ja yhteydenpitoon. Toisaalta digitaaliset työkalut ja virtuaalinen yhteydenpito hybridinä ja etänä ovat tulleet tutuiksi ja verkostoyhteistyöhön on tullut uusia toimintamalleja. Hankkeen jälkeen on ollut helppo pitää yhteyttä virtuaalisesti.

Hanketoimijat ovat kokeneet, että pienet asiat vaikuttavat hankkeiden tavoitteiden saavuttamiseen ja monet käytännöt ovat jääneet elämään. Hankkeissa oppijoista on tullut aktiivisia toimijoita. Oppijoiden ottaminen mukaan toiminnan suunnitteluun on ollut merkityksellistä. Pienetkin lapset ovat oppineet, kun opetus on suunniteltu ikätason mukaisesti. Ympäristövastuullisuuden teemoja on käsitelty arjen asioissa. Liikkuvuusjaksot on koettu tärkeiksi ja hankepartnereiden välistä yhteistyötä merkittävästi syventäviksi. Kansainväliset kumppanit ovat olleet tärkeitä ja useiden partnereiden yhteistyö jatkuu. Verkko-opintoja on kehitetty yhteistyössä, ja ne ovat edelleen käytössä monilla hanketoimijoilla. Hankkeissa on tarkasteltu hankkeiden vaikuttavuutta arvioimalla kansainvälisen hankkeen tuomaa myönteistä muutosta asenteisiin. Hanketoimijat ovat kokeneet, että Euroopan ja maailman ilmastoasioihin vaikuttaminen yhdessä luo uskoa siihen, että yhdessä tekemällä pienillä teoilla syntyy iso vaikuttavuus.

Selvitykseen liittyvässä työpajapäivässä todettiin, että tulevaisuutta luodaan vaikuttamalla yksilö- ja organisaatiotasolla tekemällä arvojen mukaista ja toivottua tulevaisuutta. Tulevaisuudessa nähtiin

useita vaihtoehtoisia, globaaleja ja kompleksisia vaihtoehtoja, jotka liittyvät toisiinsa. Tiedon määrän kasvu, käyttö ja hallinta koettiin haasteellisenä. Tulevaisuuden toimintaympäristössä monitieteiset ja -alaiset asiat kytkeytyvät yhteen. Kasvun rajojen hillitsemiseksi on selvitettävä, miten pärjäämme vähemmällä ympäristö- ja ilmastohaasteissa, hyvinvoinnissa, väestömuutoksissa, kriiseissä, teknologian kehittämisessä sekä talouden ja työn murroksessa.

Selvityksessä tarkastelluissa Erasmus+ -yhteistyöhankkeissa tavoitteiksi ja kehitysideoiksi nousivat arvot ja asenteet, joiden avulla määriteltiin tahtotila siitä, mitä haluamme olla ja mitä haluamme oppia yhteisöllisesti. Tulevaisuudessa merkityksellisenä lähestymistapana nähtiin taidelähtöiset menetelmät sekä taiteen ja luovuuden rooli, uudet kokeilut ja tulevaisuususkon muutoksiin sopeutumisessa halutun maailman rakentamiseksi. Koettiin, että toimintaympäristön muutoksessa asiat kytkeytyvät toisiinsa, jolloin tarvitaan uusien ratkaisumallien lisäksi myös perinteisiä toimintamalleja megatrendien ja trendien tunnistamiseksi sekä yllätyksiin varautumiseksi. Jatkokehittämistä ja osaamista tarvitaan ilmastonmuutoksen hidastamisen ja sopeuttamisen keinoihin selvittämällä, onko planeetalla, ekosysteemillä, eläimillä tai maisemilla oikeuksia.

Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden innovaationa koettiin mahdollisuus tehdä yhteistyössä kumppaneiden kanssa päivittäisiä tekoja tulevaisuuden eteen, koska tulevaisuus ei ole ennalta määrätty. Tähän tarvitaan osaamista ja motivaatiota. Mahdollisuuksina nähtiin erilaisia ratkaisun avaimia, joiden avulla pystytään yhdessä vaikuttamaan isoihin asioihin pienillä arjen teoilla ja kokemuksellisen oppimisen avulla. Osallistamisen kannalta koettiin tärkeäksi, mitä osallistamisessa tehdään, miten osallistaminen tehdään, mitä tuotoksia syntyy ja miten ne konkretisoituvat.

Ihmiskunnan olemassaolon nähtiin edellyttävän ympäristökysymysten ratkaisemista, ja ilman tätä ratkaisua tulevaisuuden työelämästä keskusteleminen koettiin merkityksettömäksi. Tämän päivän lapsista kasvaa huomisen tulevaisuuden tekijöitä ja vaikuttajia. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että koulutusjärjestelmämme ei vain opeta, vaan myös näyttää konkreettisesti esimerkillään ympäristövastuullisuuden merkityksellisyyden ja periaatteet. Kansainvälisissä yhteistyöhankkeissa, kuten Erasmus+ -ohjelmassa, on mahdollista edistää ja rakentaa yhdessä kestävää tulevaisuutta ja kehittää ohjelman kaikkia yhteisiä eurooppalaisia painopistealueita. Ympäristövastuullisuus tulee nostaa keskiöön paikallisessa ja kansainvälisessä toiminnassa elinvoimaisen ja terveen tulevaisuuden takaamiseksi tuleville sukupolville.

LIITE 1. Valitut suomalaisten toimijoiden koordinoimat Erasmus+ KA2 -hankkeet

Sustainable Development Game

2017-1-FI01-KA201-034752 Yleissivistävän sektorin strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Hankkeessa kehitettiin innovatiivisia käytäntöjä ja työkaluja tukemaan ympäristövastuullisuutta ja kestävästä kehitystä ja oppimista. Painopisteenä oli digitaalisuus, kestävä kehitys ja oppijoiden aktiivinen osallisuus.

Tavoitteet: Tavoitteena oli kehittää monopolin kaltainen digitaalinen kestävä kehityksen peli, jossa kokonaiset koulut, koulun sidosryhmien ryhmät ja yksittäiset luokat voivat suunnitella ja kirjata kestävä kehityksen toimia omassa yhteisössään. Konkreettisenä tavoitteena oli kehittää prototyyppi kestävä kehityksen verkkopelistä yläasteen ja lukion kestävä kehityksen opetuksen kehittämiseksi. Lisäksi tavoitteena oli oppilaiden osallistuminen teknologia-avusteiseen, yhteistoiminnalliseen suunnitteluhankkeeseen ja kehittää osallistujien laaja-alaisia taitoja, kuten kriittistä ajattelua sekä sosiaalisia ja digitaalisia taitoja, jotka ovat tarpeen nykypäivän työelämässä. Osallistuvat opettajat saivat kokemusta oppilaiden ohjaamisesta digitaalisten taitojen kehittämisessä osana nykyaikaista, opetussuunnitelmissa vaadittua pedagogiikkaa. Koulujen kiinnostusta rikkaaseen, mielekkääseen ja merkitykselliseen ympäristön, talouden, kulttuurin ja yhteiskunnan kestävyteen liittyvään toimintaan elvytettiin.

Mittarit: Hankkeen aikana oppilaille ja opettajille tehtiin kyselyjä jokaisessa hankekokouksessa perinteisten paperilomakkeiden tai digitaalisten lomakkeiden avulla. Opettajat käyttivät arvioinnissa samaa kyselylomaketta. Digitaalisen pelin arviointiin kehitettiin erillinen työkalu. Myös opettajat arvioivat prosessia yhteistyössä.

Menetelmät: Hanke koostui kolmen vuoden aikana tutkimuksesta, käsikirjoituksesta (= pelin parametrit) ja visualisoinnista. Ensimmäisenä vuonna luotiin digitaalinen kestävyyskasvatuksen peli, toisena vuonna peliä pilotoitiin ja kolmannen vuoden aikana peliä jatkokehitettiin. Menetelmänä käytettiin suunnittelukeskeistä pedagogiikkaa sekä oppilaskeskeisiä, taitoja edistäviä oppimismenetelmiä. Hanke käynnistettiin alustavalla oppimis-, koulutus- ja opetustapahtumalla, kahdella vuosittaisella kansainvälisellä projektilla sekä kokousten ja niiden välissä tapahtuvan paikallisen työskentelyn ja digitaalisen yhteistyön avulla. Tärkein hankkeessa käytetty menetelmä oli tiimityö. SD-pelin kehittämisessä yhteistyökumppaneilla oli oltava avoin mieli erilaisille ideoille ja ratkaisuille sopivimpien vaihtoehtojen löytämiseksi. Pedagogisen pelin kehittämistyön perusteena oli vahva teoria, joka antoi suuntaviivat toiminnalle. Hankkeessa vaadittiin joustavuutta ja kykyä nähdä ratkaisuja eri näkökulmista. Ryhmän luottamus prosessiin oli tarpeellinen tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteistyötä tehtiin ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa horisontin laajentamiseksi ja uusien ratkaisujen löytämiseksi.

Tuotokset: Hankkeessa saatiin kokemuksia kestävyyskasvatukseen painottuneesta SD-pelistä. Monet seutukunnalliset koulut olivat kiinnostuneita ottamaan SD-pelin käyttöön, jolloin hanke vaikuttaa tuhansien nuorten kestävään kehitykseen liittyviin asenteisiin ja toimiin Suomessa, Tanskassa, Ranskassa ja muualla maailmassa. Hankkeeseen osallistujat saavat olla mukana yhteisessä, merkittävässä ja merkityksellisessä kokemuksessa, joka jää heille elämään. Oppilaat ovat saaneet hankkeen aikana monia tilaisuuksia oppia eri kulttuureista ja siitä, miten ihmiset elävät eri maissa ja ympäristöissä. He ovat oppineet tekemään ryhmätyötä eri maista tulevien oppilaiden kanssa ja tilaisuuden tutustua erilaisiin digitaalisiin ratkaisuihin, kuten maisemien, hahmojen ja animaatioiden piirtämiseen. Opettajat ovat tehneet yhteistyötä ratkaisujen löytämiseksi useisiin erilaisiin pedagogisiin kysymyksiin. Ympäristövastuullisuuden koulutus on merkityksellistä nykykuorille.

Innovaatiot: Digitaalisen SD-kestävyysskasvatuspelin tavoitteet on esitelty toimimaan yhteydessä toisiinsa. Peliin on yhdistetty ilmastotoimia koskevia lupauksia, mikä tekee siitä toimivan välineen aktivoimaan oppilaat löytämään yksilö- tai luokkatason suunnitelmia, joiden avulla he voivat toteuttaa todellisia ilmastotoimia tulevaisuudessa ilmastonmuutoksen estämiseksi. SD-peli sisältää myös oppilaille mielenkiintoisia elementtejä. Vaihtoehtoisten valintojen mukaan pelaaja voi saada paremmat tai huonommat olosuhteet pelin läpäisyyn.

Pysyvät käytännöt: Digitaalinen SD-peli on linkitetty Green Reality -alustaan, joka varmistaa tulevan kehityksen ja pelin ylläpidon. Hankkeen päätyttyä tietoa ja kokemuksia kestävyysskasvatuksen mukaisesta SD-pelistä on levitetty aiheesta kiinnostuneille kunnallisille, alueellisille, valtakunnallisille ja eurooppalaisille toimijoille, jotka kannattavat ja edistävät ympäristövastuullisuutta. Pelin kuvaus:

https://docs.google.com/presentation/d/e/2PACX-1vT3ALJOyWHF-D36QexBrL54Wzeumv-kK-Mlh5tryMSRbnsml40IZy_4MBroyDBqIb0ehVP6BpsKk3n95/pub?start=true&loop=false&delayms=5000

Green Clean Future

2017-1-FI01-KA219-034724 Koulujen välinen strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Hankkeessa keskityttiin ympäristövastuullisuuteen ja työelämävalmiuksien kehittämiseen sekä osallistumismahdollisuuksien edistämiseen tulevaisuuden työelämässä uusien teknologioiden ja digitaalisten taitojen avulla. Lisäksi painopisteinä oli pakolaisten kotouttaminen sekä ympäristö ja ilmastonmuutos.

Tavoitteet: Tavoitteena oli luoda tukitoimia ja tuen malleja, jotka auttavat nuoria ja opiskelijoita valmistautumaan ja osallistumaan aktiivisesti tulevaisuuden työelämään. Tavoitteena oli vaihtaa hyviä käytäntöjä ja kehittää uusia, innovatiivisia kestävä kehityksen opetusmenetelmiä. Tämän koulutus- ja ympäristöhankkeen tavoitteena on lisätä oppilaiden tietoisuutta ihmiskunnan aiheuttamista ympäristöhaitoista, vaikutuksesta ilmastonmuutokseen ja heidän roolistaan tämän elintärkeän maailmanlaajuisen haasteen ratkaisemisessa.

Mittarit: Hankkeen mittareina käytettiin osallistujien itsearviointeja, työnantajien ja opettajien arviointeja sekä työllistymistilastoja osallistujien edistymisen ja työelämään siirtymisen seuraamiseksi.

Menetelmät: Menetelmänä käytettiin mentorointiohjelmiä, työharjoittelua ja työpajatoimintaa, joiden avulla osallistujat saivat käytännön taitoja ja valmiuksia tulevaisuuden työelämää varten. Hanke perustui vahvasti oppilaiden aktiiviseen osallistumiseen opettajiensa johdolla sekä ymmärrykseen siitä, että tämä haaste edellyttää kansainvälistä yhteistyötä. Kokemukset työskentelystä muiden maiden oppilaiden kanssa lisäsivät motivaatiota ja oppimista. Hanke tarjosi oppilaille mahdollisuuden vahvistaa ja parantaa taitojaan matematiikassa, lukutaidossa ja luonnontieteissä sekä kielissä. Hanke kannusti opettajia jakamaan kokemuksia ja oppimaan muiden opettajien kokemuksista. Hankkeessa pyrittiin hyödyntämään sekä oppilaiden että opettajien luovuutta ympäristövastuullisuuden edistämässä. Hanke koostuu neljästä teemasta:

Johdanto ja ilmastonmuutuskysymykset, Kestävä matkailu ja ruokajäte, Muovi ei ole niin fantastista sekä Vaikuttaminen! (Parhaiden käytäntöjen jakaminen).

Tuotokset: Hankkeen tuloksena osallistujat kehittivät omia työelämävalmiuksiaan, kehittyneitä viestintä- ja tiimityötaitoja, ongelmanratkaisukykyä sekä itsensä johtamisen taitoja. Osallistujien

työllistyminen parani, ja heidän työmarkkinavalmiutensa lisääntyivät. Lisäksi hankkeessa saavutettiin laajempaa tietoisuutta tulevaisuuden työelämän haasteista ja tarpeista.

Innovaatiot: Mentoriohjelmat ja työharjoittelumahdollisuudet tarjosivat innovatiivisia tapoja valmistaa nuoria työelämään. Hankkeessa hyödynnettiin uusia digitaalisia työkaluja ja oppimisalustoja, jotka tukivat osallistujien ammatillista kehittymistä. Yhteistyöhön kuului innovatiivisten ratkaisujen kehittäminen siihen, miten ympäristöilmiöitä voidaan lähestyä. Hankkeessa hyödynnettiin sekä oppilaiden että opettajien luovuutta ympäristövastuullisuuden edistämässä. Top of Form

Pysyvät käytännöt: Hankkeen tuloksena luotiin pysyviä tukimallien ja mentorointiohjelmien rakenteita, jotka ovat jääneet osaksi koulutusjärjestelmää ja työelämän käytäntöjä. Hankkeessa herätettiin kiinnostusta aiheeseen, jotta teemojen käsittely jatkuisi myös hankkeen päättymisen jälkeen muuttamalla opiskelija omia elämäntapavalintoja tai vaikuttamalla muihin ihmisiin, kuten perheeseen ja ystäviin. Kestävä kehitys on olennainen osa opetussuunnitelmaa jokaisessa kumppanikoulussa. Koulujen välisellä ja koulujen sisäisellä yhteistyöllä on ollut myönteinen vaikutus kaikkien osallistuvien koulujen kulttuuriin. Kumppanuuskoulujen oppilaskunnasta on tullut yhä monikulttuurisempaa. Oppilaat ymmärtävät, että meillä kaikilla on valta muuttaa planeettamme tulevaisuutta, jos työskentelemme yhdessä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi ja että pienilläkin muutoksilla elämäntapavalinnoissamme voi olla merkittävä ja myönteinen vaikutus ympäristöön.

Hankkeen kotisivu: [Home | erasmus \(greencleanfutureer.wixsite.com\)](http://Home|erasmus(greencleanfutureer.wixsite.com))

Towards sustainable and energy efficient real estate education and training

2017-1-FI01-KA202-034760 Ammatillisen koulutuksen strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Hankkeen painopisteenä oli kehittää kiinteistöalan opiskelijoille ja ammattilaisille kestävän kehityksen ja energiatehokkuuden koulutusohjelmia ja -materiaaleja.

Tavoitteet: Tavoitteena oli luoda opetusmenetelmiä ja työkaluja, jotka edistävät tietoisuutta kestävän kehityksen periaatteista, energiatehokkaasta rakentamisesta ja ympäristöstävällisistä käytännöistä kiinteistöalan koulutuksessa.

Mittarit: Hankkeen vaikutuksia arvioitiin osallistujamäärien, kuten opiskelijoiden, opettajien, kouluttajien ja muiden sidosryhmien määrän, perusteella. Tämä mittari osoitti, kuinka moni henkilö hyötyi hankkeen tarjoamista koulutus- ja oppimismahdollisuuksista. Lisäksi mittareina käytettiin koulutustyytyväisyyskyselyitä, joissa osallistujia pyydettiin arvioimaan koulutuksen ja oppimiskokemusten laadukkuutta. Tämä mittari antoi tietoa osallistujien tyytyväisyydestä ja auttoi tunnistamaan mahdolliset kehittämiskohteet. Oppimistuloksia arvioitiin tenttien, projektien ja harjoitusten avulla. Tämä mittari osoitti, kuinka osallistujat omaksuivat uusia tietoja ja taitoja. Hankkeen vaikutusta arvioitiin myös yhteistyökumppanuuksien ja verkostojen kautta mittaamalla yhteistyökumppaneiden määrää ja hankkeen vaikutuksia kumppaneiden toimintaan.

Menetelmät: Hankkeessa hyödynnettiin uusia digitaalisia oppimisalustoja ja virtuaalisia simulaatioita, jotka tarjosivat mahdollisuuksia interaktiivisiin oppimiskokemuksiin ja käytännön harjoituksiin kestävään kehitykseen ja energiatehokkuuteen perehtymiseksi. Menetelmänä painotettiin käytännön projektityöskentelyä, jossa opiskelijat pääsivät soveltamaan oppimiaan taitoja todellisiin kiinteistöprojekteihin.

Tuotokset: Hankkeen tuloksena luotiin opetusmenetelmiä ja työkaluja, jotka edistivät tietoisuutta kestävän kehityksen periaatteista, energiatehokkaasta rakentamisesta ja kiinteistöalan

ympäristöystävällisistä käytännöistä. Hankkeessa saavutettiin merkittäviä tuloksia kestävän kehityksen ja energiatehokkuuden edistämiseksi kiinteistöalan koulutuksessa.

Innovaatiot: Hankkeessa hyödynnettiin uusia digitaalisia oppimisympäristöjä ja simulaatioita, jotka tarjosivat monipuolisia interaktiivisia oppimiskokemuksia ja käytännön harjoituksia kestävän kehityksen ja energiatehokkuuden alalla. Tämä mahdollisti tehokkaan ja joustavan oppimisen. Hankkeessa kehitettiin simulaatioita ja virtuaalitekniikkaa hyödyntäviä työkaluja, joiden avulla opiskelijat pystyivät harjoittelemaan käytännön tilanteita ja päätöksentekoa kestävän kehityksen näkökulmasta. Tämä tarjosi realistisia oppimiskokemuksia ja auttoi opiskelijoita ymmärtämään energiatehokkuuden merkitystä kiinteistöalalla. Hankkeessa käytettiin opetusmenetelmänä käytännön projektityöskentelyä, jossa opiskelijat pääsivät soveltamaan oppimistaan taitoja todellisiin kiinteistöprojekteihin. Tämä antoi heille mahdollisuuden oppia käytännön tason haasteista ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan. Top of Form

Pysyvät käytännöt: Hankkeen tuloksena kehitetyt koulutusohjelmat ja -materiaalit ovat jääneet pysyväksi osaksi kiinteistöalan koulutusta. Kestävän kehityksen ja energiatehokkuuden periaatteet ovat integroituneet alan ammattilaisten pätevyysiin ja työskentelytapoihin.

Hankkeen esittely [SEER Erasmus \(wordpress.com\)](https://seer-erasmus.wordpress.com)

CHANGING HABITS - CHANGING THE WORLD!

2017-1-FI01-KA219-034775 Koulujen välinen strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Hankkeen painopisteenä oli tietoisuuden lisääminen ympäristön ja kestävän kehityksen merkityksestä, osallistuminen ja kansalaisyhteiskunnan rooli kestävän kehityksen edistämiseksi sekä koulutuksen laadun ja tehokkuuden parantaminen.

Tavoitteet: Tavoitteena oli lisätä oppijoiden tietoisuutta ympäristön ja kestävän kehityksen merkityksestä ja tiedostaa omien toimintatapojensa vaikutus ympäristöön. Hankkeessa pyrittiin lisäämään kestäviä käytäntöjä ja toimintatapoja eri yhteisöissä. Tavoitteena oli kannustaa osallistujia tekemään ympäristöystävällisiä valintoja ja edistämään kestävästä kulutuksesta ja tuotannosta. Hanke pyrki tarjoamaan osallistujille mahdollisuuksia kehittää taitojaan ja osaamistaan kestävän kehityksen alalla. Tavoitteena oli varustaa heidät tiedoilla, taidoilla ja valmiuksilla toimia kestävän kehityksen edistäjinä omassa yhteisössään. Hankkeessa pyrittiin edistämään yhteistyötä eri toimijoiden välillä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Päämääränä oli luoda verkostoja ja kumppanuuksia, jotka tukevat kestävän kehityksen toimia ja jakavat parhaita käytäntöjä. Hankkeessa tavoiteltiin myös kestävän kehityksen integroimista koulutusjärjestelmiin ja oppimisympäristöihin. Tavoitteena oli sisällyttää kestävän kehityksen periaatteet ja käytännöt osaksi opetussuunnitelmia ja koulutusohjelmia.

Mittarit: Mittarina käytettiin osallistujien tietoisuuden kasvua kestävän kehityksen periaatteista, ympäristövastuullisuudesta ja ilmastonmuutoksesta. Tätä voitiin mitata esimerkiksi ennen ja jälkeen hankkeeseen osallistumisen toteutettavilla kyselyillä. Kestävien käytäntöjen ja toimintatapojen käyttöönotto osallistujien omassa toiminnassa ja yhteisöissä oli hankkeen mittari. Tätä voitiin mitata esimerkiksi kestävän kehityksen suunnitelmien tai toteutettujen kestävyshankkeiden määrällä. Lisäksi mittarina käytettiin yhteistyön ja verkostoitumisen lisääntymistä eri toimijoiden välillä kestävän kehityksen edistämiseksi. Tätä voitiin mitata esimerkiksi uusien yhteistyökumppanuuksien muodostumisella tai verkostojen luomisella hankkeen aikana.

Menetelmät: Menetelmänä oli taitojen kehittäminen kestävän kehityksen edistämiseksi hyödyntämällä koulutus- ja valmennusohjelmia, jotka koostuivat yhteistyöstä, ongelmanratkaisusta ja viestinnästä innovatiivisilla ratkaisuilla ja käytännöillä, siten että osallistujat pystyivät hyödyntämään luovuuttaan ja kekseliäisyyttään ympäristöystävällisten ja kestävien ratkaisujen löytämiseksi. Hankkeessa järjestettiin seminaareja ja työpajoja, joissa osallistujat pääsivät jakamaan tietoa ja keskustelemaan. Tapahtumissa käytettiin vuorovaikutteisia menetelmiä, ryhmäkeskusteluja, case-esimerkkejä ja roolipelejä. Osallistujat osallistuivat käytännön projektityöhön, jossa he sovelsivat oppimiaan kestävän kehityksen periaatteita omassa ympäristössään tai yhteisössään. Tämä mahdollisti käytännön kokemuksen ja kestävän kehityksen käytäntöjen konkreettisen toteuttamisen. Hankkeessa kannustettiin osallistujia verkostoitumaan ja jakamaan kokemuksiaan muiden kanssa. Verkostoitumisen avulla osallistujat saivat uusia näkökulmia ja oppivat toisiltaan kestävän kehityksen edistämisen käytäntöjä. Menetelmät tukivat osallistujien aktiivista osallistumista ja oppimista kestävän kehityksen teemoista.

Tuotokset: Hankkeen tuloksena luotiin opetusmenetelmiä kestävän kehityksen haasteisiin. Osallistujat pystyivät hyödyntämään luovuuttaan ja kekseliäisyyttään ympäristöystävällisten ja kestävien ratkaisujen avulla. Pelipohjaisen oppimisen käytännöt auttoivat osallistujia oppimaan kestävän kehityksen periaatteita ja käytäntöjä interaktiivisen pelin avulla. Hankkeessa kehitettiin käytännön tapoja edistää kestävää elämäntapaa, kierrätysjärjestelmien käyttöönottoa, energiatehokkaita toimintatapoja ja kestäviä kulutustottumuksia.

Pysyvät käytännöt: Hankkeen tuloksena kestävä kehitys integroitiin laajemmin koulutusjärjestelmiin. Kestävän kehityksen periaatteet ja käytännöt sisällytettiin opetussuunnitelmiin.

Hankkeen kotisivu: [Changing Habits - Changing The World \(google.com\)](http://Changing Habits - Changing The World (google.com))

Youth for Europe - Agenda 2017–2019

2017–1-FI01-KA219-034693 Koulujen välinen strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Hankkeen painopisteenä olivat ympäristö ja ilmastonmuutos, sukupuolten välinen tasa-arvo ja yhtäläiset mahdollisuudet.

Tavoitteet: Hankkeen tavoitteena oli taistella suvaitsemattomuutta ja tietämättömyyttä vastaan ympäristö- ja sosiaalisissa kysymyksissä. Tavoitteena oli antaa opiskelijoille mahdollisuus oppia eri kulttuureista ja siitä, miten samanikäiset nuoret elävät, mitkä ovat heidän kiinnostuksen kohteensa ja mitä eroja ja yhtäläisyyksiä heidän elämässään on. Kaksivuotinen hanke käsitteli nuorten kohtaamia haasteita ja nuoria kiinnostavia teemoja, kuten nuorisotyöttömyys, vähemmistöjen tilanne, sukupuolten tasa-arvo, ruokahävikki, ympäristöongelmat ja ihmisoikeudet. Tavoitteena oli, että nuorista tulisi aktiivisia, suvaitsevaisia ja ennakkoluulottomia kansalaisia ja että he kehittäisivät kielitaitoaan, tieto- ja viestintäteknikan osaamista, projektityöskentelytaitoja ja vuorovaikutustaitoja. Hanke pyrki siihen, että nuoret oppisivat järjestämään asioitaan sekä kehittämään itseohjautuvuutta ja keskinäistä ymmärtämystä, että he pääsisivät tutustumaan muihin eurooppalaisiin kulttuureihin ja tulisivat aktiivisiksi Euroopan kansalaisiksi, jotka osaavat ilmaista mielipiteensä ratkaisukeskeisesti. Tavoitteena oli antaa opiskelijoille mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa ja tehdä projektityötä kasvokkain eurooppalaisten opiskelijoiden kanssa. Lisäksi tavoitteena oli opettajien ammatillisen kehittymisen edistäminen sekä hyvien käytäntöjen ja uusien menetelmien vaihtaminen.

Mittarit: Mittareita käytettiin arvioimaan osallistujamääriä, osallistujien tyytyväisyyttä hankkeen toimintaan, koulutusten ja tapahtumien vaikutusta osallistujien asenteisiin ja tietämykseen, osallistujien

ja organisaatioiden saavuttamia taitoja ja pätevyyskäsitteitä, hankkeen vaikutusta koulu-yhteisöihin ja resurssien käytön tehokkuutta.

Menetelmät: Opiskelijat muodostivat oman kestävän kehityksen agendansa, jossa keskityttiin ympäristöön ja yhteiskuntaan ensimmäisessä tapaamisessa, ja aiheita käsiteltiin edelleen hanketapaamisissa. Tapaamisten välillä opiskelijat tekivät yhdessä sovittuja tehtäviä. Opiskelijat työskentelivät yhdessä kansainvälisissä ryhmissä aktiivisesti ja pyrkivät vaikuttamaan asioihin. Opettajat suunnittelivat ja vetivät työpajoja kunkin maan koulujärjestelmästä, heillä oli mahdollisuus seurata erilaisia oppitunteja ja he järjestivät pedagogisia kahviloita ja opettajankokouksia, joissa keskusteltiin organisaatorisista asioista.

Työ ja vastuu jaettiin koulujen kesken. Kukin koulu isännöi hankekokouksen. Ensimmäisessä hankekokouksessa luotiin hyvä alku hankkeelle ja käytiin läpi organisatoriset haasteet, laadittiin kokousten aikataulut ja lomakkeet ja päätettiin yhteisistä säännöistä, jaettiin tehtävät ja tutustuttiin. Hanke opiskelijoiden kanssa aloitettiin tämän jälkeen onnistuneesti, koska hankesuunnitelma oli laadittu. Kukin koulu isännöi vuorollaan hankekokousta, joten mukana oli paljon enemmän ihmisiä ja koko koulu-yhteisö, perheet, paikallisyhteisö sekä järjestöt ja yritykset. Oppilaat tekivät hankekokousten välillä sovitut projektityöt, esittelivät ja vertailivat niitä tapaamisissa ja syvensivät työpajoissa tietämystään aiheista.

Tuotokset: Monet osallistuvista opettajista olivat ensikertalaisia, ja heistä tuli motivoituneempia, sitoutuneempia ja he paransivat kielitaitoaan sekä tietotekniikan käyttötaitoja. Opettajista tuli valmiimpia kansainväliseen vuorovaikutukseen, ja monet heistä halusivat jatkaa työskentelyä kansainvälisten hankkeiden parissa tulevaisuudessa. Hankkeessa onnistuttiin vahvistamaan opettajan ammatillista osaamista antamalla opettajille mahdollisuus seurata oppitunteja, osallistua työpajoihin, tutustua muihin koulutusjärjestelmiin ja keskustella kollegoidensa kanssa vahvuuksista ja kehittämiskohteista. Opiskelijat saivat mahdollisuuksia vuorovaikutukseen muiden eurooppalaisten opiskelijoiden kanssa ja tekivät projektityötä kasvokkain eurooppalaisten opiskelijoiden kanssa. Opiskelijat oppivat uutta eri kulttuureista ja siitä, miten heidän ikäisensä nuoret elävät, mitkä ovat heidän kiinnostuksen kohteensa ja mitä eroja ja yhtäläisyyksiä heidän elämässään on. Hanke lisäsi aiheiden tuntemusta ja tietoisuutta. Osallistujista tuli aktiivisempia ja motivoituneita ja he laajensivat verkostoaan. Heidän kovat ja pehmeät taitonsa paranivat. Opettajat kehittivät ja paransivat kielitaitoaan, ja heillä oli paljon mahdollisuuksia keskustella parhaista käytännöistä.

Innovaatiot: Uudet opetusmenetelmät, opiskelijoiden aktiivinen osallistuminen oppimisprosessiin.

Pysyvät käytännöt: Koordinaattorit kokevat, että he ovat saaneet tietotaitoa eurooppalaisten hankkeiden toteuttamiseen, sillä hanke toteutettiin hyvin avoimesti, ja sitä voidaan käyttää esimerkkinä tuleville hankkeille. Hankkeen kotisivu: [HOME | agenda17-19 \(eerasmuspluss.wixsite.com\)](https://www.eerasmuspluss.wixsite.com/agenda17-19)

Green Data Centre

2018-1-FI01-KA202-047235 Ammatillisen koulutuksen strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Tieto- ja viestintäteknikka, uudet teknologiat, digitaalinen osaaminen, uudet innovatiiviset teknologiat, opetussuunnitelmat / koulutusmenetelmät / opetusjaksojen kehittäminen, ympäristö ja ilmastonmuutos.

Tavoitteet: Green Data Center -hankkeen tavoitteena oli antaa eurooppalaisille opiskelijoille datakeskuksissa työskentelyyn tarvittavat taidot aidossa datakeskusympäristössä, jossa käytetään

uusiutuvia energialähteitä ja joka ei näin vaikuta ilmastonmuutokseen. Samalla kun datakeskusten määrä kasvaa Euroopassa, on tarkasteltava niiden ilmastovaikutuksia. Datakeskukset kuluttavat paljon sähköä, ja jos niiden käyttämä sähkö tuotetaan uusiutumattomalla energialla, ne ovat taakka ilmastolle.

Mittarit: Prosessia seurattiin ja arvioitiin kyselylomakkeilla koko hankkeen ajan, jolloin projektista saatiin palautetta siitä, mikä toimi erinomaisesti ja mitä on kehitettävä edelleen.

Menetelmät: Hanketta hallinnoivalla Ekamilla on Haminan kampuksellaan datakeskus, joka käyttää uusiutuvia energialähteitä, kuten aurinkovoimaa, tuulivoimaa ja maalämpöä. Hankkeen alussa laadittiin hankkeen kansainvälinen opetussuunnitelma Green Unit. Kullakin kumppaniorganisaatiolla oli oma projektiryhmänsä tieto- ja viestintätekniikan opintoaloilta. Projektiryhmiin kuului opettajia ja asiantuntijoita. Myös oppilaat osallistui hankkeeseen pilotoimalla kehitettyä Green Unit -ohjelman kansainvälistä opetussuunnitelmaa. Hankkeessa oli kaksi päävaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa kehitettiin opetussuunnitelmaa. Siinä jokaisen yhteistyökumppanin oli verrattava kansallista opetussuunnitelmaansa hankkeen kansainväliseen opetussuunnitelmaan Green Unit -opetussuunnitelman kehittämiseksi ja löydettävä yhteistä pohjaa sisällölle ja arvioinnille. Toinen päävaihe oli pilotointivaihe. Kun opetussuunnitelma oli valmis, opiskelijat jaettiin kansainvälisiin ryhmiin, joissa oli asiantuntijoita, ja opettajat ohjasivat ryhmiä suorittamaan opintoja yhdessä. Pilotoinnin alussa päätettiin, että opiskelijat työskentelevät kansallisissa ryhmissä ja vain opettajat ohjaavat opiskelijoita. Green Unit -opetussuunnitelman testaus järjestettiin virtuaalisesti.

Viikon aikana oli neljä erityistapahtumaa, joissa ihmiset eri puolilta datakeskusteollisuutta opettivat oppilaita. Pilotointiin oli tarkoitus sisältyä käytännönläheinen viikko. COVID-pandemian vuoksi koko konsepti kuitenkin muuttui. Virtuaalisessa ympäristössä ei ollut käytössä kaikkia tarvittavia laitteistoja ja erilaisia järjestelmiä, kuten lämmitys-/jäähdytysjärjestelmiä, sähköä ja kaapelointia. Uusi virtuaalinen tehtävä pilotointiviikolle laadittiin nopeasti. Tehtävänä oli rakentaa datakeskus virtuaaliseen ympäristöön, jonka olisi pitänyt olla redundanttia. Kullakin opiskelijaryhmällä oli omat palvelimet, ja heidän piti ratkaista yhdessä, millaisen mallin ja topologian he aikovat luoda. Hollantilaiset opiskelijat johtivat muita ryhmiä, koska heillä oli eniten tietoa tällaisista asioista. Opettajat ainoastaan opastivat opiskelijoita.

Tuotokset: Hankkeen päättyessä jokainen kumppani pystyi tarjoamaan oppilailleen opintojakson/koulutuskokonaisuuden, joka voidaan toteuttaa lukukausittain kansainvälisesti yhteistyöorganisaatioiden kesken. Oppilaitokset voivat näin tarjota opiskelijoille taitoja, joita he tarvitsevat työskenneläkseen missä tahansa datakeskuksessa. Työllisyys alalla on hyvä, ja tieto- ja viestintätekniikkakoulutus houkuttelee yhä useampia opiskelijoita. Pandemian aikana hankkeessa saatiin lisää kokemusta siitä, miten koulutusjaksot voidaan suunnitella ja toteuttaa virtuaalisesti. Opiskelijan ammatillinen osaaminen lisääntyi. Viestintä ryhmien välillä ei kehittynyt virtuaaliympäristössä yhtä hyvin kuin kasvokkain tapahtuvassa tapaamisessa. Hankkeessa oli paljon vaikeuksia. Monet hankkeen työntekijät vaihtuivat hankkeen aikana, myös koordinaattori ja projektipäällikkö. Covid-19-pandemia aiheutti sen, että pilottijakso vietiin virtuaaliympäristöön alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen.

Innovaatiot: Jokainen kumppani pystyi tarjoamaan oppilailleen opintojakson/koulutuskokonaisuuden, joka voidaan toteuttaa lukukausittain kansainvälisesti yhteistyöorganisaatioiden kesken.

Pysyvät käytännöt: Green Data Centre -opintojaksoa tarjotaan hankkeen päättyttyä EKAMI:ssa Suomessa.

Tietoa hankkeesta: [Green Data Center - Ekami](#)

Drops of Life

2018-1-FI01-KA229-047278 Koulujen välinen vaihtohanke

Painopisteet: Hankkeen painopisteitä olivat veden merkityksen ymmärtäminen ja siihen liittyvien mahdollisuuksien ja ongelmien tiedostaminen sekä eri maiden välisen yhteistyön tärkeyden ja kulttuurierojen ymmärtäminen. Lisäksi keskityttiin terveyteen ja hyvinvointiin, tieto- ja viestintäteknikkaan, uusiin teknologioihin, digitaalisiin taitoihin sekä ympäristöön ja ilmastonmuutokseen.

Tavoitteet: Hankkeen tavoitteena oli syvällisen käsityksen saaminen vedestä elementtinä ja sen globaaleista haasteista. Hankkeen avulla lisättiin tietoisuutta näistä haasteista, niihin vaikuttamisesta ja ongelmien ratkaisemisesta sekä ruohonjuuritasolla että maailmanlaajuisesti. Hankkeessa keskityttiin viestintä-, kieli-, kulttuuriero- ja kulttuuriperintötaitojen kehittämiseen sekä sosiaalisen verkoston laajentamiseen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Drops of Life -hankkeella oli kolme päätavoitetta:

1. veden kestävä käyttö
2. veden rooli eri kansojen kulttuurissa ja historiassa
3. veden ominaisuudet ja veden tutkimus.

Mittarit: Hankkeeseen sisältyi veden laatua ja sen muutoksia koskeva mittausjärjestelmä. Eri puolilta Eurooppaa otettuja vesinäytteitä tutkittiin ja analysoitiin huolellisesti. Tutkimus osoitti, että erilaisten vesien laatuun liittyvät erot Euroopan eri osissa eivät ole merkittäviä. Opiskelijoiden kehitystä arvioitiin mittaamalla heidän osaamistaan vedestä elementtinä ja sen globaaleista haasteista. Lisäksi arvioitiin opiskelijoiden viestintä- ja kielitaidon kehitystä, kulttuurierojen ymmärtämistä sekä eurooppalaisen kulttuuriperinnön kunnioittamista.

Menetelmät: Menetelmiin kuului tutkimukseen perustuva opiskelu, jossa oppimisympäristöjä laajennettiin oppilaitosten ulkopuolelle. Menetelminä olivat myös veden laatua ja sen muutoksia koskevan mittausjärjestelmän käyttö, vesinäytteiden kerääminen eri puolilta Eurooppaa ja niiden huolellinen tutkimus ja analysointi, projektin verkkosivuston luominen tiedon, tulosten, valokuvien, oppilaiden esitysten ja kuvamateriaalin jakamista varten sekä hankkeen arviointi opiskelijoiden kehityksen ja saavutusten arvioimiseksi. Tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntämällä opiskelijoita ohjattiin digitaalisissa oppimisympäristöissä. Vertaisoppimisessa ideoitiin ratkaisuja ja tuotettiin niitä yhteistyössä muiden kanssa. Oppimateriaaleja kehitettiin vertailemalla eri maiden oppimateriaaleja ja opetusmenetelmiä.

Tuotokset: Oppilaat saivat syvällisen käsityksen vedestä elementtinä, veteen liittyvistä mahdollisuuksista ja ongelmista. He oppivat tekemään yhteistyötä yhdessä ymmärtääkseen, että eri maiden ihmisillä voi olla erilainen näkemys asioista, jotka eivät välttämättä ole ratkaisevia toisen henkilön maassa. Opiskelijoiden tietoisuus siitä, että he ovat Euroopan kansalaisia, edisti yhteisöllisyyden tunnetta. Yhteistyö ja viestintä toimivat erittäin hyvin ja uuteen hankkeeseen osallistuttaisiin mielellään jatkossakin yhdessä. Hankkeeseen osallistuneiden koulujen demokraattiset arvot ilmenevät siinä, että loppuraporttia työstettiin yhteistyössä verkkokokouksissa. Osallistuvien koulujen hakijamäärät ovat kasvaneet Unkarissa ja Suomessa. Hanke antoi kouluille mahdollisuuden kehittää ja vahvistaa verkostojaan kansainvälisesti sekä lisätä yhteistyötä sekä jakaa ja keskustella ajatuksista, käytännöistä ja menetelmistä kansainvälisellä tasolla. Hankkeen tuloksena osallistujille syntyi laajentunut sosiaalinen verkosto, tietoisuus veteen liittyvistä globaaleista kysymyksistä ja kasvanut motivaatio osallistua tuleviin Erasmus+ -hankkeisiin. Osallistujat laajensivat merkittävästi sosiaalisia verkostojaan ja saivat tietoa veteen liittyvistä maailmanlaajuisista kysymyksistä.

Innovaatiot: Mittausjärjestelmän käyttö veden laadun tutkimiseen eri puolilta Eurooppaa. Verkkosivuston luominen projektin tiedon ja tulosten jakamiseen.

Pysyvät käytännöt: Hankkeeseen osallistuminen on lisännyt osallistuvien koulujen arvostusta, mikä näkyy avoimien ovien päivinä osoitetussa kiinnostuksessa. Pysyväksi käytännöksi on jäänyt edelleen jatkuva viestintä ja yhteistyö osallistuvien koulujen välillä.

Hankkeen kotisivu: [Drops of Life \(google.com\)](https://www.google.com)

Do! Learn! Be Sustainable!

2018-1-FI01-KA229-047320 Koulujen välinen vaihtohanke

Painopisteet: Do! Learn! Be sustainable! Erasmus+ KA2 -hankkeen keskeiset painopisteet olivat kestävä kehitys ja yhteistyön edistäminen koulujen välillä.

Tavoitteet: Hankkeen tavoitteena oli auttaa opettajia ja oppijoita eri Euroopan maista ymmärtämään kestävä kehityksen käsitettä sekä edistää heidän englannin kielen ja tieto- ja viestintätekniikan taitojaan. Tavoitteena oli lisätä tietoisuutta kestävästä kehityksestä ja kestävä elämäntavan mahdollisuuksista arkielämässä. Hankkeen avulla pyrittiin vaikuttamaan oppijoiden asenteisiin ja antamaan heille valmiuksia vaikuttaa kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen omassa maassaan, Euroopassa ja maailmassa.

Mittarit: Hankkeen arviointimenetelmänä on käytetty koko hankkeen ajan eri kohderyhmille suunnattuja kestävyysasioihin liittyviä kyselylomakkeita, haastatteluita, havainnointia ja keskusteluita sekä ulkopuolisten kommentteja.

Menetelmät: Hankkeessa käytettiin monipuolisia menetelmiä, kuten draamaa, taidetta ja yrittäjyyskasvatusta, joiden avulla oppilaat saivat ilmaista luovasti omia ideoitaan ja soveltaa teorioita käytännössä. Oppimista harjoiteltiin tekemällä oppimisen kautta. Kestävä kehitys jaettiin neljään osa-alueeseen: kulttuuriseen, ekologiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyysalueeseen. Jokainen kumppanikoulu vastasi yhden osa-alueen toimintojen koordinoinnista yhden lukukauden ajan. Hankkeen aikana toteutettiin erilaisia aktiviteetteja ja polkuja, kuten kulttuuripolku, ruokapolku, musiikkipolku, kierrätyspolku, kasvupolku, liikkumispolku, tiimipolku, yhteistyöpolku, kulutuspolku ja jalanjälkipolku. Hankkeen logon luomiseksi järjestettiin logokilpailu eri kouluissa. Jokainen koulu valitsi oman maskotin ja kirjoitti päivittäisiä tapahtumia projektipäiväkirjaan. Koulut järjestivät Erasmus-päiviä ja vihreitä viikkoja sekä esittelivät hankkeessa kehitettyjä toimia

Tuotokset: Hankkeen tuloksena syntyi projektipäiväkirja, hankelogo, verkkosivusto ja eri aktiviteettipolkujen kuvaukset. Jokainen kumppanikoulu järjesti virallisen hankkeen aloitustapahtuman omassa koulussaan. Kouluissa ja koulujen ulkopuolella järjestettyjen näyttelyiden avulla saatiin huomiota hankkeelle ja kestävyyskysymyksiin. Koulut ovat saaneet paljon paikallista julkisuutta sanomalehdissä, radiossa ja televisiossa sekä jonkin verran digitaalista mainontaa. Oppijat ja vanhemmat ovat osallistuneet aktiivisesti hankkeeseen. Toiminnassa on ollut mukana oppilaita, joilla on erityistarpeita tai vähemmän mahdollisuuksia, ja hankkeen merkitys näille ryhmille on ilmeinen. Hankkeella on selvästi ollut myönteinen vaikutus osallistujien sosiaalisiin taitoihin, asenteisiin ja toimintaan sekä kestävyysalueiden lisäämiseen sekä koulun sisällä että sen ulkopuolella. Myös vaikutus kielitaidon parantamiseen on ilmeinen, koska sekä oppilaat että opettajat ovat joutuneet käyttämään hankekielenä englantia ja oppimaan uusia tieto- ja viestintätekniikkataitoja. Opetusmenetelmät kestävyysasioissa parantuivat ja eri oppiaineiden opettajien välinen yhteistyö lisääntyi. Osallistujat saivat valmiuksia

edistää kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa omassa arjessaan, maassaan, Euroopassa ja maailmassa. Hanke edisti kulttuurienvälistä vuoropuhelua. Uudet teknologiat auttoivat merkittävästi hankkeen toteuttamista. Hanke on hyvä esimerkki systemaattisesta lähestymistavasta kestävyyskasvatuksen teemaan. Yhteistyökumppanit pystyivät määrittelemään ja löytämään alueita, jotka voitiin muuttaa oppijoiden ikäryhmille sopiviksi kestäväen kehityksen käytännön toiminnoiksi. Monimuotoinen ja hyvin strukturoitu kokonaisuus teki hankkeesta Best Practice -hankkeen.

Innovaatiot: Hankkeessa kehitettiin innovatiivisia kestävyyskasvatuksen opetusmenetelmiä. Draama ja taide mahdollistivat oppijoiden luovan ideoiden ilmaisun. Käytännön tekeminen auttoi oppijoita soveltamaan teorioita käytäntöön. Koulujen ulkopuolisten paikallisten toimijoiden mukaan ottaminen oli hyvä tapa lisätä tukea ja tulosten levittämistä. Hankkeen raportointi, erityisesti verkkosivujen ja muiden digitaalisten välineiden avulla on selkeää, ja se antaa myös muille mahdollisuuden tutustua hankkeeseen ja löytää konkreettisia esimerkkejä hyvistä käytännöistä. Verkkosivut voivat antaa ideoita uusille hankkeille, ja ne tarjoavat uusia mahdollisuuksia jatkokehitykseen.

Pysyvät käytännöt: Projektin verkkosivustoa ylläpidetään ja julkaisuja jaetaan. Hankkeessa tuotetut kestävyyskasvatuksen avoimet oppimateriaalit ja media ovat vapaasti saatavilla ja käytettävissä. Videomateriaalit ovat teknisesti hienosti toteutettuja ja sopivat näytettäväksi myös muissa kouluissa.

Hankkeen kotisivu: [Do! Learn! Be sustainable! \(dolearnbesustainable.com\)](https://dolearnbesustainable.com)

Act Green

2018-1-FI01-KA229-047262 Koulujen välinen vaihtohanke

Painopisteet: Tasa-arvo, tieto- ja viestintäteknikan kehittäminen opetuksessa, uudet teknologiat, digitaaliset taidot ja ympäristö sekä ilmastonmuutos.

Tavoitteet: Hankkeen tavoitteena oli auttaa oppijoita ymmärtämään ihmisen toiminnan vaikutukset luonnon tasapainoon ja kannustaa heitä käyttämään enemmän kestäväen kehitystä tukevia käytäntöjä. Tavoitteena oli kehittää osallistavia opetusmenetelmiä ja parantaa oppijoiden itsetuntoa, arvostuksen tunnetta, koulumotivaatiota ja sosiaalisia taitoja. Oppijoita kannustettiin käyttämään kestäväen kehitystä tukevia käytäntöjä. Hankkeessa kehitettiin osallistavia opetusmenetelmiä.

Mittarit: Hankkeen tuloksia mitattiin kyselyillä ja arvioimalla oppijoiden osaamista ihmisen toiminnan vaikutuksista luontoon ja kestävien käytäntöjen lisääntymistä oppilaiden toiminnassa. Kyselyiden avulla arvioitiin oppijoiden itsetunnon ja arvostuksen tunteen kasvua ja koulumotivaation ja sosiaalisten taitojen kehittymistä.

Menetelmät: Menetelminä käytettiin oppilaskeskeisiä tuntisuunnitelmia, osallistavia opetusmenetelmiä, projektityöskentelyä ja ideoiden tuottamista kestäväen kehityksen edistämiseksi. Oppijoiden sosiaalista aktiivisuutta edistettiin osallistavien opetusmenetelmien avulla. Hankkeen aikana käytettiin erilaisia tieto- ja viestintäteknikan välineitä, sosiaalisen median alustoja sekä Twinspacea.

Tuotokset: Hankkeen merkittävimpiä tuloksia olivat oppilaskeskeisten tuntisuunnitelmien kehittäminen ja kestäväen kehityksen ideoiden tuottaminen kouluissa. Oppimisen ja epävirallisen oppimisen kokemuksia on kirjattu valokuva-albumeihin, matkapäiväkirjoihin ja jakamalla kokemuksia kouluissa. Osallistuneet opettajat paransivat kielitaitoaan, ekologista käyttäytymistään ja tietoteknisiä taitojaan omaksumalla kumppanikouluilta hyviä pedagogisia käytäntöjä, joita he käyttivät opetuksessa. Hanke

palkittiin kansallisella eTwinning Quality -lautupalkinnolla, kumppanimaiden kansallisilla eTwinning-laatusertifikaateilla ja eurooppalaisella eTwinning-laatusertifikaatilla. Hanke myös voitti toisen sijan eTwinning-kilpailussa. Hankkeen näkyvyys- ja levitystoimissa keskityttiin hankkeen kolmen vuoden aikana suurelle yleisölle suunnattuun Facebook-sivuun, blogisivuun ja yhteistoimintaan Twinspace-sivulla. Toteutetuista toimista järjestettiin säännöllisesti tiedotustilaisuuksia, Erasmus+ -päivät, eTwinning-päivät, webinaarit kiinnostuneiden opettajien kanssa kansallisella tasolla sekä projektikirjoitustyöpajoja.

Innovaatiot: Uusien ideoiden kehittäminen kestävän kehityksen edistämiseksi oppijakeskeisten oppituntisuunnitelmien, osallistavien opetusmenetelmien ja projektityöskentelyn avulla.

Pysyvät käytännöt: Hanke on rikastuttanut osallistujien oppimiskokemuksia ja auttanut koulujen asemaa hyvien eurooppalaisten koulutusikäntöjen keskuksina. Koordinoiva koulu on saanut Erasmus+ -akkreditoinnin vuonna 2020.

Hankkeen kotisivu: [Act Green Project \(google.com\)](https://actgreenproject.com)

Sustainable Future

2019-1-FI01-KA229-060684 Koulujen välinen vaihtohanke

Painopisteet: Hankkeessa keskityttiin kansainväliseen yhteistyöhön, kansainvälisiin suhteisiin ja kehitysyhteistyöhön, terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä ympäristö- ja ilmastonmuutokseen.

Tavoitteet: Sustainable Future - Learning from life to life! on kaksivuotinen hanke, jonka tavoitteena oli antaa tietoa opettajille terveellisestä elämäntavasta, kierrättämisestä ja ympäristöresurssien säästämisestä sekä selkeyttää asenteita ja arvoja. Lisäksi hankkeen tavoitteena oli jakaa tietoa ja osaamista ympäristökasvatuksesta ja kestävästä tulevaisuudesta Euroopassa sekä innostaa ja kehittää osallistujia henkilökohtaiseen kasvuun. Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja osallistuminen loivat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Hankkeessa keskityttiin näyttämään lapsille, että ympäri maailmaa on ihmisiä, jotka välittävät heidän tulevaisuudestaan ja että he voivat itse vaikuttaa siihen.

Mittarit: Arviointi ja seuranta hankkeen aikana perustui havainnointiin ja kyselylomakkeisiin. Kyselyjen, havainnoinnin ja haastatteluiden avulla mitattiin lasten ja opettajien ymmärrystä kestävästä tulevaisuudesta ja sen käytännön merkityksestä, kestävä elämäntavan tarpeen huomioimisesta ekologisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti sekä kansainvälisen yhteistyön- ja ammatillisen kasvun edistymistä.

Menetelmät: Kaikilla kouluilla oli yhteinen intressi kehittää kansainvälisiä yhteistyötaitoja, opettajien ammatillista kasvua ja tietojenvaihtoa kestävästä tulevaisuudesta sekä löytää uusia menetelmiä lasten opettamiseen. Hankkeen aikana järjestettiin seitsemän kansainvälistä tapaamista, joissa suunniteltiin teemoihin liittyviä aktiviteetteja ja jaettiin hyviä käytäntöjä. Menetelminä käytettiin aktiivista ja vastuullista osallistumista, keskusteluita ja ammatillisia pedagogisia keskusteluita, opettajien havainnointia ja aktiviteettien yhteistä suunnittelua. Osallistujat suunnittelivat teemoja yhdessä. Sovittiin, miten aihe esitellään lapsille, mitä aiheesta opetetaan ja mitä toimintoja tehdään lasten kanssa kyseisen teeman aikana. Näissä kokouksissa osallistujat kertoivat aiemmasta toiminnasta lasten kanssa sekä jakoivat omaa asiantuntemustaan ja hyviä käytäntöjä. Hankkeen eri vaiheissa hyödynnettiin eTwinningiä. Ohjelmassa oli kuusi teemaa, jotka kaikki liittyivät kestäväan

tulevaisuuteen: elintarvikekasvatus, kierrätys ja lajittelu, jätteiden käsittely ja energiantuotanto, energiansäästö, vesi ja ilmaston lämpeneminen. Kaikissa hankkeen toimissa otettiin huomioon ekologisen kestävyuden välttämättömyys sekä ekologisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntapa.

Tuotokset: Hankkeen päättyessä kaikkien koulujen opettajat ja lapset ymmärsivät entistä paremmin kestävää tulevaisuutta ja sitä, mitä se tarkoittaa käytännössä. Hankkeen tuloksena lasten ja opettajien ymmärrys ympäristövastuullisuudesta lisääntyi. Koulujen välinen kansainvälinen yhteistyö kehittyi ja opetushenkilöstön ammatillinen kasvu edistyi. Ympäristöä ja ilmastomuutosta koskevia asioita huomioitiin paremmin arjessa. Osallistujien jokapäiväiset valinnat ja toimet heijastivat ympäristövastuullista suhdetta luontoon ja ympäristöön. Kullakin koululla oli vastuu hankkeen levittämisestä omassa maassaan. Kumppaneilla oli maassaan hyviä kontakteja kohderyhmien viranomaisiin ja tiedotusvälineisiin, ja joillakin jäsenillä on mahdollisuuksia esitelmöintiin eri tilaisuuksissa. Hankkeen tuloksia tehtiin näkyväksi ja levitettiin erilaisissa tilaisuuksissa eri maissa.

Innovaatiot: Hankkeen innovaationa oli lasten tuottaman työn jakaminen ja vertailu eri maiden välillä. Hankkeen eri vaiheissa käytettiin aktiivisesti eTwinningiä.

Pysyvät käytännöt: Jatkuvat kansainväliset yhteistyötaidot ja kehittyneet opetuskäytännöt. Kestävän tulevaisuuden huomioiminen jokapäiväisissä valinnoissa ja toimissa.

Hankkeen kotisivu: [Sustainable Future – learning from life to life - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/sustainablefuture/)

My Sustainable Way of Life

2019-1-FI01-KA229-060690 Koulujen välinen vaihtohanke

Painopisteet: My Sustainable Way of Life Erasmus+ KA2 -hankkeessa keskityttiin ilmastomuutoksen haasteisiin vastaamiseen ja kestävä elämäntavan edistämiseen.

Tavoitteet: Hankkeen tavoitteena oli antaa opiskelijoille perustaidot ja avaintaidot kestävä tulevaisuuden rakentamiseksi ja ottaa heidät aktiivisesti mukaan päätöksentekoprosesseihin. Lisäksi tavoitteena oli edistää kansainvälistymistä, vahvistaa eurooppalaista identiteettiä ja edistää kielitaitoa. Opiskelijoita rohkaistiin tekemään kestäviä valintoja elämässään ja puolustamaan ilmastomuutoksen vastaisia toimia. Hankkeella pyrittiin luomaan pysyviä muutoksia oppilaiden ja laajempien yhteisöjen asenteisiin ja käyttäytymiseen ja edistämään kestävä elämäntapaa.

Mittarit: Hankkeen vaikutuksia seurattiin laadullisin ja määrällisin menetelmin. Hankkeen pitkän aikavälin vaikutukset näkyvät opiskelijoiden taitojen kehittämisessä, koulu yhteisön jäsenten tietoisuudessa ilmastomuutoksesta ja uusien käytäntöjen käyttöönotossa rohkaisemalla koko koulu yhteisöä osallistumaan ilmastomuutoksen vastaiseen toimintaan.

Menetelmät: Hankkeessa painotettiin muutosten ja ratkaisujen tärkeyttä useilla eri elämäalueilla. Ilmastomuutos on maailmanlaajuinen ongelma, joka on ratkaistava yhdessä eri kansojen kanssa. Opiskelijoille pyrittiin antamaan perustaidot ja avaintaidot kestävä tulevaisuuden rakentamiseksi ja heitä haluttiin myös osallistaa yhteiskunnan päätöksentekoon. Heitä aktivoitiin ilmastomuutoksen torjuntaan yhteistyössä. Opiskelijat harjoittelivat ongelmanratkaisua monikulttuurisissa ryhmissä kansainvälistymisen ja eurooppalaisen identiteetin vahvistamiseksi sekä kielitaidon parantamiseksi. Nuorille esiteltiin useita erilaisia tapoja ilmastomuutoksen vähentämiseksi. Opettajat kokoontuivat vaihtamaan ja kehittämään hyviä käytäntöjä hanketta varten ja tutustuivat konfliktien hallintaan

kansainvälisissä projekteissa ja useisiin työkaluihin oppilaiden perustaitojen kehittämiseksi. Opiskelijat keskittyivät tutkimaan ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia eri puolilla Eurooppaa käyttäen draamaa oppimisvälineenä. He tekivät lumentutkimusta Suomessa ja toimittivat tuloksensa kansalliseen Talviseuranta-tietokantaan. Hankkeessa tutkittiin myös energiaa ja liikennettä osana kestävä elämäntapaa.

Tuotokset: Oppilaat syvensivät tietämystään kunkin maan energiantuotannosta, mukaan lukien vihreän energian mahdollisuudet, ja tutkivat erilaisia matkustustapoja Euroopassa sekä tutustuivat hiilijalanjälkeen. Espanjassa he järjestivät kampanjan parempien liikennevaihtoehtojen puolesta. Hankkeessa syvennyttiin kierrätyksen käsitteeseen ja tarkasteltiin kulutuksen eettisiä ja ekologisia näkökohtia erityisesti vaateteollisuudessa. Opiskelijat laativat massakulutuksen vastaisia mainoksia ja järjestivät Saksassa käytettyjen vaatteiden muotinäytöksen. Lisäksi hankkeessa tutkittiin kestävä ruoantuotantoa ja kulutusta. Opiskelijoille selvitettiin, miten ruoantuotanto vaikuttaa ilmastonmuutokseen ja miten kansalaiset voivat syödä kestävästi. Opiskelijat kuvasivat lyhyen videon, jossa esiteltiin paikallista ruokaa ja kulttuuriperintöä. He saivat tietoa ruoantuotannon vaikutuksesta ilmastonmuutokseen ja edistivät kestäviä ruokailutottumuksia julistekampanjan avulla. Opiskelijat osallistuivat myös Masterchef-kilpailuun ja juhlivat monikulttuurisuutta valmistuen yhteistyössä yhteisen aterian. Opiskelijat tekevät parempia ja kestävämpiä valintoja elämässään ja vaativat päätöksentekijöitä ottamaan ilmastonmuutoksen huomioon päätöksenteossa.

Hanke on tukenut opiskelijoiden kansainvälistymistä sekä opiskelijoiden perheitä, kun ne ovat toimineet isäntäperheinä.

Innovaatiot: Opiskelijat raportoivat lumentutkimuksen tulokset kansalliseen tietokantaan. Tietokantaa käytetään myöhemmin tieteellisessä tutkimuksessa.

Pysyvät käytännöt: Pitkän aikavälin vaikutuksiin kuuluvat oppilaiden taitojen kehittyminen, ilmastonmuutosta koskevan tietoisuuden lisääntyminen koulu yhteisöissä ja uusien käytäntöjen omaksuminen ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Hankkeen kotisivu: <http://twinspace.etwinning.net/92772/home>

Global Environmental Awareness and Responsibility (GEAR) - a Toolkit for Inclusive Environmental Education

2019-1-FI01-KA201-060721 Yleissivistävän sektorin strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Hankkeen painopisteinä olivat ympäristön ja ilmastonmuutoksen teemat, koulujen sosiaalinen vastuu ja ympäristövastuullisuus sekä uudet innovatiiviset opetussuunnitelmat, opetusmenetelmät ja koulutusjaksojen kehittäminen.

Tavoitteet: Hankkeen tavoitteena oli lisätä oppilaiden ääntä ja toimijuutta ympäristöasioissa kehittämällä menetelmiä, jotka aktivoivat oppilaita osallistumaan aktiivisesti paikalliseen ympäristönsä suojeluun. Tavoitteena oli yhdistää koulut ympäristövastuuseen ja kehittää yhteisiä työkaluja koulun ulkopuoliseen toimintaan. Lisäksi tavoitteena oli aktivoida oppilaat osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön ympäristötietoisuuden lisäämiseksi ja erilaisten ympäristön suojelemisen tapojen esille tuomiseksi.

Mittarit: Oppilaille tehtävällä kyselyllä mitattiin hankkeen vaikutuksia. Hankkeeseen kuului tieteellistä tutkimusta ja menetelmien kehittämistä, jota kaksi asiantuntijaa teki opettajien kanssa. Arviointitulokset on julkaistu verkossa artikkelissa GEAR Survey Report, jonka hankkeessa mukana olleet tutkijat ovat julkaisseet.

Menetelmät: Kullakin koululla oli omat vastualueensa, joilla varmistettiin niiden osallistuminen hankkeeseen. Hankkeessa käytettiin oppilaita aktiivisesti osallistavaa pedagogiikkaa alhaalta ylöspäin perustaitojen ja -valmiuksien oppimiseksi. Hankkeen elementit olivat tuuli-, vesi-, maa- ja aurinkoenergia. Tieto- ja viestintätekniikkataitojen käyttöä harjaannutettiin toiminnoissa ja tiedotuksessa. Draamaa käytettiin opetusmenetelmänä. Oppilaille opetettiin luontoon liittyvää sanastoa ja käsitteitä ympäristön ymmärtämiseksi. Hankekumppanit jakoivat kokemuksia ja arvoja kansainvälisesti. Hankkeessa järjestettiin koulutustapahtumia, joita jokainen hankkeeseen osallistunut koulu isännöi vuorollaan. Oppilaat osallistuivat oman koulunsa koulutusaktiviteetteihin oppimalla paikallisista energialähteistä (vesivoima, aaltovoima, tuulivoima) vierailamalla vedenkäsittelylaitoksella, rannikolla, vesiputouksilla tai yliopistolla. Vierailut dokumentoitiin ja jaettiin kaikkien kumppaneiden kanssa.

Tuotokset: Abstraktit käsitteet tehtiin konkreettiseksi oppilaille ja nuoret osallistettiin luonnontieteen opiskeluun. Oppilaiden valinnat olivat hankkeen jälkeen aiempaa kestävämpiä. Nuoret aktivoituivat ja vaativat päätöksentekijöitä ottamaan ilmastonmuutoksen huomioon ratkaisuisaan. Oppilaat harjoittelivat ja kehittivät taitojaan vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnan päätöksentekoon. Hanke tuki opiskelijoiden kansainvälistymistä ja myös heidän perheitään perheiden toimiessa isäntäperheinä. Kouluyhteisö tuli tietoisemmaksi ilmastonmuutoksesta, ja uusia kestävämpiä käytäntöjä otettiin käyttöön. Oppilaat voimaantuivat osallistumaan ilmastonmuutoksen vastaiseen toimintaan. Hankkeelle luotiin kotisivu. Hankkeeseen kuulunut tieteellinen tutkimus ja tulokset osoittivat oppimistulosten onnistumisen.

Ympäristöä koskevat tavoitteet ovat toteutuneet hyvin sekä käytännön tasolla että asenteiden tasolla. Hankekumppanit ovat todennäköisesti hyötynet myös hankkeen monikielisyydestä. Hanke on antanut hyviä välineitä uuden sanaston oppimiseen, mikä rikastuttaa lasten kieltä ja mahdollisuuksia ilmaista itseään. Hankkeen tuottamat ja luomat tulokset ovat edistäneet hyvin ympäristökasvatusta koskevaa nykyistä tietämystä. Menetelmillä on hyvin todennäköisesti ollut vaikutusta opetussuunnitelman toteuttamiseen kussakin koulussa ja laajemminkin.

Yhteiset tapahtumat ja toiminnot, joita koulut toteuttivat joissakin toiminnoissa samanaikaisesti, ovat lisänneet oppilaiden ymmärrystä ympäristöstä ja tietoisuutta muista maista, kielistä ja kulttuureista. Kaikki tämä on vaikuttanut voimakkaasti monikulttuurisuuden oppimiseen.

Innovaatiot: Kaikki hankkeessa mukana olevat kehittivät hankkeen pedagogista ja metodologista sisältöä. Ihmiset ovat avaintekijöitä ja lapset ovat hankkeen ytimessä. Hankkeessa käytetyt toiminnot olivat sopivia ikäryhmille, ja aktiviteetteihin sisällytettiin oppilaille tärkeitä asioita. Hankkeella on ollut useita paikallisia yhteistyökumppaneita, mikä on ilmeisesti auttanut kumppanikouluja tavoitteiden saavuttamisessa.

Pysyvät käytännöt: Lopputuloksena syntynyt GEAR-työkalupakki on hyvin käyttökelpoinen eri kulttuureissa ja kouluissa sekä eri ikäryhmille. Hankkeen verkkosivulla olevassa työkalupakissa on runsaasti painoalueita tukevaa tietoa.

Hankkeen tulokset ovat myös vaikuttaneet tieteellisiin tutkimuksiin ja edellä mainittuun julkaistuun artikkeliin. Yhteistyökumppanit ovat levittäneet materiaaleja ja tuloksia laajasti paikallisesti ja kansainvälisesti.

Hankkeen kotisivu: [Erasmus+ GEAR \(peda.net\)](#)

Sustainability - driven Entrepreneurship

2019–1-FI01-KA202-060906 Ammatillisen koulutuksen strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Yrittäjämäinen oppiminen, yrittäjyyskasvatus, ympäristö- ja ilmastonmuutos, oppilaitosten ja yritysten välinen yhteistyö.

Tavoitteet: Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa opiskelijoiden ja opettajien kestävän kehityksen osaamista ja taitoja sekä opiskelijoiden, opettajien ja kouluttajien yrittäjyysosaamista. Lisäksi korkeakoulutuskumppanit halusivat vahvistaa osaamistaan ja sisällyttää kestävän kehityksen eri kursseihin korkeakouluissa. Tavoitteena oli tuottaa ja pilotoida oppimis- ja opetusmateriaalia ja siihen liittyviä pedagogisia menetelmiä opiskelijoiden tukemiseksi näiden taitojen ja osaamisen hankkimisessa sekä luoda ja pilotoida paikallisella ja Euroopan tasolla kilpailu, jossa monialaiset opiskelijatiimit ratkaisevat yritysten antamia haasteita.

Mittarit: Mittareina käytettiin tilanneanalyysikyselyitä, joissa kartoitettiin opiskelijoiden ja opettajien ennakkotietämystä hankkeen aiheesta sekä vaikutustutkimuksia, joissa kartoitetaan pilottihankkeen ja opintokokonaisuuden tehokkuutta opiskelijoiden ja opettajien kannalta. Arvioinnissa selvitettiin laajasti, missä määrin hanke saavutti tuloksensa ja tavoitteensa. Lisäksi hankkeen aikana kerättiin ja arvioitiin paljon palautetta, jonka avulla pyrittiin jatkamaan tuotteiden kehittämistä.

Menetelmät: Hankkeen aloituskokous järjestettiin Suomessa. Jatkossa tapaamiset järjestettiin COVID-pandemian vuoksi etäyhteydellä verkossa. Verkkotyöskentelyyn siirtymisen vuoksi opintokokonaisuuden kehittämisessä siirryttiin pienryhmätyöskentelyyn. Opiskelijat, opettajat, kouluttajat ja paikalliset pk-yritykset toimivat aktiivisesti yhteistyössä käsikirjan ja siihen liittyvän materiaalin valmistelutyössä.

Jokaisessa kumppanuuskoulussa järjestettiin SdE-opintokokonaisuutta koskevat kansalliset kilpailut. Kansainvälinen kilpailu (hackathon) järjestettiin Belgiassa, ja siihen osallistui kansainvälisiä opiskelijoita Belgiasta, Suomesta, Italiasta, Belgiasta, Italiasta, Alankomaista ja Espanjasta. Ohjausryhmän kokoukset järjestettiin neljännesvuosittain. Tiedotus- ja viestintätoimia tehtiin koko hankkeen elinkaaren aikana.

Tuotokset: Hankkeessa luotiin opiskelijoille tarkoitettu SdE-opintokokonaisuus, joka sisältää yli 100 koulutusmateriaalia valmiina käytettäväksi luokassa tai yksilölliseen opiskeluun verkossa. Hankkeessa tuotettiin myös opettajan käsikirja, jossa selitetään, miten opintokokonaisuus on rakennettu, miten opintokokonaisuutta voidaan pilotoida yhdessä opiskelijoiden kanssa, miten tukea opintokokonaisuuden toteuttamista, miten järjestää paikallinen ja kansainvälinen kilpailu ja miten tilanneanalyysiä ja vaikutustutkimuksia käytetään. Hankkeen aikana oppilaat ja opettajat saivat lisää taitoja kestävästä yrittäjyydestä, ja he ovat paremmin valmistautuneet työelämään.

Innovaatiot: Materiaalit on tehty perustuen erityisiin oppimistuloksiin ja työelämän tarpeisiin. Materiaalipakettia voidaan käyttää digitaalisella alustalla. Erityyppisten organisaatioiden välinen yhteistyö on tuottanut uusia ratkaisuja ja tuloksia. Tämä edistää menetelmien siirtoa muihin organisaatioihin. Tuotoksia voidaan käyttää eri opiskelutilanteissa sekä itsenäisesti että ryhmässä opiskellen ja eri yhteyksissä, esim. eri koulutusaloilla tai kumppanimaissa. Paikallisten ja kansainvälisten kilpailujen järjestäminen oli myös levittämisen ja kestävyuden kannalta hyödyllistä.

Pysyvät käytännöt: Useimmat kumppanit ovat tunnustaneet opiskelijoiden oppimistulokset osana opintoja. Pitkän aikavälin vaikutuksena perustetaan enemmän kestäviä yrityksiä. Opintokokonaisuuden kehittäminen edistää toiminnan ja tulosten hyödyntämistä myös rahoituksen päättymisen

jälkeen. Hankkeella on opiskelijalähtöisen lähestymistavan ja monialaisuuden ansiosta huomattavat mahdollisuudet siirrettävyyteen.

Hankkeen kestävyuden lisäämiseksi tulokset pidetään saatavilla laajempaa käyttöönottoa varten hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeen esittely: [Sustainability-driven entrepreneurship - Sedu](#)

SAVINGSCAPES: Fostering collaborative knowledge creation and civic engagement in the field of landscape governance

2019-1-FI01-KA203-060867 Korkeakoulutuksen strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Hankkeen painopisteitä olivat kansalaistoiminta, vastuullinen kansalaisuus, ympäristönsuojelu ja ilmastonmuutos, kulttuuriperintö ja Euroopan kulttuuriperintövuosi.

Tavoitteet: Hankkeessa keskityttiin maisemien suojeluun, hallintaan ja suunnitteluun Euroopan maisemakonvention hengessä. Hankkeen tavoitteena oli parantaa korkeakoulutuksen relevanssia, yhdistää korkeakoulut alueelliseen ympäristösuunnitteluun sekä vahvistaa korkeakouluopettajien osaamista ja motivaatiota. Hankkeessa edistettiin integroitua maisema-ajattelua maankäytön ja ympäristöhallinnan alalla. Tavoitteena oli lisätä kansalaisten osallistumista ja ympäristömyönteistä käyttäytymistä arkipäivän maisemissa ja uhanalaisissa maisemissa sekä innovoida kansalaistieteen ja osallistavien menetelmien käyttöä maisemasuunnittelussa.

Mittarit: Kun opiskelijat ja muut kurssin suorittaneet olivat jättäneet MOOCin viimeisen tehtävänsä, heitä pyydettiin antamaan palautetta kyselylomakkeen avulla. Palautteen avulla voitiin todeta, miten hyvin hanke saavutti päätavoitteensa. Opettajat arvioivat palautteen ja keskustelivat siitä SavingScapes-hankeryhmässä.

Menetelmät: Hankkeen perusajatuksena oli saattaa yhteen korkeakouluopiskelijat, korkeakouluopettajat ja useat erityyppiset toimijat, jotka liittyvät kulttuuri- ja luonnonmaisemien hallintaan, kuten paikallisviranomaiset, ympäristöalan kansalaisjärjestöt ja paikalliset kansalaiset, oppimaan yhteisöllisestä maisemanhoidosta, suunnittelusta, hoidosta ja suojelualoitteista. Tämä tehtiin sosiaaliskonstruktivistisen teorian mukaisesti oppimisen pedagogisessa hengessä. Hankeen aikana järjestettiin neljä webinaaria, joissa keskityttiin hankkeen painopisteisiin. Hankkeessa suunniteltiin innovatiivisia oppimisympäristöjä ja interventioita maisemaopetukseen yhteistyön ja tiedon luomisen varmistamiseksi. Hankkeessa kehitettiin ja vahvistettiin kumppanuutta korkeakoulujen, maisemasuunnittelun ja -hallinnan organisaatioiden, ympäristöjärjestöjen ja kansalaisten välillä. Hankkeen järjestämissä oppimislaboratorioissa opiskelijat saivat kansainvälisiä ja monitieteisiä oppimiskokemuksia, jotka tukivat heidän yhteistyöhönsä perustuvaa, yhteisöllistä, kriittistä ajatteluaan ja toimintaansa, sekä kehittivät ainekohtaisia, poikkitieteellisiä ja työelämävalmiuksia tulevaisuudessa sekä työelämässä että yksityiselämässä. Hankkeessa hyödynnettiin uusia pedagogisia menetelmiä, kuten skenaarioiden rakentamista, ja moderneja digitaalisiin oppimisympäristöihin perustuvia oppimisympäristöjä sosiokonstruktivistisen oppimisteorian viitekehyksessä. Opiskelijoiden digitaaliset taidot ja tieteen tekemisen taidot edistyivät hankkeessa. Ympäristön kestävyuden näkökulmasta hankkeen jäsenet asettivat etusijalle kestävän matkailun ja majoitusratkaisut kaikissa hankkeen toimissa, ja paikallista ja luomuruokaa suosittiin.

Tuotokset: Hankkeessa kehitettiin ja vahvistettiin yhteistyötä korkeakoulujen, maisemasuunnittelua ja -hallintaa koskevien organisaatioiden, ympäristöjärjestöjen ja kansalaisten välillä. Hankkeessa toimittiin neljässä Euroopan maassa tiiviissä yhteistyössä kumppaneiden ja sidosryhmien, kuten päättäjien, paikallisten ja alueellisten viranomaisten, ympäristösuunnittelijoiden ja -hallinnoijien,

ympäristöjärjestöjen ja kansalaisten, kanssa. Opiskelijat saivat oppimiskokemuksia, jotka tukivat heidän yhteisöllistä, yhteisöpohjaista, kriittistä ajatteluaan ja toimintaansa sekä kehittivät aineellisia, poikkeusteollisia ja työelämävalmiuksia tulevaisuutta varten sekä työ- että yksityiselämässä. Hankkeessa kehitettiin opiskelijoiden tukemista perustaitojen hankkimisessa ja kehittämisessä, avointa koulutusta ja innovatiivisia innovaatioita sekä digitaalisia käytäntöjä. Kestävyyttä arvostettiin suuresti kaikissa hanketoiminnoissa, ja monin tavoin se sisältyi myös hankkeen tavoitteisiin.

Innovaatiot: Hankkeessa hyödynnettiin uusia pedagogisia menetelmiä, kuten skenaarioiden rakentamista, ja moderneja digitaalisiin oppimisympäristöihin perustuvia oppimisympäristöjä sosio-konstruktivistisen oppimisteorian viitekehyksessä. Digitaalisia taitoja ja avointa tieteellisyyttä edistettiin hankkeessa, ja oppimisen ja opetuksen laatua ja merkityksellisyyttä parannettiin. Hankkeessa noudatettiin avointa julkaisu- ja datapolitiikkaa.

Pysyvät käytännöt: Levitystoimintaa jatketaan hankkeen virallisen päättymisen jälkeen. Kehitetyt oppimateriaalit ja työkalut ovat vapaasti saatavilla MOOCin kautta.

Hankkeen kotisivu: [Home - SavingScapes](#)

Ways to a healthier and greener Europe

2019-1-FI01-KA229-060701 Koulujen välinen vaihtohanke

Painopisteet: Hankkeen painopisteinä olivat yrittäjyyskasvatus, terveys- ja hyvinvointi sekä ympäristö ja ilmastonmuutos.

Tavoitteet: Hankkeen tavoitteena oli kehittää ympäristö- ja yrittäjyystaitojen opettamista ja oppimisen käytäntöjä sekä tarjota oppijoille mahdollisuus laajentaa näkökulmaa ja rohkaista heitä kohti menestyksestä, onnellista ja terveellistä elämää. Oppijoilla oli mahdollisuus laajentaa tulevaisuudennäkymiään ja tutustua muihin kulttuureihin ja elämäntapoihin sekä saada uusia työkaluja. Oppijoita autettiin myös ottamaan vastuuta omasta elämästään ja tekemään siitä onnellisen ja terveen elämän ilman ennakkoluuloja. Lisäksi hankkeen tavoitteena oli lisätä kiinnostusta ympäristökysymyksiä kohtaan ja avata mahdollisuuksia yhteisille eurooppalaisille hankkeille, joissa työskentelään muiden maiden kumppaneiden, yksityisten yritysten ja voittoa tavoittelemattomien järjestöjen kanssa, jotka työskentelevät samankaltaisten tavoitteiden puolesta.

Mittarit: Opiskelijavaihtoja seurasi arviointi, jonka tulokset vaikuttivat hankkeen jatkosuunnitteluun.

Opiskelijat kirjoittivat palautetta hankkeesta. Palaute jaettiin avoimesti hankkeen nettisivulla <https://whege.webnode.com/feedback-from-students/>. Kukin koulu teki alustavan kyselyn oppilaiden ja henkilökunnan terveys- ja ympäristötottumuksista. Kukin koulu on myös keskustellut hankkeen tuloksista vuosittaisissa kehityskeskusteluissaan koulun johdon kanssa.

Menetelmät: Oppijat ja opettajat kehittivät kielitaitoaan ja saivat uusia näkökulmia ja näkemyksiä työhönsä. Kukin kumppanikoulu oppi uusia taitoja ja tutustui uusiin oppimateriaaleihin. Hankkeen aikana analysoitiin käyttäytymisen vaikutusta ympäristöön ja terveyteen ja laadittiin yhteiset säännöt kierrätyksestä ja suhtautumisesta luontoon ja ympäristöön. Oppilaat laativat kouluihin kierrätysäännöt. Kansainvälisessä hankkeessa nuoret oppivat, että on yhteinen vastuu huolehtia planeetastamme. Kumppanuuskoulut kannustivat oppilaita ympäristöystävälliseen käyttäytymiseen, vapaaehtoistyöhön ja kansalaisvaikuttamiseen.

Tuotokset: Hankkeen aikana laadittiin Nuorten terveellisen elämän opas. Terveellistä elämää käsiteltiin hyvin perusteellisesti vaihtojaksojen aikana, jolloin järjestettiin useita työpajoja, joissa oppijat perehtyivät terveelliseen ruokavalioon ja terveelliseen elämäntapaan. Ympäristökysymyksiä käsiteltiin jokaisessa koulussa, ja hankkeen aikana toteutettiin monia paikallisia ympäristövastuullisuutta edistäviä hankkeita. Koulujen jätehuoltojärjestelmiä parannettiin hankkeen ansiosta. Hankekoulujen profiiliin ja hankkeen myönteisen julkisuuden lisäämiseksi ja hankkeen levittämiseksi otettiin yhteyttä paikallisiin, alueellisiin ja kansallisiin kouluviranomaisiin. Hanketyöskentely kehitti kaikkia sidosryhmiä ja yhteistyötaitoja sekä laajensi hankkeessa mukana olevien näkökulmaan hankkeen teemoihin. Osallistujat saivat tilaisuuden harjoitella kielitaitoaan. Kansainväliset kouluprojektit antoivat oppijoille mahdollisuuden saada elinikäisiä ystäviä muista kulttuureista ja mahdollisuuden todella kokea toinen kulttuuri. Hankkeessa kehitettiin vuoropuhelua muista maista tulevien kollegojen välillä ja hyödynnettiin mahdollisuutta oppia toisilta ja vaihtaa toimivia käytäntöjä. Tavoitteena oli levittää ympäristöystävällistä, terveellistä, myönteistä ja yrittäjähenkistä elämänasennetta sosiaalisen median ja internetin välityksellä.

Innovaatiot: Koulujen perinteet ja osaaminen yrittäjyyden opettamisessa ja osaaminen ympäristöystävällisissä ratkaisuissa auttavat edistämään terveellisempää ja vihreämpää maailmaa sekä elämänasennetta oppijoiden keskuudessa. Osaamisen myötä he saavat myös tietoa, välineitä ja taitoja, joiden avulla he voivat suhtautua tulevaisuuteen myönteisemmin ja realistisemmin.

Pysyvät käytännöt: Kaikki hankkeessa laaditut materiaalit ovat kaikkien hankkeesta kiinnostuneiden saatavilla. Hankkeessa laaditut opaskirjat ja verkkosivut ovat avoimesti käytettävissä. Opaskirjaa voidaan käyttää terveyskasvatuksessa, ympäristökasvatuksessa sekä englannin kielen opetuksessa.

Hankkeen kotisivu: [Whege \(webnode.page\)](#)

Entrepreneurial Learning for Future Sustainability

2019-1-FI01-KA202-060763 Ammatillisen koulutuksen strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Kestävä kehitys, uudet innovatiiviset opetussuunnitelmat, opetusmenetelmät, koulutuksen kehittäminen, ympäristövastuullisuus, yrittäjyysoppiminen ja yrittäjyyskasvatus.

Tavoitteet: Hankkeen tavoitteena oli kehittää uusia innovatiivisia liikeideoita palvelumuotoilun avulla yhdistämällä liiketoiminnan ja palvelumuotoilun ideoita viidestä eri maasta ja kolmelta koulutus-alalta: muoti ja vaatetus, media ja kampaamo. Tavoitteena oli lisätä opiskelijoiden kansainvälisiä yrittäjävalmiuksia ja jakaa ideoita eri maiden ja eri alojen välillä, jotta lopputuloksena olisi innovatiivisempia liiketoimintamalleja.

Mittarit: Osallistujat työskentelivät Google Drivessa, jotta kaikki osallistuvat koulut näkivät kaikki toiminnot ja pystyivät seuraamaan ennakkotehtävien valmistumista. Mittarina käytettiin kyselylomaketta, jolla kerättiin tietoa sovittujen toimintojen onnistumisesta oppilaiden kanssa. Tiimien suunnittelu- ja arviointikokouksia järjestettiin säännöllisesti koko hankkeen ajan. Kokouksissa seurattiin systemaattisesti hankkeen etenemistä. Tiimien kokouksissa annettiin rehellistä ja kannustavaa palautetta työpajaviikkojen järjestäjille ja tarkasteltiin, miten seuraavaa opiskelijoiden kanssa toteutettavaa työpajaviikkoa voisi edelleen kehittää ja parantaa. Kiireellisiä asioita selvitettiin ja seurattiin myös puhelinsoitoilla ja sähköpostilla. Osallistuvat koulut vastasivat omien tapahtumiensa suunnittelusta ja seurannasta ja kukin koulu omista oppilaistaan.

Menetelmät: Hankkeessa yhdistettiin eri tutkinnoista saatuja liikeideoita, joita jaettiin eri maiden ja alojen välillä, tavoitteena innovatiivisempien tulosten saavuttaminen. Liiketoimintaideoissa keskityttiin kestävän kehityksen ja kiertotalouden sisällyttämiseen keskeiseksi osaksi teemoja. Opiskelijoille opetettiin tulevaisuuden taitoja kiertotalouden ja kestävän kehityksen alalla, jotta he saisivat perustan, jonka varaan rakentaa tulevaisuudessa. Sekä osallistuvien opiskelijoiden että opettajien kansainvälistä tiimityötä ja verkostoitumista lisättiin. Samalla edistettiin kulttuurienvälistä viestintää, vahvistettiin sosiaalista ja kulttuurista tietoisuutta sekä kehitettiin kielitaitoa. Hankkeessa koulutettiin sekä oppilaita että opettajia uuteen kansainväliseen yrittäjyysosaamiseen ja madallettiin opiskelijoiden kynnystä yrittäjiksi ryhtymiseen tulevaisuudessa.

Työpajaviikoille osallistui yhteensä 86 opiskelijaa. Kaikilla kolmella työpajaviikolla oli sama pääta-voite: opiskelijoiden uusien innovatiivisten liikeideoiden kehittäminen sekoittamalla eri maista ja eri aloilta tulleita ideoita. Liikeideoiden painopiste oli kestävässä kehityksessä ja kiertotaloudessa. Kaikki työpajaviikkoon osallistuneet opiskelijat valmistautuivat viikkoon tekemällä ennakkotehtäviä, jotka sisälsivät henkilökohtaisen yrittäjyystestin, paikallisten yrittäjien haastatteluja ja oman alan liikeidean kehittämistä sekä oman liikeidean ja paikallisten markkinoiden analysointia kestävän kehityksen ja kiertotalouden näkökulmasta sekä talouden näkökulmasta.

Tuotokset: Hankkeessa toteutettiin kaksi kansainvälistä hankekokousta opettajille ja henkilökunnalle. Lisäksi hankkeessa toteutettiin yhteensä kolme työpajaviikkoa ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden yhdistettynä liikkuvuutena. Yksi hankkeen tärkeimmistä tuloksista on, että siinä vertailtiin ja kehitettiin uusi malli kansainvälisiä yrittäjyyskasvatuksen toimintamalleja varten. Osallistujat testasivat mallia työpajaviikkojen aikana ja se osoittautui menestykseksi. Osallistujat valmistautuivat työpajaviikkoihin ennakkotehtävien avulla, ja työpajaviikon aikana he kehittivät uusia kansainvälisiä liikeideoita sekalaisissa kansainvälisissä ryhmissä yhdistämällä ideoita kolmelta eri alalta ja viidestä eri maasta. Opiskelijoiden itseluottamus lisääntyi ja rima oikeaksi yrittäjäksi ryhtymiseen tulevaisuudessa madaltui. Yrittäjyydestä tuli myös todellinen mahdollisuus tulevaisuudessa monille osallistuneille opiskelijoille. Osallistujat saivat myös uutta ja syvempää ymmärrystä kestävästä kehityksestä ja kiertotaloudesta, käsitteistä ja niiden merkityksestä pitkällä aikavälillä. Työpajaviikkojen aikana tehtiin vierailuja paikallisiin yrityksiin, mikä antoi opiskelijoille inspiraatiota omiin liikeideoihin. Hankkeen avulla opiskelijat, mutta myös siihen osallistuneet opettajat, saivat uusia taitoja kulttuurienväliseen tiimityöskentelyyn ja viestintään. He saivat myös lisää kulttuurista herkkyyttä ja paransivat kielitaitoaan.

Innovaatiot: Hankkeessa otettiin käyttöön innovatiivinen opetusmenetelmä ja tapa kehittää uusia kansainvälisiä liiketoimintaideoita palvelumuotoilun avulla yhdistämällä ideoita viidestä maasta ja kolmelta koulutusosalta sekä keskittyen kestävään kehitykseen ja kiertotalouteen.

Pysyvät käytännöt: Uusi opetusmenetelmä kansainvälisiä yrittäjyyskasvatuksen toimintamalleja varten.

Hankkeen kotisivu: [ELSE - Entrepreneurial Learning for Future Sustainability - Praktikumia](#)

GeT - Gamification, Education and Training to activate youth for sustainable choices

2019–2020–3-FI01-KA205-092472 Nuorisoalan strateginen kumppanuushanke

Painopisteet: Hankkeen painopisteinä olivat kansalaistoiminta, vastuullinen kansalaisuus, ympäristön- ja ilmastonmuutos, nuorison osallistuminen, nuorisotyö ja nuorisopolitiikka.

Tavoitteet: Hankkeen tavoitteena oli tutkia pelillistämistä maailmankansalaisuuskasvatuksen menetelmänä. GeT-hankkeen tavoitteena oli löytää innovatiivisia menetelmiä, joiden avulla voidaan keskustella kestävästä kulutuksesta ja luoda keskustelua paikallisten toimien ja globaalien vaikutusten välisestä yhteydestä nuorisotyössä ja globaalikasvatuksessa sekä lisätä nuorten tietoisuutta ja toimintaa kestävästä kulutuksesta. Tavoitteena oli tarjota nuorisotyöntekijöille konkreettisia välineitä innovatiivisiin ja osallistaviin toimiin, joilla edistetään kestävästä kulutusta ja aktiivista kansalaisuutta nuorten keskuudessa.

Mittarit: Hankkeessa edistymistä seurattiin kansallisen toimiston talousseurannan mallien ja toimintoihin tehtyjen investointien säännöllisen valvonnan avulla. Yhteistyökumppaneille tehtiin kaksi kyselyä hankkeen edistymisestä: yksi hankkeen puolivälissä ja toinen hankkeen lopussa. Näissä kyselyissä kumppaneilla oli tilaisuus antaa palautetta hankkeen toiminnan ja suunnittelun parantamiseksi. Hankkeen edistymistä, laatua ja tulosten saavuttamista mitattiin seuraamalla haastattelujen asiantuntijoiden määrää, uusien kansallisten verkostojen määrää, työkalupaketin katselujen ja latausten määrää sekä työkalupakettia koskevien myönteisten vuorovaikutusten ja kommenttien määrää. Lautapelin osalta seurattiin pelin testaukseen osallistuneiden nuorten määrää, pelin testaukseen osallistuneiden opettajien ja nuorisotyöntekijöiden määrää, lautapelin katselujen ja latausten määrää ja lautapeliä koskevien myönteisten kommenttien määrää. Tapahtumien osalta mitattiin kerrannaisvaikutteeseen tapahtumaan osallistuneiden määrää. Yhteistyökumppanit keräsivät tapahtumissa palautetta verkkolomakkeella ja suullisesti. Itsearviointi tehtiin verkkolomakkeella ja myös jokaisessa kumppaneiden kokouksessa. Lisäksi kumppanit keräsivät tietoja kumppanusorganisaatioiden välisissä vaihdoissa ja hanketapaamisissa.

Menetelmät: Pelillistäminen oli hankkeen päämenetelmä. Hankkeen aikana kumppaniorganisaatiot keräsivät, analysoivat ja levittivät parhaita käytänteitä pelien ja pelillistämisen käytöstä kestävään kehitykseen liittyvien monimutkaisten kysymysten käsittelyssä nuorisotyössä. Käytänteet julkaistiin työkalupakissa, joka kattaa parhaat käytännöt, jotka ovat helposti mukautettavissa käytettäväksi missä tahansa. Kumppanit käyttivät asiantuntemustaan myös kehittäessään lautapeliä, jonka avulla nuoret voivat oppia kestävästä kulutuksesta hausalla ja mukaansatempaavalla tavalla. Pelin mukana oli selkeät ohjeet kasvattajille, ja sitä voidaan käyttää erilaisissa paikoissa ja ympäristöissä. Peli luotiin yhdessä nuorten kanssa, ja se lanseerattiin kansallisissa tapahtumissa.

Tuotokset: Peleissä pelaajat olivat aktiivisia ja he toimivat itsenäisesti. Pelit tarjosivat mahdollisuuden kokeilla leikkimielisesti erilaisia toimintakonsepteja. Pelaajat voivat aloittaa kokeiluja, simuloida ja pelata skenaarioita. Se auttoi heitä tunnistamaan erilaisia lähestymistapoja ongelmiin sekä näkemään ja kokeilemaan vaihtoehtoja. Tämän lisäksi kumppanit käyttivät asiantuntijoilta oppimisen ja parhaiden käytäntöjen keräämisen menetelmää. Hankkeessa haastateltiin asiantuntijoita, joilla on kokemusta opetuspeleistä, ja kerättiin heiltä tietoa ja vinkkejä. Näitä tietoja käytettiin pelillistämistä koskevan työkalupakin luomiseen nuorisotyöntekijöille ja opettajille. Kumppanit keräsivät myös eri kumppanimaista parhaita käytäntöjä, innovatiivisia edugames-pelejä, jotka kattoivat erityisesti hankkeen aiheita. Parhaat käytännöt esiteltiin työkalupakissa.

Innovaatiot: Pelistä tuli yksinkertainen väline käsitellä monimutkaisia kestävä kehityksen kysymyksiä nuorisotyöntekijöille ja opettajille sekä konkreettinen väline innovatiivisiin ja osallistaviin toimiin, joilla edistetään kestävästä kulutusta ja aktiivista kansalaisuutta nuorten keskuudessa.

Pysyvät käytännöt: Hankkeen tuotokset ovat vapaasti käytettävissä kumppaneiden nuorisotyöntekijöille, yhteisöille, vapaaehtoisille ja kasvattajille, mikä tarjoaa pitkäaikaisia hyötyjä hankkeelle. Yhteistyökumppanit jatkavat tietojen keräämistä lautapelin katselukerroista, latauksista ja kommentteista hankkeiden jälkeen.

Yhteistyökumppaneiden kansallisten ja kansainvälisten verkostojen kautta peli tavoittaa eurooppalaiset organisaatiot, jotka työskentelevät nuorten kanssa kestävän kehityksen parissa.

Hankkeen kotisivu: [Gamification, Education and Training to activate youth for sustainable choices -toolkit - Eettisen kaupan puolesta ry](#)

LIITE 2. Erasmus+ KA2 -hanketoimijoille lähetetty kysely

Kysely ympäristövastuullisuuden painottuneiden Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöille hankkeiden innovatiivisista käytännöistä

Hyvä Erasmus+ -yhteistyöhankkeen vastuuhenkilö,

Tervetuloa osallistumaan ympäristövastuullisuuden painottuvien Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden sähköiseen ennakkokyselyyn sekä syyskuussa järjestettävään työpajaan. Tämä kysely ja syksyn työpaja tarjoavat tilaisuuden jakaa kokemuksia ja innovatiivisia käytäntöjä, oppia parhaista käytännöistä sekä verkostoitua muiden vastaavien hankkeiden vastuuhenkilöiden kanssa.

Opetushallitus haluaa selvittää jo päättyneiden ympäristövastuullisuuden painottuneiden Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöiden näkemyksiä hankkeiden potentiaalisista ideoista ja innovatiivisista käytännöistä. Tuloksista julkaistaan selvitys, joka pyrkii kartoittamaan potentiaalisia innovaatioita sekä kannustamaan ja innostamaan hakijoita uudensuuntaisiin lähestymistapoihin. Kyselyn tuloksia hyödynnetään vastuuhenkilöille suunnatussa työpajassa syyskuussa.

Erasmus+ -ohjelma on keskeinen väline ilmastonmuutosta ja kestävästä kehityksestä koskevien tietojen, taitojen ja asenteiden luomisessa. Ohjelma kannustaa valitsemaan vähäpäästöisiä matkustustapoja, tekemään ympäristövastuullisia valintoja kaikessa toiminnassa sekä tukee ilmasto- ja ympäristökysymyksiin liittyvän tiedon ja osaamisen jakamista ja kehittämistä. Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen ovat ihmiskunnan suuria haasteita, joiden ratkaisemiseen tarvitaan yhteistyötä eri tasoilla, paikallisesta kansainväliseen. Erasmus+ -ohjelmassa on määritelty ympäristövastuullisuus painopisteeksi, jonka tulisi olla osa kaikkea hanketoimintaa – myös niissä hankkeissa, joiden teemana ei ole varsinaisesti vihreys. Tavoitteena on, että ohjelman osallistujista tulisi todellisia muutoksentekijöitä kestävästä kehityksestä edistämiseksi.

Haluamme selvittää tämän lyhyen kyselyn avulla Erasmus+ -ohjelmassa toimivien kokemuksia ja ajatuksia siitä, miten ympäristövastuullisuutta on edistetty ja minkälaisia innovaatioita hankkeissa on kehitetty. Toivomme, että vastaat mahdollisimman avoimesti ja rehellisesti hankkeesi kannalta tärkeisiin kysymyksiin. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10–15 minuuttia. Osallistumisesi on erittäin tärkeää. Alustava kiinnostus työpajaan osallistumiseksi kartoitetaan kyselyn lopussa. Syyskuun työpajaan osallistuminen on maksutonta. Opetushallitus vastaa osallistujien matkakuluista sekä tarjoaa osallistujille lounaan ja kahvitarjoilut. Pyydämme täyttämään kyselyn viimeistään 9.6.2023, jotta tulokset ehtivät mukaan syyskuun työpajaan. Vastauksesi on meille erittäin tärkeää.

Pakolliset tiedot merkitty tähdellä (*)

Taustatiedot

Organisaation nimi*

Organisaatiotyyppi*

- kunnan opetus/sivistys/nuorisotoimi
- päiväkot
- peruskoulu
- lukio/yhtenäiskoulu
- ammatillinen oppilaitos

- yliopisto
- ammattikorkeakoulu
- vapaa sivistystyö
- yhdistys/järjestö
- yritys
- muu, mikä?

3. Hanketyyppi *

- KA 201 Yleissivistävän sektorin strateginen kumppanuushanke
- KA 202 Ammatillisen koulutuksen strateginen kumppanuushanke
- KA 203 Korkeakoulutuksen strateginen kumppanuushanke
- KA 204 Aikuiskoulutuksen strateginen kumppanuushanke
- KA 205 Nuorisoalan strateginen kumppanuushanke
- KA 219 Koulujen välinen strateginen kumppanuushanke
- KA 229 Koulujen välinen vaihtohanke

4. Minä vuonna hanke on saanut rahoituksen?

- 2017
- 2018
- 2019
- 2020

5. Milloin hanke on päättynyt?

- 2018
- 2019
- 2020
- 2021
- 2022
- 2023

6. Mikä on hankkeen ensisijainen kohderyhmä? *

- opettajat / kouluttajat / nuorisotyöntekijät / muu henkilökunta
- oppijat/opiskelijat/lapset/nuoret
- työelämä
- järjestö
- muu, mikä?
- kaikki yhtä tärkeitä

Tavoitteet

7. Mihin tarpeeseen hankkeella pyrittiin vastaamaan?

8. Millaista ympäristövastuullisuuteen liittyvää osaamista hankkeen aikana tavoiteltiin?

9. Mitkä tahot osallistuivat hankkeen suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen?

Toteutus

10. Millä konkreettisilla keinoilla ympäristövastuullisuutta edistettiin?

11. Mikä oli niistä mielestäsi merkittävin/innovatiivisin?

12. Kuvailisitko lyhyesti menetelmän/idean ja siihen liittyvän kehitysprosessin?

13. Miten hankkeessa on huomioitu heikommassa asemassa olevat?

Tulokset

14. Millaisia ympäristövastuullisuuteen liittyviä menetelmiä, käytännön sovelluksia tai osaamista hankkeen avulla kehitettiin?

15. Miten hankkeessa syntyneitä osaamista, konkreettisia menetelmiä ja käytännön sovelluksia hyödynnettiin?

16. Synnyttikö hanke uuden idean, jota mielestäsi voisi jatkokehittää? Jos, niin minkä?

17. Onko luotu pysyviä ympäristövastuullisuutta tukevia toimintatapoja ja innovatiivisia käytäntöjä? Jos on, niin millaisia?

18. Millaisia vaikutuksia hankkeella on ollut jokapäiväiseen työhön, osaamiseen ja ammatilliseen kehittymiseen?

19. Millaista lisäarvoa kansainvälinen yhteistyö toi hankkeelle ja organisaatiolle?

20. Miten Erasmus+ -ohjelman mahdollisuuksia voisi paremmin hyödyntää ympäristövastuullisuuden edistämiseksi?

Syyskuussa järjestettävä työpaja Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöille

21. Oletko kiinnostunut osallistumaan Opetushallituksen järjestämään Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden vastuuhenkilöille järjestettävään työpajaan syyskuussa? *

Kyllä

Ei

22. Olisiko organisaatiostanne mahdollisesti myös toinen henkilö kiinnostunut osallistumaan työpajaan? *

Kyllä

En

23. Millaisia aiheita toivot työpajassa käsiteltävän?

LIITE 3. Erasmus+ KA2 -hanketoimijoiden työpajan keskeiset tulokset

TYÖPAJAN OHJELMA

SUOMALAISTEN TOIMIJOIDEN KOORDINOIMIEN ERASMUS+ -YHTEISTYÖHANKKEIDEN KOKEMUKSET OSALLISUUDEN JA MONINAISUUDEN SEKÄ YMPÄRISTÖVASTUULLISUUDEN EDISTÄMISESSÄ

TYÖPAJA ERASMUS+ KA2 -HANKETOIMIJOILLE 29.9.2023

Aika: Perjantai 29.9.2023

Paikka: Original Sokos Hotel Tripla, Fredikanterassi 1 B, 00520, Helsinki

Ohjelma

- 9:00–9:30 Aamukahvit
- 9:30–9:45 Avaus ja esittelyt, *Anita Varsa, OPH*
- 9:45–10:00 Erasmus+ -yhteistyöhankeselvityksen teoriataustan esittely, *Minna Laatu, OPH*
- 10:00–11:00 Mitä opimme?
Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden tulosten lyhyet esittelyt pienryhmissä
- Osallisuus ja moninaisuus
 - Ympäristövastuullisuus
- Fasilitoija Osku Haapasaari, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus*
- 11:00–11:15 Tauko
- 11:15–12:00 Merkitykselliset lähestymistavat, potentiaaliset kehitysideat, innovatiiviset käytännöt
- Osallisuus ja moninaisuus sekä ympäristövastuullisuus/ pienryhmät esittelevät kokemuksensa ja ideansa koko ryhmälle
- Fasilitoija Osku Haapasaari, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus*
- 12:00–13:00 Lounas
- 13:00–14:00 Kestävää yhteiskuntaa rakentamassa kansainvälisessä yhteistyössä
- tulevaisuudentutkijan näkökulma osaamistarpeista
- Juha Kaskinen, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus*
- 14:00–14:45 Kehitysideat, yhteistyön edistäminen ja jatkosuunnitelmat, *työskentely pienryhmissä*
- 14:45–15:15 Yhteenveto ja palaute
- Yhteenveto päivän aikana käydyistä keskusteluista ja ideoista
 - Osallistujien palaute työpajapäivästä ja mahdollisista jatkotoimenpiteistä
- Fasilitoija Osku Haapasaari, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus*
Seuraavat askeleet, Anita Varsa OPH, Minna Laatu OPH
- 15:15–15:45 Päätöskahvit ja tilaisuuden päätös

TERVETULOA!

TYÖPAJAN SISÄLTÖ JA MENETELMÄT

Työpajan tavoitteet:

- tarjota hankkeiden vastuuhenkilöille tilaisuus jakaa kokemuksia ja innovatiivisia käytäntöjä
- syventää selvityksen kyselyvaiheessa saatuja tuloksia
- oppia parhaista käytännöistä sekä
- verkostoitua muiden vastaavien hankkeiden vastuuhenkilöiden kanssa.

Työpajapäivän hankkeiden teemat: **osallisuus ja moninaisuus sekä ympäristövastuullisuus**

Ennakkovalmistelut

Pienryhmissä kannettavat tietokoneet.

Osallistujille on annettu etukäteen pääsy HowSpace-alustalle, jossa heitä on pyydetty esittäytymään. Työpajassa on käytössä muistiinpanovälineitä (paperia ja kyniä), mutta ensisijaisena ajatusten tallettamisen välineenä käytetään HowSpacea.

Pienryhmätyöskentelyn yleisohjeistus

Pienryhmätyössä avustavilla on työpajassa kolme pääasiallista tehtävää:

1. Huolehtia siitä, että ryhmätyöskentelyn peruseriaatteina ovat tasa-arvo ja dialogisuus ja että kaikille annetaan mahdollisuus esittää kantansa ja ilmaista ajatuksensa. Jokaisessa ryhmässä on luonnostaan puheliaampia ja pohdiskelevampia osallistujia.
2. Ohjata ryhmää niin, että kaikki kysymykset ehditään käsitellä annetussa aikaraamissa. Työvaiheisiin on varattu reilusti aikaa, mutta keskustelun käydessä kiivaana kellon vilkuilu välillä unohtuu. Jos jokin kysymyksistä herättää paljon keskustelua, on mahdollista kuitenkin pyhittää sen käsitelyyn enemmän aikaa kuin muiden.
3. Kirjata keskustelun aikana esiin nousevat keskeiset ajatukset tapahtuman HowSpace-alustalle. Osallistujia voi pyytää kirjoittamaan ajatuksiaan myös paperille, ja kirjata täydennykset HowSpace-alustalle työvaiheen päätyttyä.

Osallistujat istuvat pöytäryhmissä. Jokaisessa pöytäryhmässä on 6–8 osallistujaa.

Pienryhmätyön vetäjät osallistuvat ryhmätyöhön ja voivat tarjota omia näkemyksiään ja kokemuksiinsa keskustelun sytykkeeksi.

Pienryhmätyöskentelyn jälkeen ryhmät jakavat työskentelyn tulokset muille osallistujille. Ryhmä valitsee keskuudestaan raportoijan (miehellään hanketoimija).

Ohjelma	Kuvaus
9:00–9:30	Aamukahvit
9:30–9:45	Avaus ja esittelyt, Anita Varsa, OPH, Kokoustila Eskola-Kaivola-Alpua
9:45–10:00	Erasmus+ -yhteistyöhankeselvityksen teoriataustan esittely, Minna Laatu, OPH
10:00–11:00	<p>Työvaihe 1: Mitä opimme? Erasmus+ -yhteistyöhankkeiden tulosten lyhyet esittelyt pienryhmissä. (teemoittain)</p> <p>Osallistujat jaetaan pöytäryhmiin sillä perusteella teemoittain. Jokaisessa ryhmässä on kaksi OPH:n osallistujaa.</p> <p>Työskentelyohjeet annetaan työvaiheen alussa, ja fasilitointikysymykset toimitetaan työpajoissa avustaville ennen tapatumen alkua.</p> <p>Ryhmä valitsee keskuudestaan raportoijan (miehellään hanketoimija).</p>
11:00–11:15	Tauko
11:15–12:00	<p>Työvaihe 2: Merkitykselliset lähestymistavat, potentiaaliset kehitysideal, innovatiiviset käytännöt</p> <p>Siirtyminen yhteiseen tilaan (kokoustila Eskola-Kaivola-Alpua)</p> <p>Pienryhmät esittelevät kokemuksensa ja ideansa koko ryhmälle.</p>
12:00–13:00	Lounas, ravintola Original Sokos Hotel Tripla 6. krs
13:00–14:00	<p>Kestävää yhteiskuntaa rakentamassa kansainvälisessä yhteistyössä – tulevaisuudentutkijan näkökulma osaamistarpeista</p> <p>Juha Kaskinen, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Kokoustila Eskola-Kaivola-Alpua</p>
14:00–14:45	<p>Työvaihe 3: Kehitysideal, yhteistyön edistäminen ja jatkosuunnitelmat, työskentely pienryhmissä (sektoreittain)</p> <p>Osallistujat jaetaan uudelleen ryhmiin niin, että he ovat saman koulutussektorin tai edunsaajatahon edustajien kanssa samoissa pöytäryhmissä.</p> <p>Työskentelyohjeet annetaan työvaiheen alussa, ja fasilitointikysymykset toimitetaan työpajoissa avustaville ennen tapahtuman alkua.</p>
14:45–15:15	<p>Yhteenveto ja palaute</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteenveto päivän aikana käydyistä keskusteluista ja ideoista • Osallistujien palaute työpajapäivästä ja mahdollisista jatkotoimenpiteistä <p>Seuraavat askeleet, Anita Varsa OPH, Minna Laatu OPH</p>
15:15–15:45	<p>Palaute</p> <p>Päätöskahvit ja tilaisuuden päätös</p>

TYÖPAJOJEN YHTEENVETO, KESKEISET KESKUSTELUNAIHEET JA KESKEISET NÄKÖKOHDAT

ERASMUS+ KA2 -YHTEISTYÖHANKKEET / PIENRYHMÄTYÖSKENTELEY – AAMUPÄIVÄ 29.9.2023
MITÄ OPIMME?

RYHMÄ 1

Mitä opimme? Mitä hankkeen tuotoksia, ideoita tai toimintatapoja jää/jäi elämään hankkeen päätyttyä? Syntyivätkö nämä tuotokset, ideat tai toimintatavat spontaanisti, vai olivatko ne suunniteltu osa hanketoteutusta?

- Opiskelijoiden tietoisuus ympäristövastuullisuudesta, kestävästä kehityksestä ja ilmastonmuutoksesta lisääntyi, pienilläkin asioilla voi vaikuttaa.
- Puhtaan veden tilanne on erilainen eri maissa.
- Lapset olivat aktiivisesti mukana, ihan pienetkin lapset oppivat ympäristövastuullisuuteen liittyviä asioita, kun puhuu asioista ikätasolle sopivalla tavalla.
- Hankkeessa tuotettu kestävään yrittäjyyteen liittyvä oppimateriaali on edelleen käytössä eri maissa, esim. hankkeessa mukana ollut Seinäjoen ammattikorkeakoulu on toteuttanut materiaalin pohjalta kurssin. Materiaalia voi hyödyntää eri koulutusasteilla. Hankkeessa toteutettiin kestävään yrittäjyyteen liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä kilpailuja sekaryhmissä. Toivotaan, että nämä kilpailut eri koulutusasteiden välisissä ryhmissä jäävät elämään. Kilpailuissa tuli innovatiivisia ehdotuksia.
- Ympäristöteemaa käsiteltiin eri näkökulmista. Liikkuvuusjaksoille osallistuneet oppilaat tekivät yhteistyötä ryhmissä. Ympäristöaiheiden lisäksi opittiin vuorovaikutustaitoja ja kielitaito kehittyi. Ympäristöaiheet näkyvät koulussa vahvasti.

Jos nostaisit esiin yhden asian, jonka olet oppinut hankkeen toteutuksen aikana, mikä se olisi?

- Lapsista tuli aktiivisia toimijoita, ja kestävä kehitys tuli osaksi päiväkodin arkea.
- Kestävään yrittäjyyteen liittyvät kilpailut eri koulutusasteiden kesken toimivat hienosti, ja opiskelijat oppivat paljon uutta.
- Vaikka ympäristöteema oli hankkeen aiheena, opittiin myös muista Erasmus+ -ohjelman painopisteistä (digitaalisuus, osallisuus, aktiivinen kansalaisuus).
- Pohdittiin kestävä kehityksen asioita päivittäisessä elämässä.

Kohtasiko hankkeen toteutus vastoinkäymisiä tai haasteita, ja jos kohtasi, miten selvisitte niistä? Mitä olisit hankkeen toteutuksen aikana tehnyt toisin? Perusta vastauksesi omakohtaisiin kokemuksiin.

- Hankkeen budjetin seuranta ja hankkeen raportointi sekä komission järjestelmien käyttö oli ajoittain haastavaa.
- Korona vaikutti hankkeen toteuttamiseen. Täytyi päivittää hankesuunnitelma ja muokata hankkeen aikataulua.
- Eri maissa lomakaudet eri aikaan, joten välillä haastavaa löytää yhteistä aikaa.
- Lukiossa ylioppilaskirjoitukset ja muiden maiden loppukokeet aiheuttivat aikatauluhaasteita.
- Kansainväliset hankkeet avartavat maailmaa!

RYHMÄ 2

Mitä opimme? Mitä hankkeen tuotoksia, ideoita tai toimintatapoja jää/jäi elämään hankkeen päätyttyä? Syntyivätkö nämä tuotokset, ideat tai toimintatavat spontaanisti, vai olivatko ne suunniteltu osa hanketoteutusta?

- Hankkeessa mukana eri sektoreilta toimijoilta, esim. tutkijoita yliopistossa, jotka keräävät tietoa – jatkokehittäminen hankkeissa.
- Partnerimaissa hankkeessa on myös tanssinopettajana kehitysvammaisia oppilaita – miksi Suomessa ei suhtauduta samoin.
- Vapaaehtoisuus ja yhteisöllisyys tulee muualla Euroopassa paremmin esille.
- Oman organisaation vahvuudet nousevat eri lailla esiin, kun vertaa muihin organisaatioihin.
- Hankkeessa alettiin muodostaa pysyvää, jatkuvaa verkostoa, ei vain hanketta, joka loppuu aikanaan.
- Materiaalin tuotannossa: kenelle materiaali on tarkoitettu: tuleeko ammattilaisille, päättäjille, käyttäjille, esim. huomioidaan helppolukuisuus. Aluksi ei ymmärretty ottaa huomioon.
- Hankkeessa luodaan "persoonat", joille tuotoksia luodaan. Luodaan konteksti, missä tuotoksia testataan – tuotoksia testataan kontekstissa ja samalla osallistetaan kohderyhmää testauksessa.
- Palvelumuotoilun työkalut käytössä!
- Yhteinen f2f-aloitus helpottaa jatkotyöskentelyä. Hanketta jo suunniteltaessa mietitään, miten hankkeen tuotokset ja ideat juurrutetaan organisaatioon. Kehittäminen lähtee tarpeesta jokaisen organisaation tarpeet huomioiden.
- Kaikilla on oikeus korkealaatuiseen musiikkiopetukseen – hanke lisännyt kehittämistä ja halua jakaa omia käytäntöjään.
- Hyvien käytäntöjen vaihtoja: ideoita partnereilta. Tarinallistamiskoulutus hankkeen aikana lisäsi yhteistyötä myös Covidin aikana.

Jos nostaisi esiin yhden asian, jonka olet oppinut hankkeen toteutuksen aikana, mikä se olisi?

- Partnereilla inklusiiviotiimi (ohjausryhmä), joka kattaa ammattilaisten lisäksi myös hankkeen kohderyhmää.
- Pysyvän jatkuvan verkoston luominen on erityisen tärkeää.

Kohtasiko hankkeen toteutus vastoinkäymisiä tai haasteita, ja jos kohtasi, miten selvisitte niistä? Mitä olisit hankkeen toteutuksen aikana tehnyt toisin? Perusta vastauksesi omakohtaisiin kokemuksiin.

- Partnerien tarpeet ja resurssit erilaisia. Miten käsitetään erityisen tuen tarve eri maissa
- Resurssit ja tukihenkilöt matkalla, esim. miten saadaan myös vaativan erityisen tuen henkilöt myös mukaan, kun tuen tarvetta on enemmän kuin yhden opettajan verran
- Brexit
- Kulttuuriset erot suuret – mitkä ovat universaaleja lainalaisuuksia, miten sanoitetaan
- Miten kiteytetään oleellinen
- Covid vaikutti matkustamiseen, tarkoituksena oli, että myös erityisen tuen oppilaat matkustaisivat. Hybridikoulutuksen luominen erityisissä olosuhteissa.
- Hankkeen aikana jo uusia kehitysideoita: inklusiivinen taideopetus myös maahanmuuttajille

RYHMÄ 3

Mitä opimme? Mitä hankkeen tuotoksia, ideoita tai toimintatapoja jää/jäi elämään hankkeen päätyttyä? Syntyivätkö nämä tuotokset, ideat tai toimintatavat spontaanisti, vai olivatko ne suunniteltu osa hanketoteutusta?

- En-ROADS -ilmastosimulaattoriin (climateinteractive.org) kannattaa kaikkien tutustua. Me olemme käyttäneet tätä roolipelinä yläkouluikäisten kanssa.
- Talviseuranta on kansallinen tietokanta, jonka avulla seurataan lumipeitteen syvyyttä ilmastonmuutoksessa. Soveltuu päiväkotikäisistä yläkoulu-/lukioikäisiin. (Voi tunnistaa vaikka eläinten jälkiä lumessa tai tehdä todellista lumitutkimusta lumensyvyyden ja tiheyden tutkimisineen.) Tehdyt havainnot tallennetaan kansalliseen tietokantaan ja näin osallistutaan oikeaan tutkimukseen. www.talviseuranta.fi
- Kontaktit paikallisiin toimijoihin on jääneet.
- Mm. yliopistoyhteistyö on tuonut uusia luentokokonaisuuksia biologian opetukseen (esim. miten soluista tehdään ruokaa).
- Vierailut jatkuvat kumppaniorganisaatioiden kanssa.
- Yhteistyön aiheita käsitelty ja syvennetty oppitunneilla yhteistyöjakson jälkeen
- Digitaalisia työkaluja jaettu keskenään (esim. En-ROADS)
- Vaikuttavuusteot jääneet näkyville myöhemminkin (esim. ilmastonmuutoskyltit)
- Arkielämän linkitykset (esim. ruuantuotanto ja reitti kauppaan)
- Ehdotuksia nuorilta poliitikoille vastuullisuuden kehittämiseen (esim. ruokahävikin seuranta ja vähentäminen)
- Jaetut ideat ja toimintamallit (esim. Earth Hour -tapahtumat)
- Yhdenvertaisuuden teemapäivä workshoppeineen jäänyt koulun vuosikelloon
- Yhdessä toteutettu tutkinnon osa (Data Centre -osaaja) jatkuu hankkeen jälkeen.
- Verkostot vahvistuneet ja alettu suunnittelemaan jo seuraavia hankkeita
- Earth Hour -tapahtuman viettäminen
- Yhdenvertaisuuden workshoppeja pidetään jatkuvasti
- Data Centre -osaajatutkinnon osa sekä vahva verkosto ja yhteistyö jäivät pysyvästi oppilaitokseen.
- Ympäristöasioiden kautta eurooppalaistuminen/kansainvälistyminen eli opitaan ilmastonmuutoksen erilaisista vaikutuksista eri maissa ja alueilla ja saadaan sitä kautta yhteistä, laajempaa ymmärrystä.
- Datan kerääminen talviseuranta-tietokantaan (mm. syvälinen lumitutkimus ja -analysointi)
- En-ROADS-simulaattori, joka näyttää graafisesti, miten eri toimenpiteet, esim. hiiliverotus, vaikuttavat ilmastonmuutokseen
- Lumiukkojen mielenosoitus tien varressa, jossa paljon liikennettä, mm. slogan "Snow must go on"

Jos nostaisit esiin yhden asian, jonka olet oppinut hankkeen toteutuksen aikana, mikä se olisi?

- Käytännön tasolla simulaattori En-ROADS
- On lähdetty tekemään merkityksellistä ympäristökasvatusta
- Verkkoyhteystyö ja toimintakulttuuri toimii myös ammatillisen koulutuksen saralla.
- Ei pelkästään pinnallista ympäristövastuullisuutta (esim. kierrätysasioissa ei rakenneta jätteestä uutta jätettä), vaan merkityksellistä ja syvällistä ympäristökasvatusta
- Digitaalisuus mukana kansainvälistymisen laajentamisessa, sillä varsinkin koronan myötä toimintamallit vahvistuneet (esim. digitaalinen liikkuvuus mukana)
- Tutut verkostot helpottavat toimintaa ja mahdollistavat tulevaisuudessakin mahdollisuuksia.

Kohtasiko hankkeen toteutus vastoinkäymisiä tai haasteita, ja jos kohtasi, miten selvisitte niistä? Mitä olisit hankkeen toteutuksen aikana tehnyt toisin? Perusta vastauksesi omakohtaisiin kokemuksiin.

- Korona haastoi liikkuvuuksia ja kumppanit odottivat koordinaattorilta päätöksiä.
- Korona haastoi myös aktiviteettien järjestämistä (esim. liikunta-aktiviteetit).
- Sääolosuhteet haastoivat ilmastoon ja lumeen liittyviä harjoituksia ennalta määriteltynä liikkuvuusjaksoina.
- Kulttuuriset eroavaisuudet (esim. aikakäsitys).
- Pandemia sotki hankkeita, mutta Teams nosti yhteistyön tiiviiksi.
- Kansainväliset Teams-palaverit yleistyivät ja toivat uudet yhteydenpitokulttuurit.
- Eri kulttuurien aikahaasteet ja muu kulttuurikasvatus tulee kantapään oppien kautta.

RYHMÄ 4

Mitä opimme? Mitä hankkeen tuotoksia, ideoita tai toimintatapoja jää/jäi elämään hankkeen päätyttyä? Syntyivätkö nämä tuotokset, ideat tai toimintatavat spontaanisti, vai olivatko ne suunniteltu osa hanketoteutusta?

- Nuoret samanlaisia ympäri Eurooppaa ja kaikki kiinnostuneita ympäristöasioista
- Kahdenvälinen jatkohanke yhden partnerin kanssa; partneri sai, mutta ei suomalainen lukio > jatketaan kuitenkin teeman parissa ja omarahoituksella yhteistyötä
- Koko koululle esitelty aiheita, koko koulu tietoinen
- Lukion englannin 7. kurssi on ympäristökurssi, hankkeessa opittu käytössä ko. kurssilla
- Romaanin pohjalta mietittiin, voisiko vesipula olla mahdollinen, ja pohdinnat, miten romaanin dystopia voisi olla tulevaisuudessa todellisuutta
- Lukio: myös erilaisia historiallisia näkökulmia vesistöjen merkityksiin
- Lukio: vesimittaukset (happipitoisuus, sameus, eri pitoisuudet jne.) > näytteet eri maista merivesi, järvivesi, purot, hanavesi, lumi > mitattiin eri pitoisuuksia ja tutkittiin, missä maassa on paras vesi > yhä käytössä biologian tunneilla tässä käytetty laitteisto
- Hankkeessa hankittu laitteisto käytössä edelleen (veden mittaus)

- Lukio: vedenkäytön mittaaminen viikon ajan (itse sekä perheenjäsenet) sekä Suomessa että muissa maissa > erot maiden välillä tuloksissa
- Ilmastonmuutos: energian säästö, miten nopeasti asiat maatuivat, mitä jätteistä syntyy > jäänyt elämään päiväkotiin materiaali (materiaalia pienille oli vain vähän, ja sitä tuotettiin)

Jos nostaisit esiin yhden asian, jonka olet oppinut hankkeen toteutuksen aikana, mikä se olisi?

- Nuoret ovat joka paikassa samanlaisia sekä kiinnostuneita ympäristöasioista.
- Työnjaon tulee olla selkeää jokaisessa organisaatiossa (fokus!).
- Stereotypiat eri kansallisuuksista murenivat.
- Yhteistyö päiväkodin eri ryhmien kesken vahvistui, varhaiskasvatus isoilta piirteiltä samansuuntaista eri maissa, vaikka erojakin toki on koulujärjestelmissä.
- Innostunut joukko hanketta toteuttamassa arjessa ja ajatusten sekä ideoiden jako henkilökunnan ja eri ryhmien kesken.
- Yleishuomio: samaa työtä tehdään samalla tavalla, vaikka tullaan tosi erilaisista taustoista ja erilaisista kouluista (ikähaitari oli 3-vuotiaista lukioikäisiin), suunnitellut kokonaisuudet oli helppo toteuttaa > eurooppalaiset yhteiset arvot.
- Tarvitaan tiivis ydinporukka jakamaan vastuuta hankkeen toteutuksen aikana.

Kohtasiko hankkeen toteutus vastoinkäymisiä tai haasteita, ja jos kohtasi, miten selvisitte niistä? Mitä olisit hankkeen toteutuksen aikana tehnyt toisin? Perusta vastauksesi omakohtaisiin kokemuksiin.

- Korona vaikutti tapaamisiin, mutta oppilaat etänä seminaareissa, joissa pääsivät esittelemään tuotoksiaan toisilleen.

Muita huomioita

- Kansainvälisyysnäkökulma: lukiolaiset matkustivat tapaamaan toisiaan ja osalle ensimmäinen ulkomaanmatka.
- Varhaiskasvatus on Suomessa paljon vapaampaa kuin monessa muussa maassa, eli esiin nousivat myös erot eri maiden välillä.
- Kansainvälisyyden näkyminen lapsille varhaiskasvatuksessa: Teamsin kautta pidettiin yhteyksiä muihin maihin, joten lapsetkin näkivät toisiaan, ja jaettiin käytäntöjä.

RYHMÄ 5

Mitä opimme? Mitä hankkeen tuotoksia, ideoita tai toimintatapoja jää/jäi elämään hankkeen päätyttyä? Syntyivätkö nämä tuotokset, ideat tai toimintatavat spontaanisti, vai olivatko ne suunniteltu osa hanketoteutusta?

- Opiskelijoiden työelämäkontaktit kasvoivat erilaisen hankkeen myötä syntyneen organisaatioyhteistyön kautta.
- Kansainvälinen yhteistyö ja kansainvälisyysosaaminen. Opiskelijatkin kokevat, että heillä on jotain annettavaa ja levittävää tietoa mielellään.

- Datakeskus (vihreät energianlähteet), johon yläkoululaisetkin pääsevät tutustumaan.
- Kansainvälisesti suoritettavissa oleva tutkinnon osa.
- Kestävän tulevaisuuden työryhmä, jossa on osallistettu kaikkien Kangasalan koulujen oppilaat.
- Verkostoituminen: runsaasti yhteistyökumppaneita ympäri Eurooppaa. Laaja-alainen hankeyhteistyö syventää organisaation osaamista.
- Yhteistyö on jäänyt elämään, yhteydenpito on tiivistä yhteistyöverkoston kesken.
- Earth hour -päivänä ympäristövastuullisuusteema, esimerkiksi "päivä ilman digilaitteita". Suunniteltu osa hanketoteutusta.
- Sosiaalinen kestävyys: koulussa on käynnissä vuosittainen teemapäivä: kokemusasiantuntijoita eri vähemmistöryhmistä, työpajatyöskentely.
- Spontaanisti syntynyt MOOC – kiitos koronan, joka esti liikkuvuuden. Suorittavia opiskelijoita tälläkin hetkellä laajasti eri lokaatioista. Ympäristö- ja kestävyysjärjestelmät mukana.

Jos nostaisi esiin yhden asian, jonka olet oppinut hankkeen toteutuksen aikana, mikä se olisi?

- Hankkeissa on mahdollisuus tehdä todella konkreettisia asioita laaja-alaisen organisaatiopoolin vuoksi.
- Kansainvälinen yhteistyö ympäristönsuojelussa kasvattaa toivoa ja ymmärrystä siitä, että emme Suomessa toimi yksin. Ymmärrys siitä, että olemme osa suurta kokonaisuutta, innostaa entistä enemmän toimimaan.
- Suomi on monessa asiassa jo askeleen edellä siinä, mitä me voimme viedä kumppanimaihin. Sama toimii myös toiseen suuntaan. On tärkeää muistaa, että asiat etenevät eri maissa erilaisessa tahdissa.
- Opiskelijat haluavat edetä tietoisuudesta kohti konkreettisia tekoja. Meidän pitää tarjota mahdollisuuksia tähän. Nuoret tarvitsevat myös konkreettisen sytykkeen toiminnalle – "poimi roska päivässä" tai maakuntakaavaan vaikuttaminen.
- Nuoret ovat tietoisempia ja kiinnostuneempia ympäristökysymyksistä, kuin voisi edes arvata. Tietoisuus ja into tehdä on yleiseurooppalaista.
- Hyvin eri puolilla Eurooppaa ympäristö- ja osallisuuskysymykset ovat lopulta hyvin samanlaisia. Opiskelijoilla on hyvät mahdollisuudet ponnistaa suomalaisesta yliopistosta vaikkapa Italiaan.
- Vaikuttavuus: pienistäkin teoista kasvaa suuria, kun niitä tekee moni: Suomessa ja muualla Euroopassa.

Kohtasiko hankkeen toteutus vastoinkäymisiä tai haasteita, ja jos kohtasi, miten selvisitte niistä? Mitä olisit hankkeen toteutuksen aikana tehnyt toisin? Perusta vastauksesi omakohtaisiin kokemuksiin.

- Korona haastoi, mutta myös edisti: digiloikka.
- Korona hankaloitti hankkeen toteutumista, mutta hankkeen jatkoaika auttoi. Korona vaikeutti myös liikkuvuusrahan käyttöä, mutta rahoitus saatiin käyttää toisenlaisen toiminnan kehittämiseen koulussa. OPH:lle kiitosta joustavuudesta ja tuesta.
- Kommunikaatio uusien partnereiden kanssa kulttuurierojen vuoksi, esimerkiksi erilaiset hierarkiatasot. Erot kielitaidossa lisäsivät työmäärää.

RYHMÄ 1

Kehittämisideat, yhteistyön edistäminen, jatkosuunnitelmat

Mitä ajatuksia Juha Kaskisen puheenvuorossa esitelty tulevaisuuden osaamistarpeiden muutos herätti?

- Being international is a future skill; a problem with the Erasmus+ programme is that it is actually not international, but very European.
- A question for Tulevaisuuden tutkimuskeskus: What kind of skills are needed for someone who studies or researches the future?
- In the future, communication skills and empathy will be important, resilience. How can we teach students work ethics? They don't want to make any effort: for example, they think some texts are too long.
- Do we need language skills in the future, if the AI can be used at the same time as we communicate with each other?
- Some students prefer paper books, not e-books.
- ChatGPT can also be used in creating emails or even for lesson plans.
- In using the AI, we have to teach students to be critical. The content created by AI can be biased.
- Social skills are also important in the future, these are skills that can be learned in international projects
- AI will be the biggest change of our time, probably both the biggest threat and possibility. Hopefully there will be training for teachers on the topic. Teachers need to be prepared for the use of AI. Students use Google translate in translating tasks, for example. Students will be using AI in their future jobs.

RYHMÄ 2

Kehittämisideat, yhteistyön edistäminen, jatkosuunnitelmat

Mitä ajatuksia Juha Kaskisen puheenvuorossa esitelty tulevaisuuden osaamistarpeiden muutos herätti?

- Mitä vapaa sivistystyö voisi antaa tulevaisuudessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaamiseen? Esim. nyt tehdään kestävä kehityksen saralla paljon, mutta mitä esim. teknologinen kehitys tuo mukanaan?
- Mitä teknologinen kehitys tuo mukanaan esim. työssä, jota tehdään kehitysvammaisten kanssa? Uhkakuvana, että teknologinen kehitys eriyttää eri ryhmien mahdollisuuksia.
- Ilmiö: vammaisten kohdalla haasteena on transiitio perusopetuksen ja ammatillisen opetuksen välillä: perusopetuksen puolella tuki ja palvelut toimivat, mutta kun tulee siirtymä, niin jotain muuttuu perustavanlaatuisesti. Nuoret jäävät vaille tarvittavaa tukea (THL:n tutkimuksen tulos). Vastuukysymykset eivät ole selkeät siirtymävaiheessa.
- Kun ajatellaan yhteisöllisyyttä, niin julkiset palvelut eivät pysty luomaan yhteisöllisiä palveluita ja eri ryhmien törmäyttämistä, koska palvelut ovat vahvasti sektoriperusteisia ja "siiloutuneita" (esim. vain vanhukset tai nuoret yms.).

- Eikö tekoälyn/keinoälyn pitäisi olla esim. mahdollisuus vammaisille auttaa ymmärtämään maailmaa – nyt tämä on kaukana ja pienen ryhmän käsissä.
- Etänä tekeminen vs. kasvotusten työskentely – onko tasapainossa ja miten tasapaino syntyy?
- Tulevaisuuden eteen voi tehdä töitä, ei auta jäädä paikalleen makaamaan. Pitää löytää verkostot ja väylät.
- Usein huomio kiinnittyy negatiivisiin asioihin, eikä huomata pieniä signaaleja arjessa/laajemmin. Nuorille pitää tuoda esiin. positiivista kehitystä ja asioille voi tehdä jotain.
- Perinteinen hierarkkinen ajattelu murroksessa: enää ei odoteta signaalia korkeammalta taholta, vaan voidaan alkaa toimia "alhaalta ylöspäin".
- Yritysten ja muiden sektoreiden välinen yhteistyö varmasti tärkeää – esim. palveluiden tuottaminen yhteistyössä. Tässä käytännön haasteita, kuten yritysten ajankäyttö ja prioriteetit.

Millaisia muutostarpeita tunnistatte sektorillanne?

- Ilmiö: vammaisten kohdalla haasteena on transiitio perusopetuksen ja ammatillisen opetuksen välillä: perusopetuksen puolella tuki ja palvelut toimivat, mutta kun tulee siirtymä, niin jotain muuttuu perustavanlaatuisesti. Nuoret jäävät vaille tarvittavaa tukea (THL:n tutkimuksen tulos). Vastuukysymykset eivät ole selkeät siirtymävaiheessa.
- Täytyy tiedostaa, että me olemme merkittäviä "toimijoita" muutoksen tekijöinä – emme mene vain virran mukana. Tämä on tärkeä viesti nuorille. Voimaannutetaan ihmisiä ja ihmisten itsetuntoa.
- Vapaan sivistystyön kautta mahdollisimman monen olisi hyvä päästä mukaan koulutukseen – niiden, joiden ääni kuuluu vähemmän. Osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on vielä työn sarkaa.
- Suomessa toiminta perustuu luottamukseen, tasa-arvoon ja argumentointiin. Eriarvoistuminen voi murentaa tätä.
- Paikkoja dialogille tarvitaan (eri ihmisryhmien ja tasojen välillä) – epätasa-arvon muodostuminen ja luottamuksen mureneminen.

Turvallinen, yksinkertainen elämä olisi toivottavaa – miten tämä saavutetaan ja millaista tämä elämä olisi?

RYHMÄ 3

Kehittämisideat, yhteistyön edistäminen, jatkosuunnitelmat

Mitä ajatuksia Juha Kaskisen puheenvuorossa esitelty tulevaisuuden osaamistarpeiden muutos herätti?

- Digitaalisuutta ja tekoälyä on hyödynnetty hankkeessa, perusosaamisen taso on tuotava opetukseen.
- Opiskelijoiden asennemuutos – opiskelijoille on sanottu, että robotit viekööt teidän työnnne, asenne tulisi saada muutetuksi niin että tekoäly jne. tulevat avuksi.
- Tekoäly muuttaa myös opettajien työtä, uuden opettelu lisää erityisesti iäkkäämpien kuormitusta, toisten tukeminen on tärkeää muutosvaiheessa.
- Koulutuksen tulisi vastata vielä enemmän työelämän tarpeisiin- Miten saataisiin pienempiä koulutuskokonaisuuksia ulos? Am. koulutuksen reformi leikkasi opetusresursseja, joten vaikea yhtälö.

- Rahoittaja ohjaa koulutusta – pallo OKM:lle, että kentällä on kehittämisenokkuutta, mutta tarvitaan resursseja.
- Laatu pitäisi olla ratkaiseva tekijä koulutuksessa, ei opintopisteet ja tutkinnot.
- Tutkintopohjaisuudesta tulisi päästä eroon.

Millaisia muutostarpeita tunnistatte sektorillanne?

- Enemmän työelämäyhteistyötä --> Miten rahoitetaan ja organisoidaan?
- Tutkintorakenteesta pois --> Millä muilla tavoin voidaan osoittaa työn laatu ja osaaminen?
- Opettajien työn uudelleen organisointi ja hyvinvoinnin vahvistaminen --> Millä resursseilla koulutuksen rahoituksesta leikattaessa?
- Ajankohtaisiin työelämän tarpeisiin vastaaminen ja lyhytkoulutusten lisääminen --> Miten varmistaa, että valmistuneiden tiedot eivät ole "vanhentuneita" valmistuessa, vaan valmistavat tulevaisuuden murrokseen?
- Kieli- ja kulttuurikoulutuksen vahvistaminen sekä tutkintojen kansainvälistäminen, kielikoulutuksen järjestäminen jo lähtömaassa, ammatti- ja kieliopetuksen integroiminen, moniammatillisen tuen lisääminen --> Miten vahvistaa tukea kotouttamista ja vahvistaa osaamisperäistä maahanmuuttoa?
- Digitaalisten ja tekoälyn vastuullinen ja kriittinen hyödyntäminen --> Miten vahvistaa realistista mutta toiveikasta asennoitumista tulevaisuuden työkaluihin eri sukupolvissa?
- Taiteen integroiminen opetukseen (esim. luennon kuvittaminen tai musisointi perinteisen tyylin lomassa) --> Miten vaikuttaa ja tunnistaa kehitettävät "perinteiset" taidot muuttuvassa maailmassa?
- Jatkohanke tulisi olla opetushenkilökunnan hyvinvointi – heille on lykätty esim. sihteeritoimia, ja työkuormittavuuden lisääntyminen on aiheuttanut työn suorittamista. Henkilöstön osaamisen kasvua ei tässä tilanteessa tapahdu – onko tähän osaamisen ja hyvinvoinnin heikkenemiseen Suomella varaa?
- Herkällä korvalla tulisi kuunnella työelämää ja esim. miten tekoäly otetaan / voidaan ottaa mukaan koulutukseen – se vapauttaa resursseja muuhun toimintaan.
- Työperäiseen maahanmuuttoon ja maahanmuuttajaopiskelijoiden integroimiseen ammatillisiin opintoihin tulee varustautua ja muokata koulutusta myös sen mukaan (kielivalmennus).
- Ukrainalaisia on pyritty saamaan mukaan koulutukseen, mm. hankkeiden avulla.
- Kielikoulutusta ja valmentavaa koulutusta tarvitaan ennen varsinaista ammatillista koulutusta.
- Maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseen tulee kehittää työkaluja ja tunnistamisen keinoja.
- Musiikkia on alettu käyttää maahanmuuttajalapsien suomen kielen oppimisessa.
- Maahanmuuttajaopiskelijoiden koulutukseen tarvitaan myös sellaisia resursseja, mitä opettajilla ei ole, esim. psykologia, kulttuuritutkijia... Kokonaiseen integraatioprosessiin tarvitaan muutakin kuin koulu/oppilaitos --> Seinäjoki-malli / hankkeessa Seinäjoen ammattikorkeakoulun kanssa ollaan rakentamassa tällaista monialaista integraation tukimallia.
- Opettajien hyvinvointiin pitäisi keskittyä – työn luonne ja työt ovat lisääntyneet, kuormittavuus on kasvanut.
- Nopeampia työllisyysratkaisuja -tutkintojen merkitystä tulisi häivyttää.
- Rahoitusmallin pitäisi suoristua – opettajien pitäisi pystyä keskittymään työhönsä.

- Yhteisopettaminen ja käytännön harjoittelutilanteet ja simulaatiot esim. kielenoppimisessa ovat hyödyntäneet oppimistuloksia.
- Musiikin tai esim. esityksen piirtäminen sarjakuvaksi koulutuksen/esitysten tukena tuo mielekkyyttä mukaan koulutukseen. Luovat ratkaisut voivat johtaa vaikuttavampaan tulokseen.
- Aikuiskoulutustuen leikkaaminen on huolestuttavaa aikuisten koulutuksen suhteen, työnvaihtajien koulutus ja täydentävä kouluttautuminen uhkaa vaarantua.

RYHMÄ 4

Kehittämisideat, yhteistyön edistäminen, jatko suunnitelmat

Mitä ajatuksia Juha Kaskisen puheenvuorossa esitelty tulevaisuuden osaamistarpeiden muutos herätti?

- Digitalisaatio vaikuttaa myös yhteydenpitoon ja luo uusia tapoja toimia ja verkostoitua.
- Hankkeet ja lentäminen vs. ympäristö.
- Erityiset tilanteet luovat uusia ratkaisuja: esim. digikehitys COVID-19:n myötä, nykyään normaali oli ennen haaste.
- Uusia ammatteja syntyy ja oppimista eri medioiden kautta – esim. oppimista YouTubesta.
- Ympäristötietoisuus ei vain hankkeissa vaan osaksi koko organisaation ja koulun kulttuuria jo ihan varhaiskasvatuksessa. Opetussuunnitelmassa mukana jo läpileikkaavana, mutta vielä konkreettisemmin mukaan.
- Hankkeiden hyöty on siinä, että voidaan tiiviimmin pureutua teemaan. Aktiivinen toimijuus.
- Hankkeissa ympäristötietoisuudesta kohti ratkaisuja – kuinka ympäristötietoisuus on läpileikkaavaa yhteiskunnassa. – Yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen jo nuoresta lähtien.
- Huoli ympäristöstä korostuu – kello tikittää.
- Samoja asioita tehdään jo usealla rintamalla.

Millaisia muutostarpeita tunnistatte sektorillanne?

- Hyvien valintojen korostaminen – ei lisätä ilmastoahdistusta. Miten vaikutetaan asenteisiin – arvojen polarisointi. Osa oppilaista erittäin tiedostavia, osa ei, miten saadaan kaikki mukaan.
- Nuorille ja lapsille konkreettisia toimia hankkeissa ja kokemus toimimisesta ilmaston puolesta – positiivinen signaali, että voi toimia ympäristön puolesta – näkee oman vaikutuksen – pieniä toimia (ilmastoahdistuksen ehkäisyyn).

Muita huomioita

- Hankkeet ja yhteistyö Euroopassa luovat kuvaa yhtenäisestä Euroopasta. Pois omasta kuplasta – itsestäänselvytydet myös omasta kulttuurista korostuvat. Luodaan aitoja kontakteja ja suhteita.
- Verkostot ja osaaminen kasvavat hankkeissa.
- Oma arvomaailma suhteessa yhteiseen arvopohjaan, perusopetuksen arvot, eivät välttämättä kohtaa huoltajien arvojen kanssa.

RYHMÄ 5

Kehittämisideat, yhteistyön edistäminen, jatkosuunnitelmat

Mitä ajatuksia Juha Kaskisen puheenvuorossa esitelty tulevaisuuden osaamistarpeiden muutos herätti?

- Luovat menetelmät toimivat hyvin myös nuorille suunnatussa toiminnassa. Scenario Building -menetelmä on opiskelijoiden palautteen mukaan mielekäs. Skenaarioajattelua pitäisi vahvistaa erityisesti ympäristötematiikkaan liittyvissä oppiaineissa. Nuorten ilmastoahdistukseen tepsivät toiminnalliset menetelmät ja tulevaisuuteen suuntaava näkökulma.
- Eläintutkimuksen saralla tehdään paljon tulevaisuusorientoitunutta tutkimusta ja luodaan vaihtoehtoisia todellisuuksia. Ympäristöahdistus on yleisesti tunnistettu ilmiö, jonka tukena taiteen menetelmät ovat olennaisia.
- Erasmus+ -hankkeissa näkökulma on usein paikallinen, yksilölähtöinen ja konkreettinen: mitä juuri minä voin tehdä.
- Luovuuden ja taiteiden näkökulman lisääminen olisi ollut tarpeellinen.
- Nytkin tehdään jo erityisesti hankerahoitusta haettaessa suunnittelua tulevaisuusorientoituneesti.
- Osaamisen määrittäminen ja näkökulma työnkuviin oli tuttua ja jo aiemmin tunnistettuja. Työnkuvien visioinnin näkökulma oli hyvin rajoittunut kone vs. ihminen -vastakkainasetteluun – entä esimerkiksi koulumaailman uudet roolit. Aivan uusi rooli on esimerkiksi hyvinvointikoordinaattori.
- Tekoäly haastaa: mitä tapahtuu esim. arvioinnille... Miten pystymme hallitsemaan tekoälyä? Miten koulutuksen ja tutkimuksen ammattilaiset selviävät muutoksesta? Toisaalta mahdollisuudet: ison datan analysointi.
- Eurooppalaisten yliopistojen laajeneminen.
- Koulutuspalveluiden muuntautuminen enemmän vapaiden/yhteisten resurssien ja yhdessä tekemisen suuntaan. Päällekkäisyyksien purkaminen ja resurssien säästäminen.
- Opetuskulttuurin muutos: opetusmenetelmien monipuolistaminen, opiskelija-aines heterogenisoituu.

LIITE 4. Luettelo tietolähteistä

LÄHTEET

A compendium of the 2022 European Innovative Teaching Award laureates:

<http://sepie.es/doc/eita/2022/compendio.pdf>

Collection of Green Projects for Erasmus+ and European Solidarity Corps:

<https://agence.erasmusplus.fr/wp-content/uploads/2024/01/FINAL-COMPENDIUM-SALTO-1.pdf>

Data collection and analysis of Erasmus+ projects: Focus on education for environmental sustainability: final report

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e6606fb-824e-11ec-8c40-01aa75ed71a1>

Data collection and analysis of Erasmus+ projects: Focus on inclusion in education: final report

https://op.europa.eu/en/search-results?p_p_id=eu_europa_publications_portlet_search_executor_SearchExecutorPortlet_INSTANCE_q8EzsBteHybf&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&query_Text=Data+collection+and+analysis+of+Erasmus%2B+projects+%3A+focus+on+inclusion+in+education+%3A+final+report.&facet.collection=EULex%2CEUPub%2CEUDir%2CEUWebPage%2CEUSummariesOfLegislation&startRow=1&resultsPerPage=10&SEARCH_TYPE=SIMPLE

Erasmus+ -ohjelma – Mitä se tarjoaa (aikuis-koulutus)

[Erasmus+, what's in it for me? - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://publications-office.europa.eu/erasmus-what-s-in-it-for-me-2019-2021)

Erasmus+ -ohjelma – Mitä se tarjoaa? (yleissivistävä koulutus)

[Erasmus+, what's in it for me? - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://publications-office.europa.eu/erasmus-what-s-in-it-for-me-2019-2021)

Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen osallisuus- ja moninaisuusstrategia:

<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/document/implementation-guidelines-erasmus-and-european-solidarity-corps-inclusion-and-diversity-strategy>

Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien kansallinen osallisuus- ja moninaisuusstrategia

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Erasmus%2B%20-ja%20Euroopan%20solidaarisuusjoukot%20-ohjelmien%20kansallinen%20osallisuus-%20ja%20moninaisuusstrategia.pdf>

Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien Suomen kansallisen toimiston ympäristövastuullisuusstrategia:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/E%2B%20ja%20ESC-ymp%C3%A4rist%C3%B6vastuullisuusstrategia%202021-2027_taitettu.pdf

Erasmus+ -vaikuttavuustyökalu

[Erasmus+ -vaikuttavuustyökalu | Opetushallitus \(oph.fi\)](https://www.oph.fi/erasmus-vaikuttavuustyokalu)

Euroopan komission delegoitu asetus (EU) 2023/2710, L_202302710FI.000101.fmx.xml (europa.eu)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (eu) 2021/817, L_2021189FI.01000101.xml (europa.eu)

Luova Eurooppa: hyvien ympäristökäytäntöjen opas

Greening of the Creative Europe Programme - Good environmental practices guide for Creative Europe Programme:

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/45b1d888-f52d-11ed-a05c-01aa75ed71a1/language-en>

OPH:n uutinen – Kestävää kehitystä edistetään parhaiten yhteistyössä ja kädet savessa:

<https://www.oph.fi/uitiset/2023/kestavaa-kehitysta-edistetaan-parhaiten-yhteistyossa-ja-kadet-savessa>

OPH:n Erasmus+ -hankkeet esittelyssä:

<https://www.oph.fi/erasmus-hankkeet-esittelyssa>

Opetushallituksen kansainvälisen toiminnan vaikuttavuus alueellisen tasa-arvon näkökulmasta – loppuraportti 2/2023:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Selvitys%20kansainvalisen%20toiminnan%20alueellisesta%20tasa-arvosta_FINAL.pdf

Opetushallituksen kestävä tulevaisuus -opas [Kestävä tulevaisuus | Opetushallitus \(oph.fi\)](https://www.oph.fi/kestava-tulevaisuus)

Opettajien Erasmus+ -täydennyskoulutusjaksojen vaikutukset kouluissa (KA1). Kansainvälinen selvitys 2016 ja 2019.

<https://www.oph.fi/ohjelmat/opettajien-erasmus-taydennyskoulutusjaksojen-vaikutukset-kouluissa-ka1>

Sitran 100 fiksua arjen tekoa 100 fiksua arjen tekoa – Sitra:

<https://www.sitra.fi/hankkeet/100-fiksua-arjen-tekoa/#100-fiksua-tekoa>

Unicef Innovation, Impact Brief 2023: <https://www.unicef.org/innovation/research-and-reports/download-impact-brief-2023>

Vaikuttava kansainvälinen toiminta -- Vaikuttavuus ja vaikuttavuuden arviointi kunnan kansainvälisen toiminnan kontekstissa

<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2184-vaikuttava-kansainvalinen-toiminta>

Vaikuttavuusajattelun nykytilanne ja osallistuvien organisaatioiden tarpeet. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2019:10.

<https://www.oph.fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/vaikuttava-erasmus-vaikuttavuusajattelun-nykytilanne-ja>

Verkojulkaisu
ISBN 978-952-13-6952-0
ISSN 1798-8926